Беларуская газэта. Заснаваная ў 1906 г. у Вільні. Адноўленая тамсама ў 1991 г. як штомесячнік. З 1 сакавіка 1996 г. выходзіць у Менску

НАША НІВА

№ 38 (76)
30 сьнежня
1996 г.

выходзіць у панядзелкі

ТЭЛЕПРАГРАМА

20 MTV

5 Навіны на рынку бэстсэлераў.

РАДЫЁ

6 Свабода, BBC і іншыя.

ІНСТРУКТАР

7 Усё пра татуіроўкі.

АФІША

9 Навіны кіно і відэа.

РОЗНАЕ

12 Пра шкоду агуркоў!

Інфарматар

Мікрагісторыя

СТАРЫЯ БЕЛАРУСКІЯ ІМЁНЫ

(паводле актавых кнігаў канца XVI — пачатку XVII ст.)

Імёны тагачасных людзей — своеасаблівая палітра сярэднявечча. Як пэўны ляндшафт вымагае дойліда дапасоўваць свае творы да твару прыроды, так і імёны, зьнітаваныя з прозьвішчамі, узьніклі на падрыхтаванай глебе пэўных спалучэньняў гукаў і колераў.

Імя застаецца запісаным ў Актавай кнізе і ёсьць часьцяком адзіным сьведчаньнем пра тое, што чалавек быў, думаў, да нечага імкнуўся. Імя — на дзіва — ніколі не памірае, аднойчы прамоўленае ці запісанае, яно нясе эмацыйную інфармацыю пра мінуўшчыну, насычае тэкст неўміручай прысутнасьцю Духа Жывога...

... Сабасьцян Спадоба, Апанас Перапеча, Стэфан Шчодра, Хама Драхба, Іван Жыжліч, Сак Вароніч, Аўдзей Кашчыч, Пятрук Калавойша, Юшко Літвін, Ян Бяленін, Рыгор Бліскаўка, Сьцяпан Хіха, Улас Дуйніч, Ян Курапат, Грышка Палубесак, Зафея Зелянуха, Янка Ліхі, Грышка Цудны, Каспар Непітушчы, Лаўрын Дзеравянка, Яцына Сьвіціч, Ждан Золата, Макар Летуновіч, Багуфал Тур, Каледа Станелевіч, Ждан Заранка, Даніл Жрол, Ждан Валкатоп, Стас Дудка, Хведар Клюйвада, Радота Мянчук, Яска Скрыпка, Арцюх Краска, Даніла Драб, Нікан Ножыч, Марцін Магілка, Піліп Салітратнік, Ян Янчура, Ян Дуброва, Філя Палімонт, Іван Цыбуліч, Сэбасьцян Нануся, Іванец Трыножыч, Геліяш Жаба, Алена Сьвіцянка, Францішак Весялін Згадада, Яўфімія Вербічанка, Іван Жынь, Лук'ян Тананайка, Матфей Ведзьміч, Шымон Вярэнька, Ціш Даламан, Ян Зімапад...

У імя ёсьць гісторыя паходжаньня. Яно ня ўзьнікла зьніадкуль і рэдка калі губляецца, яно надзяляе чалавека адбіткам сваёй таямнічасьці і ўбірае ў сябе рысы свайго носьбіта. Яно не маўклівае нават тады, калі бачыш яго толькі вачыма на аркушы. І калі з імем зьвязаная пэўная падзея, калі можна даведацца, што яно належала кавалю ці млынару, аптэкару ці зэгармістру, стадольніку ці бакаляўру, тады магчыма аднавіць невялічкія фрагмэнты жыцьця несельнікаў актавых кнігаў памежжа XVI-XVII ст.: мешчаніна Яна Байкоўскага, "скаранага на горла празь меч" на пляцу перад ратушай у Менску; татаркі Жугры Маскоўкі, абвінавачанай суседам у чарадзействе; пісара менскае мытні Васіля Масленка, які не пажадаў вярнуць мытныя статут і пячатку на загад канцлера Льва Сапегі; "шляхціча учцівага" Стэфана Дастаеўскага; земяніна Мікалая Ваўчка, які ўчыніў дэбош у канцыляры менскага замку, бегаючы зь мячом па замкавых валах; высакароднай юнай Сафіі Слуцкай, што паўстала супраць шлюбнай змовы... І тады ізноў...

... Ганна, Багданіца, Еўга, Паўлая, Паланэя, Альжбеціца, Ульяніца, Варуша, Марта, Раіна, Алюха, Барбарыца, Дамінітра, Гасюта, Арына, Агрэня, Васюта, Кандрута, Ядзьвіга, Аршуля, Наталіца, Таміла, Калгота, Адося, Сьветахна, Тоцяна, Някраса, Хрысьцініца, Кася, Ждана, Куліна, Нявера, Дося, Луцыя, Пэрсіда, Альжута, Багдзюша, Зузанка, Нядзелка...

... Адам, Амбражэй, Якуб, Марцін, Хвалей, Урбан, Лаўрын, Міхалюта, Хама, Альбін, Фалей, Тамаш, Грын, Улас, Андрэйка, Фларыян, Стас, Філон, Енах, Яраш, Ясь, Ярута, Хілімон, Херубін, Ждан, Міхал, Геранім, Даніла, Малей, Лявон, Раман, Касьцюк, Хведар, Ленарт, Харук, Фурсіян, Богуш, Міхно, Мелех, Шчасны, Севярын... — месьцічы, землякі, суродзічы.

Чалавек суіснаваў у прасторы разам зь безьліччу нежывых рэчаў, саграваў іх сваёй прысутнасьцю, надаваў усяму знаёмаму-незнаёмаму ня назвы, а менавіта імёны. Чалавек выяўляў у гэтым сваё асабістае стаўленьне да навакольнага сьвету, пашыраючы навонкі свой уласны міт. Ён нібы ўтвараў праз гэта своеасаблівы зачур, — каб схавацца ад неабдымнасьці, невядомасьці, а часам і варожасьці навакольнага сьвету. Для большасьці сярэднявечных людзей жыцьцё абмяжоўвалася скраем леса, цёмныя нэтры якога ажыўляліся і саграваліся, рабіліся фактам чалавечай гісторыі праз імёны, якія надаваліся ўсялякаму прыроднаму знаку, кавалку зямлі, што быў адрозны ад іншых. Калі гэта было балота, дык — Шырокае, Мшонае, Зачалае, Савінае, Кажанскае, Кісьлінае... Калі лог, дык — Бабровы, Вялікі, Глыбокі, Каменны, Срэбны. Калі лес — Салаўіны, Чорны. Гай, пушча — Грыбаўшчына, Бацяжынскі, Кругляк, Лугагай Верадоўскі, Хомек Востраў (што пад Маладэчнам), Голасавы, Барок. Калі ж урочышча — Бабіна вада Букрыйная гара, Баран, Воранава, Елавец Гарохавішча, Жабавода, Кажушок, Калюгі, Карчаваціцы, Лызанос, Пад высокай гарою, Пад дубам Чарнасьнетам, Пад пнём дубовым, Панядзелкаўшчына, Сутаны, Турава, Чармены ручай, Чарневы Брод, Чорнае калена, Сіняя лужа, Грэйботкі, Папова горка, Ізьбішча, Верх залаты, Дрыгінь, Ганезы, Старына вялікая, Крыніца, Крыўцы, Глыбокая даліна, Верх·ялінкі, У бярозавага мастка, Сосны радовыя. У Менску — урочышча Дзьмітроўская гара, Ляхавая лука. Імёны даваліся ніўкам, грунтам, шнурам — ад імёнаў іх гаспадароў і іхніх продкаў: Ахрэмаўшчына, Шушчэўская, Яноўская, Калесьнікава... Нават вязьніца ў Менску мела сваё імя — Дубоўка, ці, магчыма, Дыбоўка — ад "дыбы". Тое самае і менскія дамы — Гурыноўскі, Ясеньскі, Вільчаковы. А таксама масты — Нізкі, Вялікі.

Я бачу гэтыя імёны, запісаныя ў старыя архіўныя кнігі, я чую іх, нібы старадаўнюю музыку...

Вольга Бабкова

Вязьні

Калядны падарунак для ўкраінцаў

Пяцёра ўкраінцаў, арыштаваных у Менску ў красавіку за ўдзел у Чарнобыльскім Шляху, на Каляды вызваленыя з турмы і зьехалі ў Кіеў. Яшчэ двое — Андрэй Шаптыцкі і Сяргей Патапаў засталіся ў СІЗО. Ім на год скарацілі тэрмін...

Падрабязна пра гэта — на старонцы 3.

Адамовіч

Прысуд адкладаецца...

Як і прадбачылася, працэс над Адамовічам, Хамайдам і Плешчанкам, які адбываецца ў Віцебску, пачаўся з праблемаў і праходзіць з працэсуальнымі парушэньнямі. Першыя паседжаньні занялі тыдзень. Працэс адкладзены да 11 сьнежня.

Падрабязнасьці — у матэрыяле на старонцы 3.

Літаратура

Сяброўка Прэзыдэнта

Выпадкова кантралёрка заўважыла, што ўсё зьмянілася ў ейным жыцьці. Гэта было непрыемнае адчуваньне, бо сапраўднае жыцьцё пачалося ня так даўна, каля дзесяці гадоў таму, калі ў горадзе праклалі першую лінію мэтро. Тады кабета зразумела, што мусіць прысьвяціць усю сябе для служэньня людзям, і зрабілася кантралёркай...

Працяг каляднага апавяданьня — на старонцы 14.

Кніга і кампутар

Біркерц у Інтэрнэце

Сёньня мы прапануем вам запіс он-лайнавай (у найпростым інтэрнэтаўскім этэры) канфэрэнцыі пад назвай "Ці праўда, што кібэрпрастора разбурае грамадзтва?" з удзелам Свэна Біркерца, прадстаўніка рэдакцыі інтэрнэтаўскага часопіса The Atlantic Monthly Online Скота Стосэля (вядучага дыскусіі) і тых, хто, седзячы перад маніторамі сваіх кампутараў, праз Інтэрнэт маглі задаваць свае пытаньні.

Чытайце на старонцы 14.

Новая контаркультура

Дынамізм сацыяльных і палітычных працэсаў у Беларусі можа прыўнесьці ў беларускую культуру зусім новыя рысы. Ва ўмовах, калі зьнікае публічная палітыка, куды можа падзецца вулічная стыхія? Ці, дакладней, у што яна можа трансфармавацца?

У сучаснай сацыялёгіі атрымаў распаўсюджаньне панятак контаркультура, які характарызуе комплекс сацыяльна-культурных установак, арыентацыяў, каштоўнасьцяў, што супрацьстаяць фундамэнтальным прынцыпам афіцыйнае культуры. У 60-70-я гады панятак контаркультура набыў новую спэцыфічную трактоўку як маладзёжнай субкультуры, як найменьне комплексу каштоўнасьцяў "мяцежных" сацыяльных групаў і слаёў студэнцтва, хіпі, насельнікаў разнастайных "камунаў". Гэты напрамак культуры зьявіўся рэакцыяй на бюракратызацыю грамадзтва; на крызыс інстытутаў сацыялізацыі; на рост адчужанасьці індывіда ад грамадзтва; на дэгуманізацыю грамадзкіх адносінаў, зьвязаную з фэтышызацыяй навукі й тэхнікі. Найбольш востра падобныя тэндэнцыі адчула моладзь зь сярэдніх слаёў грамадзтва, якая ўбачыла адзін са сродкаў пераадоленьня дэструктыўных грамадзкіх працэсаў у дасягненьні нефармальных сувязяў паміж людзьмі. Контаркультура супрацьпаставіла сябе масаваму грамадзтву й масавай культуры як тэхнакратычнаму варыянту культуры. Адначасова контаркультура выступала за нерэпрэсіўнае грамадзтва. Беларуская сытуацыя здольная, падобна, ня толькі ажывіць старыя тэрміны, але прыўнесьці ў іх новы зьмест.

Цяпер у Беларусі пасьля надзвычай актыўнага палітычнага пэрыяду адбываецца рэзкае й гвалтоўнае звужэньне поля легальнай палітычнай дзейнасьці. Але адначасова з увядзеньнем квазіканстытуцыі, квазіпарлямэнту і квазігазэтаў, у Беларусі заўважнае ажыўленьне ў сфэры культуры. Пасьля цэлага пяцігодзьдзя заняпаду зноў адчуваецца ўсплеск беларускай рок-культуры, пачалі зьяўляцца новыя культуралягічныя й літаратурныя выданьні ды інстытуцыі, зьяўленьне іншых плянуецца... Між тым, студэнцкі натоўп, калі ён мусіць сысьці з вуліцы, патрабуе самарэалізацыі й свайго знакавага асяродку. Трэба яшчэ ўзгадаць, што ж спрабуюць навязаць грамадзтву ў якасьці афіцыёзнай культуры — насамрэч гэта сурагат з успамінаў па савецкім кшталце ды новых аўтарытарных жаданьняў. Усё робіцца для таго, каб у Беларусі ўзьнікла ды пашыралася контаркультура. Спэцыфічныя рысы менавіта беларускай контаркультуры — пратэст супраць рэсавецізацыі ды студэнцкая стыхія вуліцы, што яшчэ можна назваць палітызаванасьцю. Сама вуліца ў контаркультурным вымярэньні можа стаць часткаю мастацкага пэрфомансу.

Сацыякультурны кантэкст заходняй контаркультуры 60-70-х гадоў азначаў адмаўленьне індывідуальна-асабовага прынцыпу культуры — гэтага фундамэнтальнага прынцыпу эўрапейскай цывілізацыі. Беларуская сытуацыя ўнесла тут карэкцыю таксама. Што робіць клясычны беларускі мазахіст? Ён сядзіць у сваёй халоднай кватэры ды разважае: "Вось ня стала апазыцыі, вось няма ўжо парлямэнту, зьнікла сьмятана — дадзім яму яшчэ адзін шанец, да вясны! Тады ўжо паглядзім". Калі даецца яшчэ адзін шанец, будзе яшчэ адзін другі. Беларуская контаркультура адмаўляе гэткае індывідуальнае самаўхіленьне, супрацьпастаўляючы яму палітызаванасьць — гэта значыць, разуменьне існаваньня апроч індывідуальных зацікаўленасьцяў яшчэ таксама інтарэсаў групаў, стратаў, нацыі.

Ужо адзначалася, што беларуская контаркультура супрацьпастаўляе сябе эрзацкультуры й эрзацкаштоўнасьцям. Тут для самой контаркультуры можа быць прыхавана небясьпека, бо існуе магчымасьць заніжэньня планкі контаркультуры. Але у беларускай сытуацыі контаркультура нечакана можа часткова ўзяць на сябе функцыі нацыянальнай культуры, паступова адмаўляючыся ад прыдымку контар-. У такім разе гэта будзе найцікавейшая культурная зьява!

Алег Дзярновіч

КАЛЯДНЯЕ ВІТАНЬНЕ АД ЯГО МІЛАСЬЦІ ІЗЯСЛАВА БОЖАЙ ЛАСКАЙ МІТРАПАЛІТА ПЕРШАГЕРАРХА БЕЛАРУСКАЕ АЎТАКЕФАЛЬНАЕ ПРАВАСЛАЎНАЕ ЦАРКВЫ

Хрыстос нарадзіўся, слаўце!

Із Сьвятам з Найвышша пасланае радасьці, бо ў ім нараджэньнем з Найчыстае Дзеўны Божага Сына пачалося вызваленьне людзкога роду ад пачатнага грэху ды збаўленьне кожнага з нас, вітаю Вас, Чэсьці Годнае Духавенства й Любыя Вернікі Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, ды ўсе, дзе б Вы не былі Праваслаўныя Беларусы ў духоўным і сьвецкім стане, што да гэтае роднае Сьвятое Царквы ймкняцеся, а яшчэ доступу ня маеце.

Ад шчырага сэрца жадаю, каб радасьць Хрыстовага Нараджэньня зыйшла з Найвышша ў Вашыя хаты й ейнаю цеплыньнёю агрэла ўсе дні ў жыцьці кожнага з Вас, ды штодня ўпрашаю народжанага ў Бэтлееме нашага Збаўца Ісуса Хрыста, каб ушчадрыў Вас гэткаю ласкай.

Памятаючы, аднак, што Божая Ласка не даецца задарма, а атрымоўваецца праз годнасьць і заслугу на яе, заклікаю Вас, перш як адзначаць пару гэтага вялікага Сьвята паводле прадзядніх калядных звычаяў, не забыцца з павагай прачытаць у Сьвятым Пісьме, ці згадаць з бацькоўскіх пераказаў, як яно збылося ды знайсьці ў гэтым сабе навуку й накірунак на збаўленны шлях у Вашым жыцьці.

Бо ў аповесьці Сьвятога Пісьма аб Хрыстовым Нараджэньні настаўленьне на сёньняшні дзень выяўленае й выразна паказанае кожнаму, хто яго сэрцам ды думкай гатовы прыйняць.

Гэтае ж настаўленьне асабліва павінна быць цямным нам — беларусам, бо ў пару, калі нарадзіўся наш Збавец Ісус Хрыстос, Палестына, дзе гэта сталася, вельмі нагадвала наш Край у сёньняшні час, а ейнае насельніцтва наш гаротны Народ.

Як і наш Край цяпер, тая старонка тады ўжо не называлася ейным даўнім і слаўным імём, а азначалася мянушкай, што пайшла з назову ейных ворагаў.

І хоць, быццам, і свайго царка яна мела, але той ня правіў на ейную карысьць, а сабе на прыбытак і раскош, ды чужынцам на зьдзірства й лупеж.

Бо была тая зямелька ўлучаная, ці, як сёньня кажуць, інтэграваная ў вялізную Рымскую імпэрыю ды ўсім дабром той імпэрыі мусіла служыць.

З таго й ейны народ жыў у галечы ды цярпеў зьдзек няволі пад чужынскай уладай.

Ды за адбіранае ад яго дабро быў у сталай зьнявазе, як ніжэйшага вываду племя, ды нат ягоныя звычаі й родная мова лічыліся простымі й горшымі ад звычаяў ды мовы імпэрскае нацы.

Ня дзіва таму, што гэны народ, успамінаючы, паводле бацькоўскіх пераказаў, лепшае мінулае, летуцеў пра ўзнаўленьне тае даўняе шчаснае пары ды вераў, што яно збудзецца.

Ягоная вера, на жаль, была блудная, бо зманвала чакаць не абяцанага Богам праз прарокаў Мэсію, што навукай адчыніў бы невідучыя духовыя вочы й настаўленьнем зьмякчыў скамянелыя ад грэху сумленьні, а чараўніка й асілка, што быз болю й выдатку нікому, вярнуў бы з прыростам былую сілу над ворагамі ды з прыбыткам ранейшае, насытнае цэлу багацьце.

Дзеля таго, вось, калі праз нараджэньне з Найчыстае Дзеўны й зыйшоў на зямлю запраўдны Мэсія-Збавец, Божы Сын Ісус Хрыстос, словы, якімі Ён клікаў і навучаў адракчыся ад зброджанага нягоднымі пачуцьцямі і ўчынкамі йснаваньня, ды нарадзіцца да новага, Божай справядлівасьцяй кіраванага жыцьця, не знайшлі ў гэным народзе водгуку, а стрэлі нянавісьць, зь якое ён і дазволіў ад свайго ймя выдаць пасланага на ягонае збаўленьне Божага Сына на сьмерць на крыжы.

Як дорага гэны народ заплаціў за духовую сьлепату й глухату, што ўканцаваліся найвялікшым злачынствам, сьведчаць амаль два тысячагодзьдзі гісторыі.

Нашаю пароюй і над Беларускім Народам, як над даўнімі юдэямі, важыцца ў небе суд — ці выпрацуем мы на ім сабе зьмілаваньне, ці на Божы гнеў заслужым?..

Бо, як амаль дзьве тысячы гадоў раней да юдэяў у Палестыне зыйшоў у кволым дзіцячым целе пасланы Богам духовы Збавец, гэтак і нам колькі гадоў назад зьявілася з Найвышша дадзеная нагода адрадзіць пабудаваную на Божых і людзкіх правох сваю дзяржаву ды, узнавіўшы ў ёй заснаваную на чыстай Веры родную Праваслаўную Царкву, стварыць сабе годнае жыцьцё і здабыць ім збаўленьне на небе.

На жаль, зусім падобна да даўніх юдэяў, не даволі з нас чакала ад гэтае нагоды духовага багацьця, зь якога родзіцца і рэчавы дастатак, а найбольш спадзявалася на хуткую заможнасьць, а калі асталыя пры ўладзе ранейшыя прыганятыя не далі свабоды гэтай заможнасьці збыцца, яны зусім ня думаючы за пустыя абяцанкі прадаюць па згубу пасланую Богам магчымасьць стварыць у нашым Краі дагоднае Яму й насытнае сабе жыцьцё.

Схамянецеся ж, Любыя, і, каб Божы гнеў ня ўпаў на Вас, не далучайцеся да дзеяў, што нас у цемру бязбожжа й няволі вядуць, а выкрывайце іхнюю небясьпеку ды весьцьце запраўдную любасьць да нашага Стварца, якое ня можа быць без пашаны да дадзенае Ім нам роднае мовы й іншых асаблівасьцяў, ды без умілаваньня да гожага Краю, якім Ён нас абдарыў, а ў патрэбе й без змаганьня за волю Народу, зь якога мы пайшлі.

Ды не давайце веры зманным намовам ілжэпастыраў, што перакручваюць Божае слова ў дагоду сілам гэтага сьвету, а прыслухоўвайцеся да запраўднае Хрыстовае Навукі, якую абвяшчае свая родная Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква ды дзейце паводле Яе.

За першую ж дзею паводле гэтае Навукі пастаўце перад сабою ўзнаўленьне ў нашым Краі свае роднае Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, каб зь Ейных сьвятыняў няспынна ўздымалася хвала нашаму Збаўцу Ісусу Хрысту, нараджэньне Якога мы цяпер сьвяткуем, ды бесьперашкодна йшла да Беларускага Народу Ягоная Праўда.

Няхай жа Збаўцовае спрыяньне будзе з Вамі ў гэтай вялікай Справе й Ягонай шчодрасьці да Вас хай ня будзе мяжы!

+ Ізяслаў
Мітрапаліт і Першагерарх
Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы

ВЫХАД У ГОРАД

Перад вяртаньнем гаспадара

Зьміцер Бартосік

Сустракаючы гэты Новы год, я ўжо не спадзяюся на тое лепшае і сьветлае, што мроілася апошнімі новымі гадамі. Я ставіў на "91" і "94" і нязьменна атрымліваў "0". Таму гэтым разам я ўпэўнена стаўлю на Зэро. На зіму. Я зачыняю ўсе вокны, павыключаю ўсё сьвятло, накрыюся коўдрай і пастараюся заснуць раней, чым зьменіцца нікому непатрэбная лічба на таблё. Абы не перашкодзілі шчасьлівыя сьвяткавальнікі за вакном.

У 96-м Гомель нарэшце пачаў паказваць свой нсавецкі твар. І, вядома, ён завязаны на адной асобе. Спачатку ў крамах зьявілася піва "Графъ Румянцовъ", выпуск якога распачаў бровар "Арагаст", што замяніў сабою былы жахлівы гомельскі піўзавод і зрабіў сваёй эмблемаю стары дарэвалюцыйны гомельскі герб зь дзяржаўным расейскім арлом. Пасьля на былой Румянцаўскай адчыніла свае дзьверы кавярня "Румянцевское", дзе, кажуць, падаюць нейкія старадаўнія стравы. Не зьдзіўлюся, калі праз нейкі час вуліца Савецкая саступіць свае шыльды законнаму найменьню. Нарэшце, у графскім парку перад палацам, дзе некалі біў фантан, паўстаў помнік гомельскаму рэфарматару. Бронзавы гаспадар "палаца-паркавага ансамблю" стаіць на нейкай трыбуне (а як яшчэ назваць пастамэнт для тулава бяз ног?) і, трымаючы ў руках мапу, узіраецца ў далечыню.

Мне не падаецца выпадковым вяртаньне "Камандора" менавіта ў гэты чумавы час. Час нікому не патрэбнай, прывіднай і сьмярдзючай перагарам дзяржавы. Час, такі падобны да таго, калі жывы граф аглядаў свае новыя ўладаньні. Час, калі жывы правадыр нязδольны дапамагчы, выклікаючы духі ці сымбалі. Румянцаў пакрысе становіцца для Гомеля менавіта такім сымбалем. Якім калісьці стаў для Беларусі Францішак Скарына. Таму Гомелю ня трэба маральна рыхтавацца для ўзьняцьця расейскага трыкалёру над сваёй галоўнай вежаю (хаця б дзеля замены сёньняшніх "трыкалёраў"). Гомель гатовы да парадных прагляду...

І ўсё ж я абраў для стаўкі лічбу "999". Перакуленую д'ябалаву лічбу, што так гарманує з гучным: "Досыць!". А пакуль выключаю сьвятло і зачыняю фіранкі.

"Наша Ніва" незалежны тыднёвік НАША НІВА
заснаваны ў 1906, адноўлены ў 1991
заснавальнік Павал Жук
выдавец БГФ "Наша Ніва"
рэдактар Сяргей Дубавец
адказны сакратар Алег Дзярновіч
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
навіны Уладзімер Бараніч
рэдактар старонак "Інфарматар" Андрэй Лапцёнак
макет Віктар Корзун
дызайн і вёрстка Лявон Раманчык
набор Тацяна Чуйвід
стыль і карэктура Паўлюк Канавальчык пры ўдзеле Сяргея Шупы
прадстаўнік рэдакцыі ў Гомелі Зьміцер Бартосік (тэл. 56-94-36)
АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ
220123 Менск, а/с 71
Тэл./факс 239-78-49
E-mail: edit@niva.minsk.by
Падпісны індэкс 63125
Пасьведчаньне аб рэгістрацыі пэрыядычнага выданьня № 581 ад 4-га ліпеня 1996 г., выдадзенае Дзяржаўным камітэтам друку Рэспублікі Беларусі. Юрыдычны адрас: г. Менск, пр. газэты «Известия», д. 8, кв. 173.

Адамовіч

Прысуд адкладаецца...

Як і прадбачылася, працэс над Адамовічам, Хамайдам і Плешчанкам пачаўся з праблемаў... Паводле фармулёўкі справы, як яе абвесьціў суд, насуперак прэзумпцыі невінаватасьці, вынікае, што правіна ўсіх трох падсудных ужо даведзеная. Між тым, гэта зусім не адпавядае праўдзе. Апроч таго, ніхто з падсудных ня лічыць сябе вінаватым.

Факт таго, што суд прыняў бок абвінавачаньня a priori, сам па сабе ёсьць грубым парушэньнем, якое толькі падкрэсьлівае прадвызначанасьць замоўленых вынікаў працэсу. Сыходзячы з гэтага, адвакат Адамовіча, сп. Паганяйла заявіў адвод складу суда. Натуральна, суд не прыняў пратэсту адваката.

Пасьля такога пачатку дробныя і буйныя парушэньні працэсуальнага кодэксу ўжо не дзівілі прысутных. Заставалася назіраць за відовішчам...

Славамір Адамовіч, бледны, зарослы барадою як чачэнец, нібы небясьпечны зьвер сядзеў у клетцы, якая немаведама зь якое прычыны пафарбаваная ў блакітны колер. Раз-пораз ён задзіраў галаву ў бок вакна, за якім зіхцеў крышталёвы сьнег на сьцішаным чорным гальлі. Сьляпучы кобальт неба сваёй бяздумнасьцю толькі дапаўняў абсурд тае дзеі, што адбывалася ў задусе запыленае судовае залі... Хамайда і Плешчанка катэгарычна адмовіліся ад казённых абаронцаў, матывуючы гэта тым, што працэс чыста палітычны, сваёй правіны яны не адчуваюць і маюць законнае права на судовую самаабарону. "Гэта палітычная справа, замоўленая вядомымі коламі... Паколькі я асабіста ня ведаю ў краіне спэцыялістаў палітычнага судовага справаводзтва, ня ведаю і тых людзей, якія зьбіраюцца мне адвакатаваць, я ўпэўнены ў бяссэнсавасьці ўскладненьня працэсу фармалістыкаю. Я паводле адукацыі юрыст і ў стане бараніць сябе прафэсійна...", — так заявіў Барыс Хамайда, выдавец газэты "Выбар". Адвакаты "падзельнікаў" Адамовіча падтрымалі іхнія просьбы... Аднак суд катэгарычна настаяў на тым, каб у Хамайды і Плешчанкі былі дзяржаўныя адвакаты. Рэжыму надта ж хочацца, каб усё выглядала законна, нават калі гэта супраць закону.

Паводле закону быў і перакладчык, які хваляваўся, запінаўся, блытаў словы. Яго ніхто ня слухаў, але моўчкі за ім назіралі... Просты вясковы хлапец, супрацоўнік Віцебскага ўнівэрсытэту, падобны на зграбнага трусіка, які змок пад даждом. Пот струменіўся па ягоным распараным твары, ён ледзь пасьпяваў падхопліваць яго мокрай насоўкай. На другі дзень ён спазьніўся на паўтары гадзіны і пасьля ўвесь час вінавата глядзеў на нас, а калі ня мог прыгадаць якое слова, здавалася зараз вось тут і сканае.

Але пад канец чытаньня сьледчае справы ўсе засяродзіліся. Сьледзтва ў дадатак інкрымінуе падсудным стварэньне злачыннай групы (sic! Такімі групамі надалей могуць стаць любыя рэдакцыі) і НЕАДНАРАЗОВАЕ распаўсюджаньне заклікаў да тэрарыстычнага акту. Напрыклад, сьледзтва выявіла, што на творчым вечары Вольгі Куртаніч аўтар верша "Убей президента!" перадаў яго нейкаму чалавеку з Магілёва. Якая дасьведчанасьць! Такі паварот справы істотным чынам абцяжарвае абвінавачаньне...

Працэс у зьледзянелым перадкалядным Віцебску цягнуўся тыдзень. У гэты час, як высьветлілася, падсуднага тут ня кормяць. "Бэнзын даражэй за ягоную пайку!" — пашчыраваў камандзір міліцыянтаў. Мала таго, забаранялася даваць яму харчы ў прысутнасьці адваката, судзьдзі, пракурора. Маці так і ня здолела перадаць яму ані калядныя аплаткі, ані малітоўніка...

Пазьяўляліся першыя сьведкі. Да прыкладу, прапаршчык-памежнік, які пацьвердзіў, што Адамовіч мог ісьці і ня ў бок мяжы, а сьледчы КГБ даў памылковую схему дыспазыцыі затрыманьня. Абвінавачаньне ў замаху на парушэньне мяжы нібыта ўжо адпадае...

... І суд адклалі на наступны год, у сувязі... з хваробаю адваката Плешчанкі. Чарговае паседжаньне пачнецца не раней за 11 студзеня, бо да таго часу ў адваката Адамовіча будзе працяг працэсу ў Гомелі. "Працэс папросту цягнуць, бо рэальных доказаў вінаватасьці Адамовіча няма. Калі далей ня будзе "беспредела", які вы маглі ўжо назіраць, то ўцямна суд ня зможа накруціць таго, што накруцілі непрафэсійныя сьледчыя з КГБ. Ну, максымум застаецца "нашэньне" халоднае зброі, калі асабістыя дзёньнікі лічыць за доказ. Тады атрымаецца што за гэта ён ужо адсядзеў," — сьцьвярджае сёньня сп. Паганяйла.

Дзеля чаго цягнуць працэс над Адамовічам? Па-першае, нават калі нічога нельга будзе давесьці, ён сваё ўжо атрымае... Па-другое, псыхатропнае ўзьдзеяньне на інтэлігенцыю ды розных "пісакаў" ужо ёсьць... Патрэцяе, трэба прыхаваць казыры пра "міласэрнасьць", "законнасьць", маўляў, "нават пасьля ТАКОГА і тое выпусьцілі"... А па-чацьвертае, падобна рэжым ужо ня ведае што ж з Адамовічам рабіць, бо такі капітальна вывэзгаліся ў сваім маразме, а Адамовіч паціху ператвараецца ўжо нават не ў героя, а ў сымбаль, разам са сваёй маці. Маці і сын, адабраны на пакуты...

Сяргей Харэўскі

КАЛЯДНЫ ПАДАРУНАК ДЛЯ ЎКРАІНЦАЎ

Сьніцца мне неяк далёка ад Менску сон. Усё, як насамрэч: сядзім мы на Валадарцы: я і невядома хто яшчэ. Сядзім, значыцца, гутарым, каву папіваем паціху. Ніхто нас не вартуе, а дзьверы адчыненыя. І мы з таго боку, дзе воля, але чамусьці нікуды не сьпяшаемся...

"Нішто сабе! — думаю я тады, усё гэта збоку назіраючы. — Чаму Валадарка? І хто гэта тут са мной каву п'е, як у кавярні? І чаму такое адчуваньне свабоды?"

Тут рэзкасьць у кадры паляпшаецца, я прыглядаюся да постацяў і ўражваюся. Божа ж мой, хто толькі не прысьніцца! Гэта ўкраінцы!

І тут чуецца нейкі гук. Гэта чамусьці гучней, чым звычайна, зароў тэлефон. Сёмая раніцы, сонца ў вокнах, холадна і ніякага Менску!

Я вяртаюся ў Менск праз пару дзён і слухаю ўсялякія навіны з плёткамі. Адна зь іх, што пяць зьняволеных украінцаў на каталіцкія Каляды будуць амніставаныя. Калі насуперак меркаваньням скептыкаў чуткі пацьвярджаюцца, я апынаюся раптам пад абладаю забабонаў. Але ўжо 20 сьнежня пятую гадзіну вечару ўкраінскія вязьні Валадаркі сустрэлі на волі. Вышук іх у нашай сталіцы — малы клопат.

Зблізку частка хлопцаў нагадвае мне тых, з кім мы сябравалі ў дзяцінстве. Украінцы ўжо трохі "адышлі" — ці то ад турмы, ці то ад волі. Дэпутат украінскае Вярхоўнае Рады ад УНА-УНСО Яраслаў Іляевіч, які прыехаў па іх у Менск, займаецца раздачай сувэніраў. "Вы былі ў нас на судзе!"— зь нечаканай для мяне радасьцю пазнае Ўладзімер Салавей, і зь яго лёгкай рукі я станаўлюся "пані Тацянай". Наступнага моманту робіцца прыемна, але няёмка, бо на мяне пачынаюць сыпацца падзякі за ўсе перадачы, якія ім прыносілі ў СІЗО іншыя беларускія людзі. Спроба давесьці, што я тут ні пры чым, беспасьпяховыя. Тут жа перападае мне і адзін з айчынных сувэніраў, якія раздае спадар Іляевіч. Гэта марка з партрэтам Лукашэнкі. Удзячныя беларускаму правадыру, хлопцы з захапленьнем клеяць сувэніры на даведкі аб вызваленьні. Ня клеіць Андрэй Бурлака, якога за час зьняволеньня выключылі з унівэрсытэту, матывавsituation тым, што рашэньне нібы яна нездачу летняе сэсіі.

Нейкім чынам у маіх руках апынаецца пляшка піва, якое прынес хлопцам адзін мой калега. Адмаўляцца ўжо позна, дый цяжка пры іхняй манеры паводзінаў. За вясёлымі жартамі — годнасьць, сьціпласьць і выкшталтаванасьць. Вышукваю ў сумцы, чым іх можна пачаставаць... Усьмешкі — на бледных, зь сіньню пад вачыма, тварах. Распытваю, што елі ў турме. Усё, адказваюць яны, вельмі добра. Там даюць есьці тры разы на дзень, нават чатыры. Хлеб ёсьць, гарбата, каша прасяная, каша ячная і нейкая там яшчэ. І юшка. Праўда, юшка з кількі, і гэта цяпер ім здаецца сьмешным. Пах ад кількі такі, што частка вязьняў нязьменна адмаўляецца есьці яе. Кілька салёная... Вада, як я чула раней ад былых вязьняў, як бы ржавая...

Нехта з хлопцаў скардзіцца на Яраслава Іляевіча, які не дазваляе ім пахадзіць па Менску: "Зноў няволя!" Нават на ганак не пускае, маўляў. Скарга выклікае агульны сьмех, бо амаль усе адзетыя ўсяго на адзін швэдар цяплей, чым у красавіку. Заўважаю, што сяму-таму на выхадзе з турмы забыліся вярнуць шнуркі. Слава Гач кажа, што нічога, затое не забыліся выдаць яму тую самую жоўтую запальнічку, якую адабралі пасьля мітынгу 26-га. Дробязь, а прыемна. Тым больш, што на працягу сямі месяцаў свайго зацягнутага "шляху" хлопцы мелі магчымасьць зрабіць выснову: самавольства ў стасунках паміж вязьнямі няма, ёсьць толькі самавольства з боку міліцыянтаў. Украінцы сьцьвярджалі, што пакуль ты застаесься чалавекам, якім бы ты ня быў, цябе не абразяць знарок зьняволеныя. Але цярпець ня могуць тых, хто становіцца паслугачом "мянтоў", ня вытрымаўшы "санаторыі"...

Тэму нораваў нарэшце закрываем, і гэтак жа непрыкметна хлопцы распачынаюць асьветніцкую. Заўважыўшы, што ў адказ на ўкраінскую гутарку ў турме "наладжваецца" беларуская, яны заняліся там некаторымі аспэктамі нашай моўнай праблемы. А таксама й гістарычнай. Прачыталі кнігу Стэфана Жаромскага пра 1863-ці год. Каліноўскага пакаралі сьмерцю ў 26 гадоў, а ягоныя паплечнікі сядзелі: хто ў цяперашняй Валадарцы (колішні адрас — Серпухаўская, 6), хто на цяперашняй Плошчы Волі, дзе й забралі сёлетняю вясною частку ўкраінцаў. Умяшаўшыся, як кажуць, ва ўнутраныя справы Беларусі (мэсіянская роля яшчэ адной суседняй краіны — не ў разьлік), яны прайшлі па гістарычных мясцінах. І былі гэтым трохі зьдзіўленыя. Я ў сваю чаргу была зьдзіўленая тым, як нехта "наверсе" ў нас зьлякаўся пачатку "менскай вясны". Усе даўно ўжо ведаюць, што такое "ластаўка", але вясною міліцыя хацела злавіць нейкага "журава ў аблоках" — "буревестника", які "з крыкам лунае" і прадвяшчае пераварот. Украінцам задавалі адно й тое ж пытаньне: "Дзе "ствол"?" Тыповая рэч: скаргамі пра выбіваньне неіснуючых доказаў заваленыя ўсе менскія пракуратуры. "Ствол" азначаў бы ні што іншае, як удзел у незаконных узброеных фармаваньнях. Паводле нашага заканадаўства, да дзесяці гадоў. Здаецца, стольکі ж зьбіраўся і наш прэзыдэнт кіраваць краінаю. Супадзеньне, але цікава.

Аднак ніхто з украінцаў не пакідаў Беларусі са злом у сэрцы. Вясною унсоўцы былі папярэджаныя пра ўсё, што магло здарыцца з кімсьці зь іх. Нехта павінен быў сесьці ў турму, і кожны, едучы да нас, знаёмых і незнаёмых, ведаў, на што ішоў. Цяпер кожны кажа пра некага са сваіх таварышаў, што той не павінен быў "сесьці". Міранюк просіць ацаніць яго верш, напісаны ў турме, але паслухаць я не пасьпяваю, бо Бурлака ўспамінае, што ня змог запомніць як сьлед чутую шмат разоў па радыё песьню "Купалінка". Пішу словы, да майго сораму, блытаюся ў двух радках аднаго з куплетаў. "Гэта будзе цудоўна гучаць у нашай царкве з хорам", — сьціпла кажа Андрэй, і мы для таго, каб нагадаць мэлёдыю, сьпяваем першыя радкі. Усе невядома чаму змаўкаюць.

Андрэй Міранюк трохі ніякавата выконвае просьбу падарыць верш:

...Смерть по пятам
ходить за мной устала,
Но с ног валюсь от устали и я.

"Напэўна, ён табе не спадабаецца, можаш выкінуць", — дадае ён.

Салавей тэлефануе дадому. Дрыгайла, задумаўшыся пра нешта, заклапочана і амаль бяз словаў ходзіць па пакоі, па-гаспадарску пакуе сумкі. З адной тырчыць рог жоўта-блакітнага сьцягу. Спадар Іляевіч разважае зь менскім украінцам дзядзькам Міхасём, ці зьнішчаная беларуская нацыя, ці не: "Бог стварыў усіх людзей роўнымі, як і ўсе нацыі..."

І тут чуецца ўражаны голас: "Тацяна, а Вы тут адкуль узяліся?" Гэта зьявіўся консул украінскага пасольства, каб пасадзіць лёгка адзетых суайчыньнікаў у машыну ды адвезьці па марозе на цягнік. Намякае на ўвагу да грамадзянаў Украіны з майго боку. Як і некаторыя іншыя людзі ў маёй дзяржаве... У асноўным тыя людзі не маглі б быць на месцы гэтых. Нават не змаглі б, як Слаўка Гоч, застацца лёгка адзетым на марозе і прапусьціць уперад тых, хто захутаны ў зімовае. "Якое там халодна", нарэшце вывелі на сьвежае паветра!"

Праз некалькі хвілінаў Уладзімер Салавей, Андрэй Дрыгайла, Андрэй Бурлака, Вячаслаў Гоч і Андрэй Міранюк зьехалі ў Кіеў. Для іх наш агульны "Чарнобыльскі шлях" скончыўся калядным падарункам. Андрэй Шапцыцкі і Сяргей Патапаў засталіся ў СІЗО. Ім на год скарацілі тэрмін...

Тацяна Сьнітко

Наша Ніва 30 сьнежня 1996 № 38 (76)

Юда Макавэй Рэчы Паспалітай

... Прадмесьце Прагі, заслоненае габрайскім рэгімэнтам, здабыта штурмам; усё загінула пад ударамі мяча. Назаўтра цэлы полк быў знойдзены на фартыфікацыях у вечным сьне; ні адзіны жаўнер ня зьбег перад пераклічкаю сьмерці. Тыя людзі заслугоўвалі быць французамі!...*

(Дэпутат французскага міністэрства юстыцыі Сальвэртэ — у адказ на антысэміцкія выпады дэ Манціны ў 1830 г.)

Расейскаму панаваньню прыйшоў канец. Генэрал Мадалінскі, шэф брыгады Нацыянальнай кавалерыі, ударыў першым на чале 10 швадронаў**. Выкліканая гэтым сьмелым учынкам бура дакацілася да старажытнай сталіцы Кароны — Кракава. Вільня яшчэ рыхтуецца, а Малая Польшча ўжо лікуе. Гарадзенскі шляхціц Андрэй Тадэвуш Банавэнтура Касьцюшка прыносіць прысягу і выдае Акт, абвяшчаючы паўстаньне па ўсёй Рэчы Паспалітай. У рух прыйшлі ўсе народы на вялікіх абшарах Кароны і Вялікага Княства.

Пад Актам паўстаньня 1794 г. стаяў шэраг подпісаў. Сярод іх — імя аднаго габрая, які лічыў, што яго народ ня мае права быць пасіўным назіральнікам, калі Бацькаўшчына гіне. Гэта быў былы камісіянэр*** віленскага біскупа Масальскага, гандляр канямі і пастаўшчык фуражу, жыхар варшаўскага прадмесьця Прагі Бэрэк Ясялевіч.

Родам Ясялевіч з Жамойці, тут ён убачыў сьвет у 1764 годзе ў Крэтынзе, што ў трох мілях ад Палангі, у сям'і Ёсла. З самага маленства адрозьніваўся вялікай жывасьцю характару. Замест таго, каб спраўна хадзіць у хедэр, не зьвяртаючы ўвагі на парады бацькоў і незадавальненьне настаўнікаў, Бэрэк цэлымі днямі гуляў у ваенныя гульні, майстраваў драўляную зброю, правакаваў вулічныя бойкі, у якіх быў самым актыўным удзельнікам.

Калі надышоў час брацца за розум, хутчэй за ўсё, маладому чалавеку не прыйшлося доўга ламаць галаву над выбарам роду дзейнасьці. Для Бэрэка, як габрая, шлях быў адзіны — гандаль. Прызвычаенаму заўсёды рухацца, яму прыйшоўся да густу такі від дзейнасьці як фактарства****. Хадзіць далёка было ня трэба, бо гаспадар, да якога ён вырашыў наймацца, быў уладаром Крэтынгі, і характар яго цалкам падыходзіў да такога ж пасіянарнага габрая. Служба не абяцала быць сумнай. Каму ж прапанаваў ён свае паслугі? Хто ў Рэчы Паспалітай быў адным з самых вядомых авантурыстаў? Віленскі біскуп Ігнацы Якуб Масальскі.

Постаць патрона Бэрэка настолькі цікавая, што немагчыма не сказаць пра яе хаця б некалькі слоў. Ня гледзячы на забарону касьцёла на азартныя гульні, ён літаральна не адыходзіў ад зялёнага сукна. Быў вядомы ўсёй краіне як дойная карова для вялікіх і малых шулераў. Паразы біскупа налічвалі дзесяткі тысячаў дукатаў золатам. Дзеля дасягненьня ўласных мэтаў ня грэбаваў ніякімі сродкамі, не спыніўся нават перад нацыянальнай здрадаю — каб зьнішчыць сваіх ворагаў Чартарыйскіх, падаўся да расейцаў. Зайздросьцячы бляску буйных магнатаў, стварыў полк уласнага імя з францускіх ахвотнікаў, розных нягоднікаў і іншых падазроных постацяў. У той жа час Масальскі быў чалавекам высокаадукаваным, мецэнатам. Акружаў сябе людзьмі навукі й мастацтва, многім зь якіх дапамог у кар'еры. Шмат зрабіў для распаўсюджаньня асьветы ў Рэчы Паспалітай.

Служба ў біскупа пайшла Бэрэку на карысьць. Разам з Масальскім ён падарожнічае па Эўропе, бывае ў Парыжы, Брусэлі, вывучыў нескалькі моваў. Новы сьвет стварыў з засьцянковага хлопца чалавека сьвецкага. Філязофія францускіх асьветнікаў аказвае ўплыў на Бэрэка, зрэшты, як і на тысячы яго раўналеткаў. Вярнуўшыся ў Рэч Паспалітую, ён, пазнаёміўшыся з поглядамі графа Мірабо, выступае за раўнапраўе габраяў у грамадзтве.

Тым часам, краіна на хвалі эканамічнага ўздыму ідзе шляхам рэформаў. Чатырохгадовы Сойм 1789 году паступова зьнішчае фэадальныя перажыткі. Апроч іншага, даволі востра стаяла пытаньне аб габраях. Пасьля прыняцьця Канстытуцыі 1791 году зьяўляецца шэраг праектаў Калантая, Сташыца, Чацкага і інш. Стаўленьні былі розныя. Напрыклад, вядомы патрыёт Станіслаў Сташыц, ведаючы незадаволенасьць мяшчанаў сваімі гандлёвымі канкурэнтамі, называў габраяў "саранчою края і вечнымі шкоднікамі". І ўсё ж такі, ня гледзячы на процідзеяньні, габраі былі зраўняныя ў правах са шляхтаю. Наогул, адносіны да іх з боку шляхты былі ў асноўным добразычлівыя, чаго нельга сказаць пра іншыя групы грамадзтва.

Каля 1788 году Бэрэк ужо даволі пабачыў у свае 24 гады і асеў у Варшаве на Празе, узяў шлюб, і пачаў гандляваць канямі. Так ён жыў да пачатку паўстаньня 1794 году, калі на карту было пастаўленае існаваньне Рэчы Паспалітай. Пра ўдзел габрайства ў падзеях сьведчаньні даволі супярэчлівыя. На жаль, стаўленьне беларускіх габраяў да "інсурэкцыі", у адрозьненьні ад каронных, было пераважна ня толькі пасіўным, але нават варожым. Бэрэк, прасякнуты ідэямі Захаду, глядзеў на падзеі не як габрай, а ў першую чаргу як грамадзянін Рэчы Паспалітай. Ён бачыў, што атмасфэра паўстаньня мабыць упершыню парушыла муры, якія аддзялялі габраяў ад хрысьціянаў. Разам з рамесьнікамі, шляхтай, законьнікамі, жанчынамі й дзецьмі яны працавалі на будаўніцтве ўмацаваньняў у Варшаве й другіх гарадах у найвялікшай згодзе і з найвялікшай напругай. Тадэвуш Касьцюшка разьлічваў на дапамогу габрайства. Сярод усеагульнага ўздыму й лікаваньня ён прамаўляе палымяную прамову ў казімераўскай сынагозе (пад Кракавам). Але ж Бэрэка не задавальняе, што ўдзел габраяў у паўстаньні абмяжоўваецца галоўным чынам дапаможнымі працамі. Ён хоча прынесьці карысьць Бацькаўшчыне са зброяй ў руках. Служба ў габрайскай міліцыі парадку — гэта для старых. Перад ім стаіць прыклад Аўстрыі, дзе ў часы імпэратараў Ёзафа II і Леапольда I тысячы габраяў бралі ўдзел у турэцкай кампаніі.

У самы цяжкі момант, калі ўжо амаль ніхто ня верыў у перамогу, Бэрэк зьвяртаецца да Касьцюшкі з прапановаю стварэньня палку лёгкай габрайскай кавалерыі, на што 17 верасьня 1794 году атрымаў згоду і званьне палкоўніка. 1 кастрычніка агалошваецца ягоная адозва да суайчыньнікаў. Цікава, што габрай Ясялевіч упершыню назваў Рэч Паспалітую сваёй Бацькаўшчынай.

Наконт існаваньня палка ёсьць розныя думкі. Мне здаецца, што полк усё ж быў створаны, ня гледзячы на тое, што яго назва не сустракаецца ў рэляцыях і ў сьпісе вайсковых частак, якія баранілі Варшаву. Польскі гісторык Корзан у сваёй капітальнай працы "Гісторыя Польшчы пры Станіславе Аўгусьце" выказвае сумнеў у існаваньні палка на падставе недахопу часу на яго арганізацыю. Грошы на патрэбы палка Ясялевіч узяў толькі 6 кастрычніка — 3.000 злотых ужо моцна абясцэненымі скарбовымі білетамі. 10-га таго ж месяца адбылася бітва пад Мацяёвіцамі, у якой Касьцюшка трапляе ў расейскі палон. Да гібелі дзяржавы застаецца прыкладна чатыры тыдні. За гэты тэрмін немагчыма было сабраць полк, ды яшчэ каб яго жаўнеры біліся пасьля страты Начальніка як "ільвы і леапарды" (да чаго заклікалася ў адозьве Ясялевіча).

Другі дасьледчык Эрнэст Лунінскі думае інакш. Яго зусім не зьдзіўляе раптоўнасьць збору палка. Ён спасылаецца на Кілінскага, які ў сваіх "Мэмуарах" піша, што наогул не атрымаў ад Касьцюшкі ні граша на абмундураваньне, толькі званьне палкоўніка. Але, тым ня менш, змог сабраць ужо праз тры (!) дні пасьля адозвы 1780 чалавек. Вайсковым фармаваньням, якія ліхаманкава ствараліся ў тыя дні, былі ўласьцівыя недахопы забесьпячэньня, абмундураваньня, дысцыпліны. Але трэцяе не датычыла палка Ясялевіча. Бэрэк валодаў талентам арганізатара і сілай пераконваньня. Яго падначаленыя былі спаяныя дысцыплінаю ў адно цэлае. Пра тое, што полк існаваў і пра доблесьці ягоных валанцёраў гаворыць Грацкі ў "Трактаце аб Габраях" і Б.Вышынскі ў "Рэформе народу Ізраіля". Аддзел Бэрэка складаўся прыблізна з 500 шабель, гэта 5 харугваў ці 2,5 швадрона. Безумоўна, з такой колькасьцю людзей, плюс яшчэ 5-ы і 7-ы літоўскія рэгімэнты генэрала Якуба Ясінскага — ўсяго каля 4-х тысячаў, сілы Рэчы Паспалітай, якія баранілі прадмесьце Варшавы, былі ня ў стане затрымаць больш чым 35 тысячаў расейскага войска з 86 гарматамі. Яны маглі толькі прыгожа загінуць.

Паводле традыцыі, полк Ясялевіча загінуў амаль цалкам. На жаль, ахвяры, прынесеныя габраямі, не зьмянілі да іх адносінаў мяшчанства. Сярод "пунктаў", якія магістрат і цэхі Варшавы ўручылі расейскаму камэнданту горада генэралу Буксгеўдэну, быў пункт пра выгнаньне габраяў. Буксгеўдэн, чалавек практычны, вырашыў пагрэць рукі. Ён не згадзіўся з магістратам, але загадаў габраям набываць білеты, якія давалі права на знаходжаньне ў горадзе. Вось так заплацілі "ўдзячныя" мяшчане Варшавы габраям за абарону Бацькаўшчыны...

Бэрэк быў адным зь нямногіх, хто ўцалеў у праскай мясарубцы. Пасьля капітуляцыі ён разам з генэралам Заёнчакам (які павінен быў камандаваць абаронай прадмесьця, але ў самым пачатку цяжка паранены выбыў з барацьбы), здаўся аўстрыйцам. Бо, як справядліва лічыў Бэрэк, аўстрыйскі палон усё ж лепей, чым Сібір. Іх кінулі ў крэпасьць Алямюнц, што ў Галіцы. Быў, праўда, яшчэ адзін шлях. Тыя, хто адступіў з генэралам Тамашам Ваўжэцкім у Сандамірскае ваяводзтва, разьлічвалі працягваць ужо безнадзейную барацьбу, але голад, маральная й фізычная зьнямога, брак боепрыпасаў хутка прымусілі герояў скласьці зброю.

Для Бэрэка пачалося новае жыцьцё. З таго моманту, як Касьцюшка даў яму званьне палкоўніка, ён лічыць сябе прафэсійным вайскоўцам. Як і многія былыя ўдзельнікі паўстаньня 1794 году апынуўшыся ў эміграцыі, ён будзе гатовым стаць пад любыя сьцягі, змагацца дзе заўгодна — ад Гішпаніі да Блізкага Ўсходу, з адзінаю толькі надзеяю, што ягоная зброя ўрэшце будзе выкарыстана ў барацьбе за незалежнасьць Рэчы Паспалітай.

15 верасьня 1796 году Бэрэк прапануе аўстрыйцам стварыць 6-8 тысячны габрайскі корпус, але безвынікова. Крайсгаўптман Баўм, які займаўся справамі палонных, лічыў, што большая іх частка, да якой ён адносіў і Ясялевіча, — проста авантурысты. Званьні, якія яны атрымалі ад Начальніка, для аўстрыйцаў нічога ня значылі. Баўм прапанаваў на выбар усім — ці паступаць шарагоўцамі ў аўстрыйскую армію, ці ўвогуле не несьці ніякае службы. Для многіх, у тым ліку і для Бэрэка, гэта былі ганебныя ўмовы. З Аўстрыі трэба бегчы. Яму з Заёнчакам зноў шанцуе. Заёнчака, цяжка параненага, сярод суровай зімы кінутага ў Алямюнцкую крэпасьць, хітрасьцю вызвала жонка, а Бэрэку дапамаглі зьбегчы некалькі прыяцеляў. Сапраўды, у такога чалавека як Бэрэк Ясялевіч не было недахопу ў людзях, у якіх ён выклікаў сымпатыю. Нават аўстрыйскі губэрнатар Львова граф Гайхур адзначаў яго "вялікую дасьціпнасьць, высёласьць і дух таварыства".

Бэрэк і Заёнчак, даведаўшыся, што ў Францыі, дзе канцэнтраваліся эмігранты з Рэчы Паспалітай, ствараюцца легіёны, сьпяшаюцца туды. Біяграфія жыцьця нашага героя з гэтага моманту нагадвае паслужны сьпіс ляндскнэхту часоў Трыццацігадовае вайны. Вочы разьбягаюцца ад назваў мясьцін, дзе яму прыйшлося ўдзельнічаць у бітвах. У Італьянскай кампаніі ён пачынае як просты кавалерыст. Пад час заняцьця Гасконы кавалерыйскі легіён, дзе ён служыў, складаўся з 1.200 шабель. Ад легіёну, які стрымліваў атакі суворўскіх казакаў і аўстрыйскіх драгунаў, засталося толькі 190 кавалерыстаў на змучаных канях. Пераведзены ў 1-ы легіён у званьні ротмістра, ён змагаецца пад Трэбіяй, Нэві 1-ай, Нэві II-ой, Боскаю. У канцы 1800 году легіён Бэрэка, ад якога амаль нічога не засталося, быў перакінуты на Рэйн, дзе генэрал Князевіч ствараў новы корпус. І вось тут, на Рэйне лёс пачынае наносіць Ясялевічу ўдары, балючыя й ганебныя.

Умовы, у якіх Князевіч ствараў свой корпус, былі складаныя. Вакол панавалі інтрыгі і самалюбства былых якабінцаў, радыкалаў і рэвалюцыянэраў. Бэрэк, які ў баі быў першым, зусім згубіўся сярод кар'ерыстаў ды ўсялякіх майстроў атрыманьня ўзнагарод і званьняў. Тое, што Ясялевіч быў габраем і ня быў шляхціцам, мела для тых людзей нашмат большае значэньне, чым колькасьць бітваў, у якіх ён удзельнічаў і праліваў кроў. У выніку атрымалася, што Бэрэк, які меў за плячыма дзьве італьянскія кампаніі, званьне палкоўніка пры Касьцюшку, вымушаны быў у званьні ротмістра падпарадкоўвацца людзям уплывовым, але не зазначаным у ніводнай кампаніі. Ён жаліцца свайму былому камандзіру і Начальніку Касьцюшку, але стары правадыр паўстаньня 1794 году можа падтрымаць свайго былога падначаленага толькі словам. Тое, што дзеелася вакол, таксама давала мала аптымізму.

У мірнай дамове, заключанай у Люнэвіле 9 лютага 1801 году ніводнага слова не было аб Рэчы Паспалітай. Карацей кажучы, падставы для расчараваньня меліся з усіх бакоў. А тут яшчэ ў канцы таго ж году існаваньне самога кавалерыйскага легіёну было пастаўленае пад пытаньне. Пяхотныя часткі, што складаліся з эмігрантаў з Рэчы Паспалітае, былі ўключаныя ў склад рэгулярнай францускай арміі. Кавалерыя легіёнаў ацалела толькі дзякуючы будучаму каралю Нэапаля і шэфу ўсёй францускай кавалерыі Яхіму Мюрату, які аддаў яе на службу ў Цызальпінскую рэспубліку. Але для Ясялевіча ўжо не было розьніцы. Ня бачачы для сябе ніякіх пэрспэктываў, у чэрвені 1802 году ён падае ў адстаўку ў званьні ротмістра І-ай клясы.

Бэрэк мог бы так і атрымліваць сьціплую пэнсію на чужыне ды марнець са сваім сямействам. Дапамагло знаёмства з генэралам Эдуардам Марцье. Марцье, пазьней князь Трэвізо, справядліва лічыў, што та-

Працяг на старонцы 13.

Новае слова на рынку беларускае прэсы – штотыдзень 8 паласоў патрэбнае інфармацыі

СТАРОНКА

Інфарматар
НАША НІВА

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ЗАБЕСЬПЯЧЭНЬНЕ
BELARUSIAN PUBLIC RELATIONS ASSOCIATION

І Бясплатныя прыватныя абвесткі

Віншую дарагую дачушку Юлечку Калячка з Днём Нараджэньня. Жадаю быць шчасьлівай, прыгожай, сумленнай беларускай! Твой тата.

Танна прадаецца крыху незавершаны вялікі катэдж у цэнтры Барысава. Пэйджынг 781101, абанэнт 434.

Прадаю драўляную хату ў добрым стане ў в. Поўбераг Наваградзкага раёну. Кошт 1800$. Тэл. (01713) 41-3-91.

Прадаецца МТЗ-80 УК (93 г.) у добрым тэхнічным стане, і інш. с/х тэхніка да МТЗ. тэл. 254-54-95, 259-85-24.

Прывабная, забясьпечаная, інтэлігентная ўдава з добрым характарам, шчырым сэрцам пазнаёміцца з прыстойным гараджанінам з жыльлём для стварэньня сям'і. Адгукніся, самотны мужчына, не пашкадуеш, калі ацэніш! Віцебск-15 №6491

Алесь Нарэйка, віншуем цябе з Днём нараджэньня. Посьпехаў на першай сэсіі. Твае беларускія сябры.

Прадаю тэлефонныя апараты дыскавыя вытворчасьці VEF Latvia, Polska 2748900

Віншую сястрычак Кацюшу й Вераніку са сьвятам. Будзьце заўжды разам з намі! Павал

Дачка Настачка! Віншую з нараджэньнем Хрыстовым. Вера ў Пана нашага прывядзе да каханьня роднай бацькаўшчыны — Беларусі. Уладзімер Рынковіч

Выхавацель для Вашага дзіцяці (музыка, мовы, лягічнае мысьленьне). 221-24-81

Бугальтар з досьведам працы і веданьнем кампутару шукае сур'ёзную працу. 272-94-61

Лявона з Барысава віншуюць з 35-годзьдзем яго лепшыя сябры. І.В. Будзь здароў! Гадун І.С.

Віншую Васіля Пякарскага з Днём нараджэньня (1 студзеня). Валянціна Бандарэнка 248-89-21

Прадаецца фальварак 50 км ад Менску. Лес, рэчка, возера, соткі, адрына, варыўня. Лагойскі р-н. 260-96-88

Paganky metal band "Parasitize". Шле прывітаньне ўсім сваім сябрам, хто змагаецца той жыве!

Прадаю відэа- і аўдыёзапісы "Ляписов", фэсту "Рок па вакацыях'96", Данчыка і інш. Тэл. 49-08-88 Віталь

Пазнаёмлюся з моладзьдзю, якая цікавіцца беларускім рокам і аўтарскай песьняй. Тэл. 49-08-88 Віталь. Адрэса: 220101 Менск, пр. Ракасоўскага 170-348

НАДРУКУЕМ, ПАМНОЖЫМ

Хутка — 1.000 асобнікаў за 10 хвілінаў.
Танна — ад 190 рублёў за копію.

БЛЯНКІ, ВІЗЫТОЎКІ, РЭКЛЯМОВЫЯ ДЫ ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ ЎЛЁТКІ.

На паперы якое заўгодна шчыльнасьці і на картоне

39-78-49

The Publishers Weekly Bestsellers
Сьпіс бэстсэлераў на 26.12.96

На гэтым тыдні	На мінулым тыдні	Назва кнігі. Аўтар	Выдавецтва	Колькасьць тыдняў у сьпісе
1		Airframe by Michael Crichton	Knopf	1
2		The Christmas Box by Richard Paul Evans	Simon & Schuster	1
3	1	Executive Orders Том Клэнсі	Putnam	20
4	2	The Fallen Man Тоні Хілэрман	HarperCollins	4
5	3	Silent Honor Даніэла Стыл	Delaconte	26
6	8	The Notebook Нікалас Спаркс	Warner	96
7	4	The Deep End of the Ocean Жаклін Мітчард	Viking	16
8	5	The Laws of Our Fathers Скот Тараў	Farrar, Straus & Giroux	13
9	6	"M" is for Malice Сью Грэфтан	Henry Holt	8
10		The Christmas Tree by Julie Salamon illustrations by Jill Weber	Random House	1

@1995 Cahners Publishing Company

20 ЛЕПШЫХ ВІДЭАКЛІПАЎ *"MTV"* 26.12.1996

месца	выканаўца	назоў кампазіцыі
*20	LL Cool J	Aint' Nobody (Geffen)
*19	Counting Crows	A Long December (DGC)
-18	R.E.M	Bittersweet Me (Warner Bros.)
*17	Ginuwine	Pony (550 Music)
+16	Stone Temple Pilots	Lady Picture Show (Atlantic Records/The Atlantic Group)
+15	NAS	Street Dreams (Columbia)
+14	Smashing Pumpkins	Thirty-Three (Epic)
+13	Snoop Doggy Dog	Snoop's Upside Ya Head (Interscope/Death Row)
+12	En Vogue	Don't Let Go (Love) (EastWest/EEG)
-11	Sheryl Crow	If It Makes You Happy (A&M)
-10	Cake	The Distance (Capricorn/Mercury)
*9	Red Hot Chili Peppers	Love Rollercoaster (Geffen)
+8	Keith Sweat	Nobody (Elektra)
*7	Soundgarden	Blow Up The Outside World (A &M)
+6	New Edition	I'm Still In Love With You (MCA)
-5	Dr. Dre	Been There, Done That (Aftermath Entertainment/Interscope
+4	Toni Braxton	U-Break My Heart (LaFace)
*3	311	All Mixed Up (Capricorn/Mercury)
-2	Bush	Swallowed (Interscope)
+1	No Doubt	Don't Speak(Trauma/Interscope)

"+" - ўзвышэньне пазыцыі кліпа ў сьпісе адносна мінулага тыдня; "-" - паніжэньне пазыцыі кліпа; "*" - навінка; "=" - бязь зьменаў пазыцыі

Інфармацыйнае агенцтва

ЭКОПРЕСС

Інфармацыйнае агенцтва "Экопресс" працуе на рынку апэратыўнай фінансавай інфармацыі з 1993 году.

Сёньня мы прапануем нашым кліентам больш за тры дзясяткі інфармацыйных пазыцыяў, сярод якіх:

- курсы абмену наяўнай ***СКВ*** ,
- вынікі таргоў на міжбанкаўскіх
- валютных біржах,
- першасны і другасны рынкі ***ГКО*** ,
- рынак пазабанкаўскіх паслугаў і ***МБК*** ,
- афіцыйныя курсы валютаў, устаноўленыя Нацбанкамі іншых краінаў ,
- ***фінансавыя навіны*** зь Беларусі, Расеі, краінаў СНД і Балтыі й шмат што яшчэ.

Даведкі па

Тэл. 239-45-19, 239-42-27, 239-45-08

Існуе ня менш як тры прычыны, зь якіх варта зьвярнуць увагу на нашую прапанову:

1. ***Цэны на інфармацыйныя паслугі ІА "ЭКОПРЕСС" - самыя нізкія з існуючых на сёньняшні дзень.***
2. *Нашыя абанэнты* ***самастойна фармуюць інфармацыйны пакет,*** *маючы магчымасьць у любы момант зьмяніць яго зьмест.*
3. *Інфармацыя прадстаўляецца па факсымільнай ці мадэмнай сувязі. Нашыя* ***спэцыялісты бясплатна ўстановяць*** *неабходнае* ***праграмнае забесьпячэньне і навучаць пэрсанал працаваць зь ім.*** *Тэхнічнае суправаджэньне на працягу ўсяго тэрміну дамовы гарантуецца.*

Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусі
АБАНЭМЭНТ на газэту 63125

НАША НІВА

Колькасьць камплектаў	

На 1996 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ______________________
(паштовы індэкс) (адрэса)

Каму ______________________
(прозьвішча, ініцыялы)

ДАСТАЎНАЯ КАРТКА

ПВ | месца | Літэр

на газэту 63125

НАША НІВА

Кошт	падпіскі	руб.	Колькасьць камплектаў	
	пераадрас.	руб.		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ______________________
(паштовы індэкс) (адрэса)

Каму ______________________
(прозьвішча, ініцыялы)

Зімовы хвалевы расклад расейскае службы BBC

Менскі час						
05.30-06.30	М	49	49	41	41	25
	кГц	5875	6010	7030	7320	11845
09.00-09.15	М	41	31	25	25	19
	кГц	7210	9635	1680	11845	15325
11.00-11.15	М	31	25	22	19	16
	кГц	9750	11680	13745	15325	17750
12.50-13.00	М	25	22	19	16	16
	кГц	11805	13745	15325	17695	17750
13.00-13.15	М	25	22	19	16	16
	кГц	11805	13745	15325	17695	17750
15.00-16.00	М	25	22	19	19	16
	кГц	11845	13745	15260	15325	17695
18.00-20.00	М	31	31	25	22	22
-	кГц	9635	9825	11845	12040	13745
20.00-21.00	М	41	31	31	25	22
	кГц	7120	9835	9825	11845	12040
21.00-23.30	М	19	31	31	31	25
	кГц	5990	6010	9635	9825	11845

Панядзелак 05.30-06.30 Праграма "Брыфінг". Апошнія паведамленьні. Ангельская ў радыё. 09.00-09.15 Апошнія паведамленьні. 11.00-11.15 Інфармацыйная праграма. 13.00-13.15 Да гэтае гадзіны. 15.00-16.00 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка апошніх падзеяў "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Праграма рок-музыкі. 18.00-19.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Радыёагляд "Уэст-Энд". 19.00-20.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумэнт". Ангельская ў радыё. 20.00-21.00 Апошнія паведамленьні. Радыюс. Кароткая зборка навінаў. Музычная студыя. 21.00-22.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Тэматычная перадача. 22.00-23.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумэнт". Ангельская ў радыё. 23.00-23.30 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка "Гледзячы зь Лёндану".

Аўторак 05.30-06.30 Праграма "Брыфінг". Апошнія паведамленьні. Ангельская ў радыё. 09.00-09.15 Апошнія паведамленьні. 11.00-11.15 Інфармацыйная праграма. 13.00-13.15 Да гэтае гадзіны. 15.00-16.00 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Радыёагляд "Уэст-Энд". 18.00-19.00 Апошнія паведамленьні "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Тэматычная перадача. 19.00-20.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумант". Ангельская ў радыё. 20.00-21.00 Апошнія паведамленьні. "Радыюс". Кароткая зборка навінаў. "Паварот Вінта". "Кнігарня" (раз на месяц) 21.00-22.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Парадыгма". "Ваша здароўе" (раз на месяц). 22.00-23.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумэнт". Ангельская ў радыё. 23.00-23.30 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка "Гледзячы зь Лёндану".

Серада 05.30-06.30 Праграма "Брыфінг". Апошнія паведамленьні. Ангельская ў радыё. 09.00-09.15 Апошнія паведамленьні. 11.00-11.15 Інфармацыйная праграма. 13.00-13.15 Да гэтае гадзіны. 15.00-16.00 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка апошніх падзеяў "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Тэматычная перадача. 18.00-19.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Парадыгма". "Ваша здароўе" (раз на месяц) 19.00-20.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумэнт". Ангельская ў радыё. 20.00-21.00 Апошнія паведамленьні. "Радыюс". Кароткая зборка навінаў. Джаз. 21.00-22.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Радыёчасопіс пра жыцьцё ў Вялікабрытаніі. 22.00-23.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумант". Ангельская ў радыё. 23.00-23.30 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка "Гледзячы зь Лёндану".

Чацьвер 05.30-06.30 Праграма "Брыфінг". Апошнія паведамленьні. Ангельская ў радыё. 09.00-09.15 Апошнія паведамленьні. 11:00-11.15 Інфармацыйная праграма. 13.00-13.15 Да гэтае гадзіны. 15.00-16.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Парадыгма". "Ваша здароўе" (раз на месяц). 18.00-19.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Радыёчасопіс пра жыцьцё ў Вялікабрытаніі. 19.00-20.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумэнт". Ангельская ў радыё. 20.00-21.00 Апошнія паведамленьні. "Радыюс". Кароткая зборка навінаў. Тэматычная перадача. 21.00-22.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Сёньня ў фокусе". 22.00-23.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумэнт". Ангельская ў радыё. 23.00-23.30 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка "Гледзячы зь Лёндану".

Пятніца 05.30-06.30 Праграма "Брыфінг". Апошнія паведамленьні. Ангельская ў радыё. 09.00-09.15 Апошнія паведамленьні. 11.00-11.15 Інфармацыйная праграма. 13.00-13.15 Да гэтае гадзіны. 15.00-16.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Радыёчасопіс пра жыцьцё ў Вялікабрытаніі. 18.00-19.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Сёньня ў фокусе". 19.00-20.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумэнт". Ангельская ў радыё. 20.00-21.00 Апошнія паведамленьні. "Радыюс". Кароткая зборка навінаў. Музычная студыя. 21.00-22.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Паварот Вінта". "Кнігарня" (раз на месяц). 22.00-23.00 Апошнія паведамленьні. Радыёгазэта "Аргумэнт". Ангельская ў радыё. 23.00-23.30 Апошнія паведамленьні. Праграма рок-музыкі.

Субота 05.30-06.30 Праграма "Брыфінг". Апошнія паведамленьні. Ангельская ў радыё. 09.00-09.15 Апошнія паведамленьні. 11.00-11.15 Інфармацыйная праграма. 13.00-13.15 Да гэтае гадзіны. 15.00-16.00 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка апошніх падзеяў "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Сёньня ў фокусе". 18.00-19.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Паварот Вінта". "Кнігарня" (раз на месяц). 19.00-20.00 Апошнія паведамленьні. "Уік-Энд". 20.00-21.00 Апошнія паведамленьні. Тыднёвік "Радыюс". Кароткая зборка навінаў. Праграма рок-музыкі. 21.00-22.00 Апошнія паведамленьні. "Гле- дзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Радыёчасопіс "Уваскрашэньне". 22.00-23.00 Апошнія паведамленьні. "Севазварот". 23.00-23.30 Апошнія паведамленьні. Джаз.

Нядзеля 05.30-06.30 Праграма "Брыфінг". Апошнія паведамленьні. Ангельская ў радыё. 12.30-13.00 Радыёчасопіс "Уваскрашэньне". 09.00-09.15 Апошнія паведамленьні. 11.00-11.15 Інфармацыйная праграма. 13.00-13.15 Да гэтае гадзіны. 15.00-16.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. "Паварот Вінта". "Кнігарня" (раз на месяц). 18.00-19.00 Апошнія паведамленьні. Радыёкроніка апошніх падзеяў "Гледзячы зь Лёндану". Радыёчасопіс "Уваскрашэньне". 19.00-20.00 Апошнія паведамленьні. "Севазварот". 20.00-21.00 Апошнія паведамленьні. "Уік-Энд". 21.00-22.00 Апошнія паведамленьні. "Гледзячы зь Лёндану". Кароткая зборка навінаў. Радыёагляд "Уэст-Энд". 22.00-23.00 Апошнія паведамленьні. Тыднёвік "Радыюс" Джаз. 23.00-23.30 Апошнія паведамленьні. Музычная студыя.

Расклад праграмаў Радыё "Свабода"

З 1 сакавіка 1996 г. у частотах кароткіх хваляў, на якіх можна слухаць праграмы Радыё Свабода на расейскай мове, адбыліся зьмены:

Ад 23 гадзіны да 1 гадзіны ночы паводле менскага часу праграмы Радыё Свабода можна слухаць таксама й на частаце 9645 кГц.

Ад 6 да 7 гадзіны паводле менскага часу зьявілася частата 9725 кГц.

Ад 9 да 11 гадзіны паводле менскага часу Радыё Свабода можна слухаць і на частаце 15205 кГц. Дадаткова да гэтага ад 10 да 11 паводле менскага часу праграмы йдуць і на частаце 15215 кГц, а з 15 да 16 зьяўляецца дадатковая частата 15445 кГц.

Ад 18 да 19 гадзіны паводле менскага часу праграмы Радыё Свабода па-расейску слухайце на новай частаце 11805 кГц.

Панядзелак 05.00 Спорт 06.00 Жывы эфір 07.00 Жывы эфір 08.00 Эксьлібрыс 09.00 Выбары 95-96 (пт) 10.00 Спартовы агляд 11.00 Спэцыяльная праграма 12.00 Спэцыяльная праграма 13.00 Жывы эфіір 14.00 Твар да твару 15.00 Жывы эфір 16.00 Спартовы агляд 17.00 Жывы эфір 18.00 Кантынэнт Эўропа 19.00 Жывы эфір 20.00 Па-над бар'ерамі 21.00 Жывы эфір 22.00 Твар да твару 23.00 Жывы эфір 00.00 Па-над бар'ерамі 01.00 Расея ўчора, сёньня; заўтра — Загалоўкі газэтаў 02.00 Спэцыяльная праграма 03.00 Жывы эфір 04.00 Спэцыяльная праграма

Аўторак 05.00 Кантынэнт Эўропа 06.00 Жывы эфір 07.00 Жывы эфір 08.00 Па-над бар'ерамі 09.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра — Загалоўкі газэтаў. 10.00 Кантынэнт Эўропа 11.00 Спэцыяльная праграма 12.00 Спэцыяльная праграма 13.00 Жывы эфір 14.00 Па-над бар'ерамі 15.00 Жывы эфір 16.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра — Загалоўкі газэтаў 17.00.00 Жывы эфір 18.00 Круглы стол. Навука 19.00 Жывы эфір 20.00 Па-над бар'ерамі 21.00 Жывы эфір 22.00 Выбары 95-96 (Пт) 23.00 Жывы эфір 00.00 Па-над бар'ерамі 01.00 Выбары 95-96 (Пт) 02.00 Круглы стол. Мэдыцына. 03.00 Жывы эфір 04.00 Спэцыяльная праграма

Серада 05.00 Выбары 95-96 06.00 Жывы эфір 07.00 Жывы эфір 08.00 Па-над бар'ерамі 09.00 Выбары 95-96 10.00 Круглы стол. Навука 11.00 Спэцыяльная праграма 12.00 Спэцыяльная праграма 13.00 Жывы эфір 14.00 Па-над бар'ерамі 15.00 Жывы эфір 16.00 Выбары 95-96 17.00.00 Жывы эфір 18.00 Скрыжаваньне 19.00 Жывы эфір 20.00 Па-над бар'ерамі 21.00 Жывы эфір 22.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра 23.00 Жывы эфір 00.00 Па-над бар'ерамі 01.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра 02.00 Скрыжаваньне 03.00 Жывы эфір 04.00 Спэцыяльная праграма

Чацьвер 05.00 Спэцыяльная праграма 06.00 Жывы эфір 07.00 Жывы эфір 08.00 Па-над бар'ерамі 09.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра 10.00 Скрыжаваньне 11.00 Спэцыяльная праграма 12.00 Спэцыяльная праграма 13.00 Жывы эфір 14.00 Па-над бар'ерамі 15.00 Жывы эфір 16.00 Расея ўчора, сёньня, заў- тра 17.00.00 Жывы эфір 18.00 Круглы стол 19.00 Жывы эфір 20.00 Па-над бар'ерамі 21.00 Жывы эфір 22.00 Выбары 95-96 23.00 Жывы эфір 00.00 Па-над бар'ерамі 01.00 Выбары 95-96 02.00 Круглы стол. Мэдыцына 03.00 Жывы эфір 04.00 Спэцыяльная праграма

Пятніца 05.00 Выбары 95-96 06.00 Жывы эфір 07.00 Жывы эфір 08.00 Па-над бар'ерамі 09.00 Выбары 95-96 10.00 Круглы стол. Мэдыцына 11.00 Спэцыяльная праграма 12.00 Спэцыяльная праграма 13.00 Жывы эфір 14.00 Па-над бар'ерамі 15.00 Жывы эфір 16.00 Выбары 95-96 17.00.00 Жывы эфір 18.00 Бізнэс і грошы 19.00 Жывы эфір 20.00 Па-над бар'ерамі 21.00 Жывы эфір 22.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра 23.00 Жывы эфір 00.00 Па-над бар'ерамі 01.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра 02.00 Бізнэс і грошы 03.00 Жывы эфір 04.00 Спэцыяльная праграма

Субота 05.00 Бізнэс і грошы 06.00 Кантакты 07.00 Дзёньнік джазу 08.00 Па-над бар'ерамі 09.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра 10.00 Бізнэс і грошы 11.00 Спэцыяльная праграма 12.00 Спэцыяльная праграма 13.00 Кантынэнт Эўропа 14.00 Па-над бар'ерамі 15.00 Тэма тыдня 16.00 Бізнэс і грошы 17.00.00 Тэма тыдня 18.00 Круглы стол. Навука 19.00 Тэма тыдня 20.00 Па-над бар'ерамі 21.00 Кантакты 22.00 Выбары 95-96 23.00 Тэма тыдня 00.00 Па-над бар'ерамі 01.00 Выбары 95-96 02.00 Дзёньнік джазу 03.00 Тэма тыдня 04.00 Спэцыяльная праграма

Нядзеля 05.00 Кантынэнт Эўропа 06.00 Круглы стол. Мэдыцына 07.00 Выбары 95-96 08.00 Па-над бар'ерамі 09.00 Дзёньнік джазу 10.00 Кантакты 11.00 Спэцыяльная праграма 12.00 Спэцыяльная праграма 13.00 Твар да твару 14.00 Эксьлібрыс 15.00 Выбары 95-96 16.00 Круглы стол. Мэдыцына 17.00 Кантынэнт Эўропа 18.00 Сац.-эканамічная гадзіна 19.00 Твар да твару 20.00 Эксьлібрыс 21.00 Спорт 22.00 Расея ўчора, сёньня, заўтра — Загалоўкі газэтаў 23.00 Спорт 00.00 Дзёньнік джазу 01.00 Твар да твару 02.00 Круглы стол. Мэдыцына 03.00 Кантынэнт Эўропа 04.00 Спэцыяльная праграма

Расклад праграмаў "Голас Амэрыкі".

Менск	Мэтровыя дыяпазоны			Кілягерцы				Праграмы
11.00	16 25	19 31		17865	15445 15410 15370 15290 5250	11930 11885 11725	9625 9520	НА ЎСХОД Агляд наступнага часу
12.00	16 25	19 31		17865	15445 15410 15370 15290 15250	11930 11885 11725	9625 9520	НА ЎСХОД Усходні мэрыдыян
16.00	16 31	19	25 41	17805	15290	11885 11725	9520 7220	Радыёаб'ектыў
20.00	25	31 49	41	11770	9670 9660 9520	7220	6105	Мазаіка Навіны каротка
21.00	31	49	41		9660 9520	7270 7220	6105 6060	Падзеі і думкі
04.00	31	41	49		9520	7245 7220 7155	6105 5995	Ранішняя праграма

Панядзелак 11.00 Вашынгтонская кроніка. Амэрыканская сям'я. Дзёньнік мастацтваў. Прыхільнікам джазу. 12.00 Усходні мэрыдыян. 16.00 Радыёаб'ектыў. 19.00 Паўтор з 12.00. 20.00 Жыцьцё ў ЗША. Музыка кантры. У сьвеце бізнэсу. Улада закону. Стваральнікі нацыю. 21.00 Падзеі і роздум. 22.00 Жыцьцё ў ЗША. Музыка кантры. У сьвеце бізнэсу. Улада закону. Стваральнікі нацыю. 23.00 Паўтор з 12.00. 04.00 Ранішняя праграма. 06.00-06.30 Паўтор з 05.00.

Аўторак 11.00 Жыцьцё ў ЗША. Музыка кантры. У сьвеце бізнэсу. Улада закону. Стваральнікі нацыю. 12.00 Усходні мэрыдыян. 16.00 Радыёаб'ектыў. 19.00 Паўтор з 12.00. 20.00 Круглы стол. Форум. Спартовая праграма. Нью-Ёрк. Амэрыканскія фэрмэры. 21.00 Падзеі і роздум. 22.00 Круглы стол. Форум. Спартовая праграма. Нью-Ёрк. Амэрыканскія фэрмэры. 23.00 Паўтор з 12.00. 04.00 Ранішняя праграма. 06.00-06.30 Паўтор з 05.00.

Серада 11.00 Круглы стол. Форум. Спартовая праграма. Нью-Ёрк. Амэрыканскія фэрмэры. 12.00 Усходні мэрыдыян. 16.00 Радыёаб'ектыў. 19.00 Паўтор з 12.00. 20.00 Так кажуць у Амэрыцы. Маладзёжная праграма. Для жанчын. Мэдыцына. 21.00 Падзеі і роздум 22.00 Так кажуць у Амэрыцы. Маладзёжная праграма. Для жанчын. Мэдыцына. 23.00 Паўтор з 12.00. 04.00 Ранішняя праграма. 06.00-06.30 Паўтор з 05.00.

Чацьвер 11.00 Так кажуць у Амэрыцы. Маладзёжная праграма. Для жанчын. Мэдыцына. 12.00 Усходні мэрыдыян. 16.00 Радыёаб'ектыў. 19.00 Паўтор з 12.00. 20.00 Размаўляючы з Амэрыкай. У фокусе Амэрыка. Асновы кіраваньня.. Навука. Агляд лістоў. 21.00 Падзеі і роздум. 22.00 Размаўляючы з Амэрыкай. У фокусе Амэрыка. Асновы кіраваньня. Навука. Агляд лістоў. 23.00 Паўтор з 12.00. 04.00 Ранішняя праграма. 06.00-06.30 Паўтор з 05.00.

Пятніца 11.00 Размаўляючы з Амэрыкай. У фокусе Амэрыка. Асновы кіраваньня. Навука. Агляд лістоў. 12.00 Усходні мэрыдыян. 16.00 Радыёаб'ектыў. 19.00 Паўтор з 12.00. 20.00 Канцэрт пап-музыкі. Кніжны агляд. Кіно. 21.00 Падзеі і роздум. 22.00 Канцэрт пап-музыкі. Кніжны агляд. Кіно. 23.00 Паўтор з 12.00. 04.00 Ранішняя праграма. 06.00-06.30 Паўтор з 05.00.

Субота 11.00 Агляд габрайскага жыцьця. Кніжны агляд. Кіно. 12.00 Канцэрт пап-музыкі. 16.00 Радыёаб'ектыў. 19.00 Канцэрт пап-музыкі. 20.00 Агляд габрайскага жыцьця. У падарожжы па Амэрыцы. Пра словы і людзей. 21.00 Падзеі і роздум. 22.00 Агляд сямейнага жыцьця. У падарожжы па Амэрыцы. Пра словы і людзей. 23.00 Паўтор з 13.00. 04.00 Размаўляючы з Амэрыкай. Прафсаюзы. Вашынгтонская кроніка. Агляд лістоў. 06.00-06.30 Паўтор з 05.00.

Нядзеля 11.00 Рэлігія ў нашым жыцьці. У падарожжы па Амэрыцы. Пра словы і людзей. 12.00 Вынікі тыдня. Закон і этыка. Далёкаўсходні кур'ер. 16.00 Радыёаб'ектыў. 19.00 Паўтор з 13.00 20.00 Рэлігія ў нашым жыцьці. Дзёньнік мастацтваў. Прыхільнікам джазу. 21.00 Падзеі і роздум. 22.00 Рэлігія ў нашым жыцьці. Дзёньнік мастацтваў. Прыхільнікам джазу. 23.00 Паўтор з 13.00. 04.00 Ранішняя праграма. 06.00-06.30 Паўтор з 05.00.

Чытайце ў наступных нумарах новы расклад перадачаў беларускае службы "РАДЫЁ СВАБОДА"

Радыё "Нямецкая хваля"

Панядзелак 23.00 Навіны. Агляд сусьветнага друку. Культура сёньня. Занятак нямецкае, курс 3. 23.50 Афіша тыдня. 02.00 Навіны. Занятак нямецкае, курс 1. Парад зорак. 18.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. 19.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Рэлігія і царква. Трыбуна. Музыка: джаз. 20.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. 21.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Рэлігія і царква. Трыбуна. 21.50 Інфармацыя пра перадачы.

Аўторак 23.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. 23.50 Інфармацыя пра перадачы. 02.00 Навіны. Рэлігія і царква. Трыбуна. Музыка: джаз. 06.50 Інфармацыя пра парадачы. 18.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. Трыбуна. 19.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Эўропа і эўрапейцы. Культура сёньня. Музыка: клясыка. 20.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. Трыбуна. 21.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Эўропа і эўрапейцы. Культура сёньня. 21.50 Інфармацыя пра перадачы.

Серада 23.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. 23.50 Інфармацыя пра перадачы. 02.00 Навіны. Эўропа і эўрапейцы. Культура сёньня. Музыка: клясыка. 06.50 Інфармацыя пра перадачы. 18.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. Эўропа і эўрапейцы. 19.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Рынак і чалавек. Чытальная заля. Музыка: фанатэка. 20.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. Эўропа і эўрапейцы. 21.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Рынак і чалавек. Чытальная заля. 21.50 Інфармацыя пра перадачы.

Чацьвер 23.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. 23.50 Інфармацыя пра перадачы. 02.00 Навіны. Рынак і чалавек. Чытальная заля. Музыка: фанатэка. 06.50 Інфармацыя пра перадачы. 18.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. Рынак і чалавек. 19.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Нямеччына зь першых рук. Масты. Паштовая скрыня. Народныя мэлёдыі. 20.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. Рынак і чалавек. 21.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Нямеччына зь першых рук. Масты. Паштовая скрыня. 21.50 Інфармацыя пра перадачы.

Пятніца 23.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. 23.50 Інфармацыя пра перадачы. 02.00 Навіны. Нямеччына зь першых рук. Масты. Паштовая скрыня. Народныя мэлёдыі. 06.50 Інфармацыя пра перадачы. 18.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. Нямеччына зь першых рук. 19.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Дыскусійны клюб. Музыка: топ-хітс. 20.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Радыёкроніка. Нямеччына зь першых рук. 21.00 Навіны. Агляд расейскага друку. Занятак нямецкае, курс 1. Народныя мэлёдыі. Афіша тыдня. 21.50 Інфармацыя пра перадачы.

Субота 23.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Дыскусійны клюб. 23.50 Інфармацыя пра перадачы. 02.00 Навіны. Дыскусійны клюб. Музыка: топ-хітс. 06.50 Інфармацыя пра перадачы. 18.00 Навіны. Агляд тыднёвага друку. Дыскусійны клюб. Масты. Паштовая скрыня. 19.00 Навіны. Агляд сусьветнага друку. Ліст з Парыжу/ Бэрліну. Парад зорак. 20.00 Навіны. Агляд тыднёвага друку. Дыскусійны клюб. Масты. 21.00 Навіны. Агляд сусьветнага друку. Ліст з Парыжу/Бэрліну. Афіша тыдня. Занятак нямецкае, курс 1. 21.50 Інфармацыя пра перадачы.

Нядзеля 23.00 Навіны. Агляд тыднёвага друку. Кроніка тыдня. 23.50 Інфармацыя пра перадачы. 02.00 Навіны. Кроніка тыдня. Ліст з Парыжу/Бэрліну. Афіша тыдня. 18.00 Навіны. Агляд сусьветнага друку. Занятак нямецкае, курс 3. Парад зорак. 19.00 Навіны. Агляд тыднёвага друку. Кроніка тыдня. Музыка: топ-хітс. 20.00 Навіны. Агляд нямецкага друку. Ліст з Парыжу/Бэрліну. Афіша тыдня. Культура сёньня. Чытальная заля. 21.00 Навіны. Агляд тыднёвага друку. Рэлігія і царква. Занятак нямецкае, курс 3. 21.50 Інфармацыя пра перадачы.

Схема перадаваньня НХ

Менскі час	Частоты ў кілягерцах (КХ)				
23.00-23.50	5925	5980	6000	7130	7235
02.00-02.50	5925	6035	7285	9815	9865
06.00-06.50	6055	7120	7285	9690	
18.00-19.55	5945	5980	6010	7145	9715
20.00-21.30	5945	5980	6010	7145	9715
20.00-21.50	5980	6010	7145	9715	

Радыё Ватыкан

Менскі час	Праграма	Дыяпазон
05.30	Расейская	5880-ВС/49м, 6185-ВС/49м, 7365-CD/41м
06.00	Украінская	5880-ВС/49м, 6185-ВС/49м
06.20	Беларуская	4015-В/75м, 6185-В/49м
06.40	Літоўская	4015-В/75м, 6185-В/49м
07.00	Латыская	4015-В/75м, 6185-В/49м
09.15	Украінская	9660-С/31м, 11740-С/25м
15.00	Расейская	11740-ВС/25м, 15570-ВС/19м
19.10	Расейская	5880-ВС/49м, 6185-ВС/49м, 7365-CD/41м
19.40	Украінская	5880-ВС/49м, 6185-ВС/49м
20.00	Беларуская	4015-В/75м, 6185-В/49м
20.20	Літоўская	4015-В/75м, 6185-В/49м
20.40	Латыская	4015-В/75м, 6185-В/49м
23.00	Расейская	6065-ВС/49м, 7310-ВС/41м.

ICI PARIS ГАВОРЫЦЬ ПАРЫЖ

Штодзённа: Навіны, Факты і думкі, Агляд францускіх газэтаў.

Панядзелак: Навука і тэхніка (апошнія дасягненьні й тэхнічныя дасьледаваньні), (з паўсядзённага жыцьця сярэдняга француза).

Аўторак: Эканамічны кур'ер (бізнэс, фінансы, эканоміка ў Францыі), Жыцьцё ідэяў (філязофія, сацыялёгія, рэлігія ў найноўшых публікацыях).

Серада: Паштовая скрыня (адказы на лісты слухачоў), Мэдыцына (апошнія адкрыцьці й дасьледаваньні на Захадзе), аповеды пра расейскую эміграцыю.

Чацьвер: Літаратурнае скрыжаваньне (францускія пісьменьнікі "ўчора" і "сёньня", Францыя як месца сустрэчы розных літаратураў), Знакамітыя людзі Францыі (гісторыя Францыі ў біяграфіях).

Пятніца: Шпацыр па Францыі (забаўляльнае радыёпадарожжа ў найцікавейшыя куткі краіны), Курс францускае мовы.

Субота: Праграма на замовы (адказы на допісы слухачоў), Кінапанарама (агляд навінаў экрану), Курс францускае мовы (паўтор праграмы).

Нядзеля: Агляд францускіх тыднёвікаў, Культурная панарама (жыцьцё францускіх музэяў і тэатраў), Нядзельны канцэрт.

Праграмы Міжнароднага Францускага радыё можна слухаць: у Парыжы і ягоных прадмесьцях: з 20 да 21 гадзіны паводле мясцовага часу на частаце 738 кГц. Па ўсім сьвеце: з 16 да 17 гадзіны паводле менскага часу на частотах 11 670 кГц, 15 605 кГц і 15 155 кГц (19 м), з 21 да 22 гадзіны паводле менскага часу на частотах 5 900 кГц (49 м) і 7 350 кГц

Беларуская Рэдакцыя Польскага Радыё

14.30 (панядзелак), 18.30 (нядзеля) Беларускі літаратурны рух у Польшчы — гутарка Алеся Барскага. **16.30 (панядзелак), 14.30 (аўторак)** Агляд тыднёвіка "НІВА". **18.30 (панядзелак), 16.30 (нядзеля)** Развažаньні пра мову — што думаюць слухачы наконт месца беларускае мовы ў сьвеце і ейнае будучыні. **19.00 (панядзелак), 17.00 (нядзеля)** Канцэрт віншаваньняў, дзе кожны слухач зможа перадаць пажаданьні сваім блізкім і знаёмым, каханай і каханаму — усім. **18.30 (аўторак), 14.30 (серада)** Эканамічны блёк — бізнэс, банкі, Варшаўская Акцыянэрная Біржа, курсы валютаў, эканамічнае супрацоўніцтва Польшчы і Беларусі. **16.30 (аўторак), 18.30 (пятніца)** Хроніка спорту, усякая ўсячына. **16.30 (серада), 14.30 (чацьвер)** Культурныя актуальнасьці — тэатральныя прэм'еры, выставы, сустрэчы з польскімі і беларускімі мастакамі, кіно, кнігі. **18.30 (серада)** "Пад знакамі Арла і Пагоні" — гістарычная гутарка. **18.30 (чацьвер)** Гісторыя беларускае мовы. **18.30 (чацьвер), 14.30 (пятніца)** Навукова-тэхнічная перадача — досьледы знакамітых навукоўцаў, тэхнічныя "разыначкі", недаступнае. **16.30 (пятніца), 14.30 (субота)** Госьць тыдня. **18.30 (субота), 14.30 (нядзеля)** Гутаркі Сакрата Яновіча "Ад Біблii да беларускае літаратуры". **16.30, 19.00 (субота)** Рэдакцыйная пошта — адказы на лісты нашых слухачоў. **14.30 (нядзеля)** Рэлігійныя гутаркі айца Ўладзімера Месюка. Усё гэта пераплецена цікаваю музыкай: як клясычнаю, гэтак і лёгкаю.

19.00 (серада) Агляд Czasopisu i Przeglądu Prawosławnego (кожны трэці тыдзень месяца)

Трансьлююцца:

а 14.30 на кароткіх хвалях 41,18 м і 50,04 м (адпаведныя частоты 7285 і 5995 кГц), а 16.30 на кароткіх хвалях 41,27 м і 49,22 м (а.ч. 7270, 6095 кГц), а 18.30 на кароткіх хвалях 49,22 м (а.ч. 6095 кГц).

ТАТУІРОЎКІ

Татуіраваньне — мэтад расфарбоўкі скуры цела рознымі колерамі, вядомае яшчэ са старажытнасьці. Раней яно звычайна насіла рытуальны характар, зьвязаны з пакланеньнем розным паганскім боствам. Нездарма Біблія забараняе татуіроўкі як форму балвахвальства. Але сёньня гэтая старажытная форма мастацтва перажывае сапраўдны рэнэсанс. Заканадаўцамі моды тут выступілі ў першую чаргу тэле і кіназоркі, якія пачалі ўпрыгожваць сябе невялічкімі наколкамі на схава-

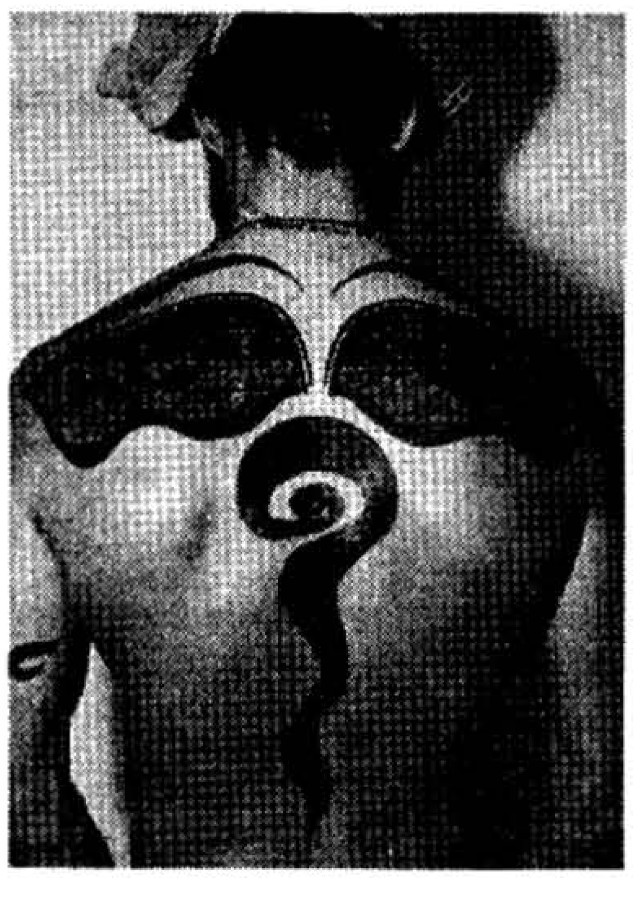

ных частках цела, бачных, у асноўным, падчас сцэнаў з распрананьнем. Пры гэтым, трэба адзначыць, што мастацтва татуіроўкі носіць чыста заходняе адценьне, дзе ў адрозьненьне ад былога СССР татуіроўка не зьяўлялася зьявай "зэкаўскай" субкультуры савецкіх пэнітэнцыярных установаў і арміі.

У Менску татуіроўка як від нацыльнага мастацтва пачало атрымліваць распаўсюджаньне галоўным чынам сярод багемы і пэўнай часткі моладзі. Наколачныя кабінэты ў нас існуюць пакуль напаўпадпольна і карыстаюцца самапальным абсталяваньнем. У сувязі з гэтым прапануем вам інфармацыю адносна замежнага досьведу і міжнародных стандартаў на паслугі такога роду.

Апроч чыста мастацкага прызначэньня татуіраваньне мае і некаторыя мэдычныя мэты. Звычайна такім мэтадам зьмяняецца колер скуры ў людзей зь вітыліга (расстройстве ў пігмэнтацыі скуры, калі на целе зьяўляюцца белыя плямы), і ў выпадках са скажэньнем натуральных колераў скуры вуснаў і твара пры апэрацыях на гэтых частках цела. Апошнім часам усё большую папулярнасьць пачало набываць "пастаяннае" касмэтычнае татуіраваньне вуснаў і абводаў веяў.

МАСТАЦКАЯ ТАТУІРОЎКА

Паводле некаторых ацэнак Амэрыканскага Ўпраўленьня па кантролю за лекамі і харчовымі прадуктамі ў ЗША недзе 3% усяго насельніцтва і 5% усіх мужчынаў робяць татуіроўкі. Прычым гэтая лічба штогод пастаянна расьце.

На сёньняшні дзень татуіроўкі бываюць двух відаў. "Пастаянныя" (традыцыйныя) татуіроўкі робяцца спэцыяльным прыстасаваньнем накшталт электрабрытвы, што мае іголку і спэцыяльную фарбу. Існуюць таксама і "часовыя" татуіроўкі, што ўяўляюць зь сябе нанясеньне тампонам праз трафарэт доўгатрывалай цяжказмыйнай фарбы без наколваньня скуры.

На Захадзе кабінэты для татуіраваньня зрабіліся такой жа звычайнай рэччу як і цырульні. І ў сувязі з гэтым існуюць пэўныя правілы адносна гігіены і бясьпекі падобных працэдураў. Амэрыканскае Ўпраўленьне па кантролю за лекамі і харчовымі прадуктамі (FDA) вызначыла адносна гэтага шэраг правілаў, і далейшая інфармацыя на гэтую тэму базуецца на гэтых стандартах.

FDA вызначае, што наколкі павінны рабіцца дасьведчаным татуіроўшчыкам, які стэрылізуе інструмэнты і прытрымліваецца прадпісаных санітарных нормаў. У ЗША за гэтым сочыць Саюз прафэсійных татуіроўшчыкаў — грамадская арганізацыя, што займаецца адукацыяй татуіроўшчыкаў мэтадам належнага кантролю за недапушчэньнем інфэцыраваньня. Гэтая ж арганізацыя папярэджвае пра магчымыя ўскладненьні, што могуць здарацца, калі той, каму была зробленая татуіроўка, ня сочыць належным чынам за месцам нанясеньня малюнку на працягу першага тыдня пасьля працэдуры.

Выбар татуіроўшчыка Прадстаўнік амэрыканскага Саюза прафэсійных татуіроўшчыкаў Мік Бíслі раіць адносна выбару спэцыяліста наступнае: "Татуіроўка, зробленая ў антысанітарных умовах, можа быць прычынай сур'ёзнай інфэкцыі. Трэба пазьбягаць "накольшчыкаў", што працуюць на сваёй уласнай кухні ці ў якім падвале. Сапраўдны прафэсіянал ніколі ня пойдзе на рызыку здароўя свайго кліента ці сваёй рэпутацыі праз няўвагу да гігіенічных правілаў". Амэрыканскі Саюз прафэсійных татуіроўшчыкаў папярэджвае, што адзін толькі факт, што татуіравальны кабінэт мае афіцыйную ліцэнзію на дзейнасьць, яшчэ нічога ня значыць. Кожны татуіроўшчык мусіць яшчэ мець сэртыфікат праходжаньня ім навучаньня па праграме прадухіленьня распаўсюджваньня інфэкцыяў.

Амэрыканскі Саюз прафэсійных татуіроўшчыкаў вызначае наступныя правілы для працы татуіроўшчыка:

Татуіроўшчык абавязкова павінен мець аўтаклаў для стэрылізацыі інструмэнтаў. Кожны кліент мусіць запоўніць і падпісаць дакумэнт пра веданьне наступстваў працэдуры і магчымых ускладненьняў. Адразу перад працэдурай татуіроўшчык павінен старанна вымыць і высушыць рукі і надзець гумавыя мэдычныя пальчаткі, якія мусіць не здымаць на працягу ўсёй апэрацыі. Іголкі і трубачкі для падачы фарбы павінны стэрылізавацца ў аўтаклаве пасьля кожнага кліента. Усе астатнія прадметы татуіравальнага кабінэта, што ня могуць стэрылізавацца ў аўтаклаве павінны апрацоўвацца дззынфэкцыйнымі сродкамі накшталт раствору хлёраміну. Выкарыстаныя тампоны павінны складацца ў спэцыяльныя непрацякальныя кантэйнэры для наступнага выкіданьня.

Мік Бíслі раіць кожнаму патэнцыяльнаму наведвальніку татуіравальнага кабінэта праверыць перш, ці прытрымліваецца ягоны ўладальнік вышэйзгаданых правілаў, і задаць некалькі пытаньняў адносна чысьціні і стэрыльнасьці. "Калі татуіроўшчык адмаўляецца абмяркоўваць пытаньне чысьціні і спрабуе зьменшыць значэньне гэтага пытаньня — пайдзіце ў іншае месца", — раіць Бíслі.

НАНЯСЕНЬНЕ ПАСТАЯННЫХ ТАТУІРОВАК

Пастаянныя татуіроўкі наносяцца невялікімі электрычнымі машынкамі з касэтай, што ўтрымлівае ад 1 да 14 іголак, якія знаходзяцца ў спэцыяльных трубачках. Памеры і формы іголак вызначаюцца правіламі ўстановаў аховы здароўя той краіны, дзе практыка татуіраваньня зьяўляецца законнай.

Татуіравальная машынка працуе на ўзор міні-швейнай машыны: іголка рухаецца ўзад-уперад і пранікае пад верхні (эпідэрміс) і сярэдні (дэрміс) слой скуры. Татуіроўшчык мусіць цьвёрда трымаць машынку для раўнамернага пранікненьня фарбы. Машынка прыводзіцца ў дзеяньне націсканьнем на нажны пэдаль, вызваляючы, тым самым рукі.

Іголкі высоўваюцца з трубкі толькі на некалькі міліметраў, роўна настолькі, каб яны не маглі пранікнуць у скуру занадта глыбока. Кожная іголка павінна знаходзіцца ў сваёй асобнай накіроўвальнай ячэйцы. Касэта з адной іголкай выкарыстоўваецца для вымалёўкі тонкіх дакладных ліній. Шматіголкавыя касэты ўжываюцца для запаўненьня контураў і больш тоўстых ліній.

Канец трубкі з іголкай апускаецца ў невялікую колькасьць фарбы. Калі татуіроўшчык водзіць машынкай уздоўж скуры, іголка ходзіць уніз-уверх, праколваючы скуру і ўводзячы фарбу. Залішняя фарба і кропелькі крыві, што выцякаюць з праколаў, пастаянна выдаляюцца стэрыльнымі тампонамі.

Перад нанясеньнем татуіроўкі татуіроўшчык (у гумовых мэдычных пальчатках) старанна аглядае скуру кліента, каб там не было адкрытых парэзаў ці драпінаў. Скура апырскваецца антысэптыкам і зь месца нанясеньня татуіроўкі згольваюцца валасы (пасьля галеньня татуіроўшчык мусіць адразу ж схаваць выкарыстаныя лёзы ў спэцыяльны кантэйнэр).

Пасьля татуіроўшчык асаджвае ці праз трафарэт наносіць на скуру малюнак. Затым паверхня, што падлягае татуіраваньню, пакрываецца вазэлінам, і пачынаецца сама працэдура.

Нанясеньне татуіроўкі можа быць даволі балючым працэсам. Ступень болю залежыць ад памераў татуіроўкі і асабістай адчувальнасьці кліента да болю. На невялікія татуіроўкі (да 10 см) звычайна ідзе гадзіна, і робіцца яны за адзін заход. Для малюнкаў большага памеру патрабуецца некалькі гадзінаў працы, і робіцца яны за некалькі разоў.

Пасьля завяршэньня нанясеньня татуіроўкі апрацаваная паверхня мыецца вадой зь мяккім мылам і змазваецца антысэптычнай мазьзю. Кліенту даецца настаўленьне рэгулярна мыць гэтае месца вадой з мылам і, па-магчымасьці, трымаць адкрытым для доступа паветра. Ён таксама мусіць змазваць татуіроўку крэмам для рук, каб рана не перасыхала да канчатковага загаеньня (звычайна на гэта ідзе недзе 7 дзён).

Каб прадухіліць сонечны апёк ці зьмены ў пігмэнтацыі скуры татуіроўка не павінна падвяргацца ўздзеяньню прамых сонечных прамянёў на працягу прынамсі двух тыдняў. У далейшым трэба таксама закрываць гэтае месца ад сонца, каб не адбывалася выгараньня фарбы. Падчас першых тыдняў пасьля працэдуры трэба таксама пазьбягаць плаваньня ў прэснай, салёнай і хляраванай вадзе, каб нанесеная фарба не прасочвалася і не размылася.

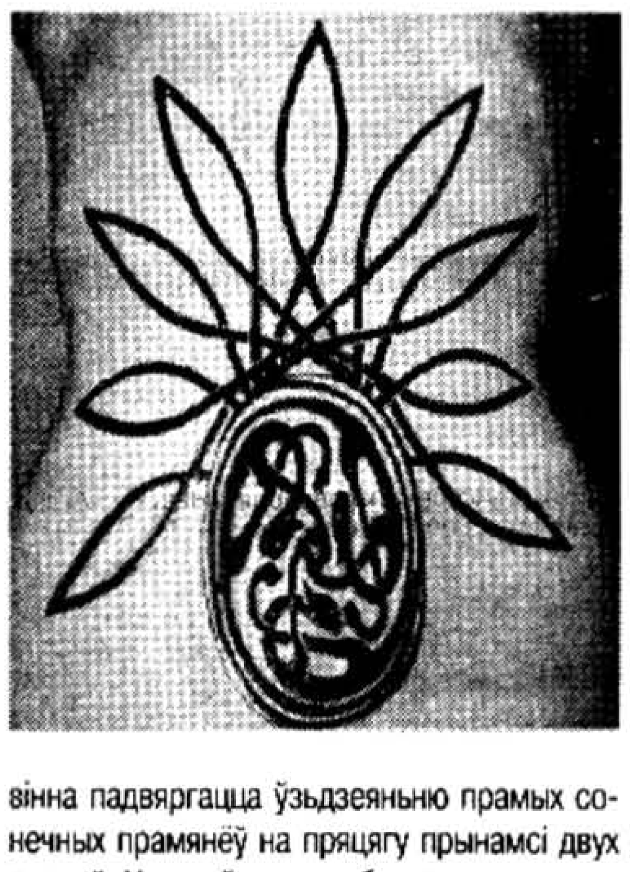

Паводле распаўсюджаных у заходніх краінах заканадаўстваў фарбы для пастаянных татуіровак мусяць належаць да разраду харчовых фарбавальнікаў і быць афіцыйна дазволенымі для ўжытку. Фарбы для часовых татуіровак таксама павінны быць прадвызначанымі для гэтых мэтаў і афіцыйна дазволенымі. На ўпакоўцы павінна быць пазначана, што яны ня ўтрымліваюць шкодных для здароўя элемэнтаў.

ВЫДАЛЕНЬНЕ ТАТУІРОВАК

Для зьвядзеньня пастаянных татуіровак, нанесеных іголкамі існуюць спэцыяльныя мэтады. Сярод іх: непасрэднае хірургічнае выдаленьне, мэханічнае сьціраньне мэталёвай шчоткай разам з эпідэрмісам і дэрмісам, выкарыстаньне салевага раствору для прапіткі скуры і разьяданьня татуіроўкі (часам салевы раствор задужа глыбока пранікае ў скуру і пакідае лёгкія шнары), шнараваньне (выдаленьне татуіровак кіслатой, пакідаючы замест малюнка шнар), лазэрнае выдаленьне. Для лазэрнага выдаленьня выкарыстоўваюцца тры тыпы лазэраў: рубінавы, ндадымавы і александрытавы. Гэтыя лазэры могуць выдаляць большасьць з колераў, пакідаючы мала шнараў. Тым ня менш, рубінавы лазер ня дужа добра спраўляецца з выдаленьнем чырвонай, жоўтай і аранжавай фарбы, а ндадымавы лазэр кепска працуе зь зялёным пігмэнтам.

Яшчэ адной праблемай лазэрнага выдаленьня татуіровак ёсьць так званае "парадаксальнае пацямненьне". Пры ўздзеяньні на фарбу лазэрам такія сьветлыя колеры як бэжавы, ружовы і белы могуць

пераўтварыцца ў чорны. Для прадухіленьня гэтага трэба спачатку зрабіць тэст на адпаведнай фарбе. Вядома, калі такая фарба ёсьць пад рукой.

Заходнія дэрматолягі раяць наведвальнікам татуіравальных кабінэтаў весьці дзёньнік (нешта накшталт мэдычнай карты) ужываных для іх фарбаў, з пазначэньнем маркі і тыпу фарбавальніка. Пазьней гэта дапаможа ім, калі яны раптоўна захочуць зьвесьці татуіроўку.

Тыя, хто хочуць выдаліць татуіроўку, павінны перш пераканацца, што спэцыяліст, да якога яны зьвяртаюцца, мае адпаведную падрыхтоўку па выкарыстаньні лазэраў і іншых мэтадаў зьвядзеньня.

Існуе і яшчэ адзін шлях для "выдаленьня" непажаданай татуіроўкі. Стары малюнак замяняецца іншым. У гэтым выпадку новая татуіроўка мусіць быць большай па памеры і рабіцца больш насычанай фарбай, каб схаваць папярэднюю і перакрыць яе колеры.

Некаторыя касмэтолягі прапануць хаваць непажаданыя татуіроўкі спэцыяльным вадастойкім пакрыцьцём. Першапачаткова такія сродкі былі прадвызначаныя для пацярпелых ад апёкаў ці для людзей з парушэньнямі пігмэнтацыі скуры. Зараз іх прапануюць тым, хто цалкам задаволены сваёй татуіроўкай, але хацеў бы часова схаваць яе зь нейкай прычыны. Напрыклад жанчыны на афіцыйных прыёмах, калі сукенка адкрывае месца з малюнкам, ці спартсмэны на спаборніцтвах.

Апроч мэтазгоднасьці такога кроку, амэрыканскія лекары прапануць старанна паразважаць над чатырма чыста мэдыцынскімі аспэктамі кожнаму, хто надумаецца рабіць татуіроўку:

1) Нестэрыльнае татуіравальнае абсталяваньне і іголкі могуць зьяўіцца пераносчыкам інфэкцыйных захворваньняў, асабліва тых, што перадаюцца праз кроў: вірусны гепатыт Б і вірус імунадэфіцыту чалавека (AIDS).

2) Татуіроўкі і пастаянны макіяж ня лёгка выдаліць, а ў некаторых выпадках такія спробы прыводзяць да хранічнай дэпігмэнтацыі скуры.

3) Фарба, ужываная для татуіроўкі можа выклікаць вострую алергічную рэакцыю.

4) Асоба, якой была зробленая татуіроўка і пастаянны макіяж, можа здаваць донарскую кроў толькі праз год пасьля працэдуры.

ТАТУІРАВАЛЬНЫ МАКІЯЖ

Татуіраваньнем частак твару ў касмэтычных мэтах карысталіся яшчэ жонкі эгіпецкіх фараонаў, пра што сьведчаць іх муміфікаваныя целы, знойдзеныя ў пірамідах. Апошнім часам такая практыка пад навуковай назвай "інтрадэрмальная мікрапігмэнтацыя" атрымала даволі значную папулярнасьць на Захадзе і нават перакінулася да нас. Гэты мэтад уключае ў сябе "расфарбоўку" вуснаў, веяў, шчок і г.д.

Раней дэрмапігмэнтацыя выкарыстоўвалася, галоўным чынам, у дачыненьні да людзей з прыроджанымі парушэньнямі натуральных колераў скуры твару (радзімых плямаў, вітыліга) ці тых, што ўзьнікалі ў выніку траўмаў (напрыклад, апёкаў) ці наступстваў лячэньня рака праз хіміятэрапію, калі парушалася прыродная пігмэнтацыя. Такая практыка мае назву карэктыўнага камуфляжу. Дэрмапігмэнтацыя дазваляе маскіраваць пасьляапэрацыйныя ці іншыя шнары шляхам іх расфарбоўкі пад аднолькавы з аталяючай іх скурай. Асноўным паказаньнем для такіх касмэтычных татуіровак ёсьць неабходнасьць схаваць парушэньне і зьнізіць іх кідкасьць.

Але ў канцы 80-х гадоў дэрмапігмэнтацыя перакінулася і на людзей з нармальнай скурай. Многія дзелавыя жанчыны на Захадзе раптоўна ўбачылі ў гэтым спосаб сэканоміць свой каштоўны час для бізнэсу, што яны штодня мусяць марнаваць на аздабленьне сябе памадамі ды ценямі для веяў. Што калі часовыя зьнешнія фарбавальнікі замяніць уведзенымі пад скуру пастаяннымі пігмэнтамі? Так нарадзілася касмэтычная татуіроўка — інтрадэрмальная мікрапігмэнтацыя. Цяпер такім мэтадам можна замяніць практычна любы від традыцыйнага макіяжу. Шляхам татуіраваньня расфарбоўваюцца вусны і шчокі, робяцца іх абводы вакол вачэй, кладуцца цені на веі. Вуснам нават надаецца бляск.

Эфэкт пастаяннага макіяжу дасягаецца шляхам увядзеньня пад эпідэрміс мікрагранулаў адмысловага пігмэнту расьліннага нетаксічнага паходжаньня. Па тэхналягічных прыёмах такая працэдура мала чым адрозьніваецца ад звычайнай татуіроўкі, але вымагае вельмі спрактыкаванага спэцыяліста і асабліва стэрыльных умоваў. Часта такія апэрацыі робяцца пад мікраскопам.

Рэклямуючы татуіроўку макіяжу, уладальнікі татуіравальных кабінэтаў ніколі не паведамляюць пра магчымыя наступствы такіх працэдураў. Між тым, існуе мноства паведамленьняў пра нэгатыўныя эфэкты. Часта фарба распаўзаецца далей чым было запляванава і тады тым, з кім гэта здарылася, яшчэ больш часу даводзіцца выдаткоўваць на зафарбоўку сваёй "прыгажосьці". Нядаўна тэлевізія BBC прысьвяціла гэтаму пытаньню нават спэцыяльную праграму, дзе былі паказаныя няшчасныя ахвяры сваёй уласнай пыхі і татуіравальных "салёнаў прыгажосьці", гатовых яе задаволіць. Тым, хто адважваецца замяніць памаду, туш і пудру на татуіроўку, трэба памятаць, што назад шляху няма. Калі зьвядзеньне звычайных татуіровак зьвязанае зь вялізнымі цяжкасьцямі, то падобныя адваротныя апэрацыі на твары амаль немагчымыя, калі, вядома, вы не жадаеце выглядаць як Франкенштэйн.

Засьцярога гэтая зусім ня лішняя, бо ў Менску ўжо таксама зьвіліся "спэцыялісты", гатовыя прапанаваць такія паслугі. Іх расцэнкі прыбліна наступныя: татуіроўка броваў — 70 USD, вуснаў — 70 USD, стрэлак — 100 USD.

Уладзімер Бараніч

ПАНЯДЗЕЛАК, 30

БТ

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 "Аліса ў Адлюстраваньні". Мультфільм.
8.40 Тураб'ектыў.
9.10 Бон тон.
15.00 Навіны.
15.10 Студыя "Вакно".
16.10 "Чабарок".
16.45 На добры лад.
17.00 Творцы.
17.25 Пазнай сябе.
17.55 Востры вугал.
18.25 Музычны антракт.
18.35 Эканамікст.
18.50 Навіны.
19.00 "Музычная абойма".
19.05 "Татага мы не праходзілі..."
19.20 Беларускі дом.
20.00 Музычны антракт.
20.15 Люстэрка.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 Музычны антракт.
22.05 Крок.
22.45 Тэлевізійны Дом кіно.
0.05 Навіны.

ОРТ

14.00 Навіны.
14.20 "Касьмічныя выратавальнікі лейтэнанта Марша".
14.45 Маратон-15.
15.00 Зорны час.
15.40 "Карын і ейны сабака".
16.05 Джэм.
16.30 "Вакол сьвету".
17.00 Навіны.
17.20 "Новая ахвяра".
18.15 Надвор'е.
18.20 Час пік.
18.45 Адгадай мэлёдыю.
19.15 Джэнтэльмэн-шоў.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.45 М/ф "Карнавальная ноч".
22.20 Навіны.
22.30 "Багз-2". "Краты для Сатаны".
23.30 Зоркі сусьветнай эстрады ў Маскве.

КАНАЛ "РАСЕЯ"

16.00, 19.00, 23.00 Весткі.
16.20 Блёк-нот.
16.30 "Чэленджэрс".
17.00 Тэхнадром імя Кулібіна.
17.10 L-клюб.
17.55 Момант праўды.
18.40 Асабліва важныя пэрсоны.
19.35 "На вастры нажа". М/ф.
21.35 "На кані".
22.00 Аншлаг і К.
23.25 Тавары — поштай.
23.35 Хто на што здатны?
23.50 Музыка ўсіх пакаленьняў.
0.05 Ня сьпі і глядзі.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
12.10 "Гісторыя каханьня".
13.00 Тэрмін адказу — сёньня.
13.30 Парады садаводам.
13.40 Гучаць старажытныя расейскія раманcы.
14.10 "Убойны аддзел".
15.10, 20.45 Тэлеслужба бясьпекі.
15.25 Міжнародны агляд.
16.10 "Чарадзеі".
16.35 Тата, мама і я — спартовая сям'я.
17.00 Слова — дэпутатам.
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.20 "Гісторыя каханьня".
20.15 "На біс".
21.00 "Убойны аддзел".
22.05 Падзеі.
22.25 Гістарычныя выцукі.
23.05 "Тэлекампакт".

НТВ

5.00 Сёньня зранку.
9.00 М/ф "Падарунак да Каляд".
10.45 Доктар Вугал.
11.00, 13.00, 15.00 Сёньня ўдзень.
12.00 Расейскія ўніверсытэты.
13.15 Вялікая "Часінка".
15.30 Дыстанцыя 60.
16.30 "Сто да аднаго".
17.00 Футбольны клюб.
18.00, 21.00 Сёньня ўвечары.
18.35 Герой дня.
19.00 М/ф "Джоні-мнемонік".
20.45 Расейскі альбом. Алена Самсонава.
21.35 Час срэбны. "Спадарыня сьледчы".
22.30 Часінка.
23.00 Сёньня апоўначы.
23.20 Тэніс апоўначы.

АЎТОРАК, 31

БТ

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45 "Музычная абойма".
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 "Трапічная сьпёка".
9.15 Камптуарны палігон.
9.40 Акалярда.
10.25 "Садко". М/ф.
11.50 Усё пра ўсё.
12.15 Будзьце здаровыя.
12.25 М/ф "Уцекачы".
13.50 Прэм'ер-кіно.
14.30 Музычны салён Элеаноры Язерскай.
15.05 "Звычайны цуд". М/ф. С. 1.
16.15 Навагодні мультканцэрт.
16.55 "Музычная абойма".
17.05 М/ф "Наста".
18.30 "Бульвар сьмеху". Тэлестоктакль.
19.40 Калыханка.
20.00 Панарама.
21.00 "Новы год у опэры". Ч. 1.
22.50 "Беларусь сустракае Новы год".
23.15 "У Новы год — з надзеяй і любоўю".
23.45 Навагодняе віншаваньне Прэзыдэнта РБ А.Лукашэнкі.
24.00 З Новым годам!
0.05 "У Новы год — з надзеяй і любоўю".

ОРТ

8.00 Навіны.
8.15 Ералаш.
8.40 Фільм-казка "Папялушка".
10.05 Сьмехапанарама.
10.35 "Віні-Пух і дзень турбот". Мультфільм.
11.00 Навіны.
11.10 "Разам".
12.00 Мультфільмы.
12.40 М/ф "Чарадзеі". С. 1.
15.00 Навіны.
15.20 "Чарадзеі". С. 2.
16.45 "Кабачок "13 крэслаў".
17.00 Надвор'е.
17.05 М/ф "Іронія лёсу, альбо Зь лёгкай парай!". С. 1.
19.00 Час.
19.45 Навагоднія падарункі ОРТ.
19.50 "Поле цудаў".
21.10 "Іронія лёсу, альбо Зь лёгкай парай!". С. 2.
22.50 З Новым 1997 годам!
23.02 Старыя песьні пра галоўнае-2.
2.45 М/ф "Прыгоды містэра Піткіна ў ляжарні".
4.25 Канцэрт.

КАНАЛ "РАСЕЯ"

6.00 Ранішні экспрэс.
7.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Весткі.
7.20 Мультфільм.
7.35 Рэтраншлягер.
8.00 "Дарагая рэдакцыя..."
8.25 "Вясёлыя рабяты". М/ф.
10.25 Праграма мультфільмаў.
11.25 "Гуляй, Расея".
13.20 Мультфільм.
14.30 "Новыя песьні пра новае..."
15.25 Дыялёгі пра жывёлаў.
16.20 Песьня Расеі.
17.20 Асабліва важныя пэрсоны.
17.40 "Той самы Мюнхаўзэн". М/ф.
20.40 Надвор'е на заўтра.
20.45 М/ф "Карнавальная ноч-2".
22.50 З Новым, 1997 годам!
23.05 Караоке па-навагодняму.
23.50 М/ф "У джазе толькі дзяўчаты".
1.50 Караоке па-навагодняму.
2.30 Канцэрт.
3.30 Караоке па-навагодняму.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

11.55, 18.40 Інфарм ТБ.
12.10 Песьня з усьмешкай.
13.10 М/ф "Адноўчы ў трыдзевятым царстве".
14.05 Мультфільм.
14.30 "Сьнежная каралева". М/ф.
15.55 "Хай будзе ўсё адзіна".
16.20 Дзіцячае ТБ.
17.20 Вялікі фэстываль.
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.35 Навагодняе віншаваньне губэрнатара Ленінградзкай вобласьці В.А.Густава.
19.05 М/ф "Дзяўчаты".
20.35 "Ва ўсіх на вачах".
21.15 "З Новым годам!"
21.25 М/ф "Зігзаг посьпеху".
22.50 "З Новым годам!"
23.05 М/ф "Асаблівасьці нацыянальнага паляваньня".
0.35 "Парад парадаў". З Новым годам!
1.20 М/ф "Мсье Робіна".

НТВ

5.00 Сёньня зранку.
9.00 "Вуліца Сэзам".
9.30 М/ф "Белае сонца пустыні".
11.00, 15.00 Сёньня ўдзень.
12.00 Мультфільм "Падарожжа Гулівэра".
13.20 М/ф "Шэрбурскія парасонкі".
15.30 Я і мой сабака.
16.00 М/ф "На Дэрабасаўскай добрае надвор'е, альбо На Брайтан-біч ізноў ідуць дажджы".
17.40 "Недацёпы".
18.00, 21.00 Сёньня ўвечары.
18.35 "Бэнэфіс-96" Яфіма Шыфрына.
19.40 М/ф "Масква сьлязам ня верыць".
22.45 "Лялькі".
22.50 З Новым годам!
23.00 "Лялькі".
0.05 М/ф "Сэньёр Рабінзон".
2.00 "Аголеныя махам-1": эратычныя кінакарты.
2.15 Элвіс Прэслі. Прывітаньне з Гавайскіх астравоў.
3.30 "Аголеныя махам-2": эратычныя кінакарты.

СЕРАДА, 1

БТ

8.00 "Усе зоркі". Ф/к.
8.50 "Мама". М/ф.
10.15 Студыя "Калыханка".
11.15 Госьці ў хату.
11.45 Зімовы кактэйль.
12.15 "Белыя Росы". М/ф.
13.40 Студыя "Вакно".
13.55 "Кешка і спэцназ", "Кешка і садавіна". М/ф.
14.15 Канцэрт сымфанічнага аркестра Белтэлерадыёкампаніі.
14.45 Мультфільмы.
15.10 "Звычайны цуд". С. 2.
16.20 "Крок".
17.00 Валянцін Юдашкін у Менску.
18.00 "Хто гэта?"
18.15 Навагодні вечар з "Храстафорам".
19.05 "Новы год у опэры". Ч. 2.
20.40 Калыханка.
21.00 Навіны.
21.45 Аўта-парк.
22.00 М/ф "Барышня-сялянка".
24.00 Каралеўскае паляваньне.

ОРТ

9.00 Навіны.
9.15 Не пазяхай!
9.45 Мультфільмы.
10.35 Фільм-казка "Сьнежная каралева".
12.00 Неяк раз.
12.15 Балет П.І.Чайкоўскага "Шчаўкунчык".
14.00 Навіны.
14.25 Песьня-96. Ч. 1.
17.00 М/ф "Кніга джунгляў".
19.00 Надвор'е.
19.10 Адгадай мелёдыю.
20.05 Юбілейны вечар Юрыя Нікуліна.
21.40 М/ф "Арол і рэшка".
23.20 Паварочы і іго сябры.

КАНАЛ "РАСЕЯ"

8.00 Ранішні экспрэс.
8.25 Мультфільмы "Дванаццаць месяцаў", "Ледзяная ўнучка", "Сьнежная каралева".
11.40 Вуснамі дзіцяці.
12.30 "Праўда пра гурковы расол".
13.00, 19.00 Весткі.
13.25 М/ф "Высокі бляндын у чорным чаравіку".
15.05 Мультфільм.
15.20 "З Новым годам". Футбольны тэлечасопіс.
15.50 Рэтратэр.
16.10 "Двайны партрэт".
17.05 Музычная касьцюмаваная імпрэза.
18.00 Сам сабе рэжысэр.
19.35 "Зорныя вароты". М/ф.
21.40 Маскішоў.
23.20 "На каго Бог пашле?" М/ф.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

9.55 М/ф "Саламяны капялюшык".
12.05 "Зямля зьвяроў". Мультфільм.
13.05 Елка ў цырку.
13.30 М/ф "Сьвята Нэптуна".
14.15 "Адважны". М/ф.
15.55, 18.55 Інфарм ТБ.
16.10 Дзіцячае ТБ.
16.30 "Песьня ў маім сэрцы".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.25 "Калі спазьняешся ў загс". М/ф.
21.00 "Без назвы".
21.30 М/ф "Апошняя справа Варанага".
22.55 Дом кіно. "Навагоднія палёты ў сьне і наяву".
0.15 Тэлекампакт.

НТВ

7.00 Сёньня зранку.
9.00 М/ф "Валадар зьвяроў".
11.00 Сёньня ўдзень.
12.00 М/ф "Фанфан-Цюльпан".
13.40 "Ключы ад форта Баяр".
15.00 Сёньня ўдзень.
15.30 "Вуліца Сэзам".
16.00 М/ф "Каралева "Шантэклера".
18.00, 21.00 Сёньня ўвечары.
18.35 Сэрыял "Справы сьмешныя. Справы сямейныя".
19.00 М/ф "Назад у будучыню-1".
21.35 М/ф "Назад у будучыню-2".
23.25 "Карнэн на лёдзе".

ЧАЦЬВЕР, 2

БТ

8.00 Аўта-парк.
8.15 "Адажыё". Д/ф.
8.40 "Мудрасьць дабрыні". Тэлеспэктакль.
9.45 Тэлебом.
10.40 "Ах, вадэвіль, вадэвіль..." М/ф.
11.45 Камптуарны палігон.
12.15 Каралеўскае паляваньне.
12.55 Відэьма-нявідзьма.
13.55 "Усе мы родам зь дзяцінства".
15.15 "Казка пра Зорнага хлопчыка". М/ф.
17.25 Марсава поле.
18.00 "Музычная абойма".
18.05 Творцы.
18.40 "Полацкая Сафія". Д/ф.
18.55 "Багдадзкі вор". М/ф.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 М/ф "Асаблівасьці нацыянальнага паляваньня".
23.25 "Крок".

ОРТ

7.00 М/ф "Сіняя птушка".
8.40 "Ішоў леташні сьнег". Мультфільм.
9.00 Навіны.
9.15 Спэктакль "Дванаццатая ноч".
11.50 "Ад вальса да рок-н-рола". Міжнародны турнір.
12.35 М/ф "Стары Хатабыч".
14.00 Навіны.
14.25 Песьня-96. Ч. 2.
17.00 М/ф "Дандзі на мянушку "Кракадзіл".
18.45 Надвор'е.
18.55 КВЗ: "Нам - 35!".
20.00 Час.
20.45 КВЗ: "Нам - 35!".
23.30 Навіны.
23.40 М/ф "Мара каханьня".

КАНАЛ "РАСЕЯ"

7.00 Ранішні экспрэс.
7.55 Лукамор'е.
8.50 Мультфільмы "Кароль ветру", "Лапляндзкія казкі", "Шэрая шыйка", "Дзед Мароз і шэры воўк".
12.20 "Лёс".
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 М/ф "Панна з мокрай галавой".
15.00 "Чырвоная кніга".
15.15 Навагодняе цыркавое шоў.
16.10 Мультфільмы.
16.35 "Нявеста з Парыжу". М/ф.
18.05 "Трускавачка".
18.25 Шоў Дайганоскай.
19.30 "Бартан Фінк". М/ф.
21.30 Надвор'е на заўтра.
21.35 Дыскатэка "У Ксюшы".
22.40 "Птушыны крсў". М/ф.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

10.10 Мультфільм.
10.20 "Неўтаймаваная Афрыка".
10.50 Дзіцячае ТБ.
11.10 "Незвычайныя прыгоды Карыка і Валі". М/ф.
13.20 "Зорны бал". Музычная праграма.
13.55, 18.55 Інфарм ТБ.
14.10 "Апляцысмэнты, апляцысмэнты..." М/ф.
15.25 "Канёк-Гарбунок". Мультфільм.
16.20 "Маленькая Баба Яга". Спэктакль.
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.25 "Навасуханыя". М/ф.
21.00 "Новы кінатэатр "Парадыза".
М/ф.
23.10 "Парад парадаў".
23.50 10 гадоў назад.

НТВ

7.00 Сёньня зранку.
9.00 М/ф "Легенда".
10.30 "Вуліца Сэзам".
11.00, 15.00 Сёньня ўдзень.
12.00 М/ф "Парыскае жыцьцё".
13.40 "Ключы ад форта Баяр".
15.20 "Зорны пыл".
16.00 М/ф "Маё апошняе танга".
18.00, 21.00 Сёньня ўвечары.
18.30 "Справы сьмешныя. Справы сямейныя".
19.00 М/ф "Назад у будучыню-3".
21.35 М/ф "Чатыры мушкетэры Шарлё".
23.30 Лепшыя шоў і вар'етэ сьвету. "Лідо".

ПЯТНІЦА, 3

БТ

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45 "Музычная абойма".
7.50 Эканамікст.
8.00 "Яшчэ ня вечар..."
8.15 "Лловы шар". М/ф.
9.30 Студыя "Калыханка".
10.00 ШАНС.
11.00 Люстэрка.
11.20 Госьці ў хату.
11.50 Зорная ростань.
15.00 Навіны.
15.10 "Несуразныя вакацыі". М/ф.
16.15 "Адажыё". Д/ф.
16.25 Канцэртны сэзон.
16.45 "Крок".
17.00 Музычны антракт.
17.10 Кантрасты.
17.45 Эканамікст.
18.00 Навіны.
18.15 "Трапічная сьпёка".
19.15 Тэма дня.
19.30 "Музычная абойма".
19.35 Крада.
20.00 Творцы.
20.30 Музычны антракт.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 М/ф "Прахіндыяда-2".
23.25 Акалярда.
24.00 Навіны.

ОРТ

9.00 Навіны.
9.15 Не пазяхай!
9.45 Ранішняя пошта.
10.25 Смак.
10.50 Вяртаньне Трацьцякоўкі.
11.20 М/ф "Кар'ера Дзімы Горына".
13.05 "Падводная адысэя каманды Кусто".
14.00 Навіны.
14.20 Відавочнае-неверагоднае.
14.50 Мультфільмы.
16.00 У сьвеце жывёлаў.
16.35 "Кола гісторыі".
17.20 "Тараадор, Мэфістофэль, граф - Юры Ведзянееў".
18.20 Надвор'е.
18.30 М/ф "Адысэя капітана Блада". С. 1.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.40 М/ф "Джэнтэльмэны посьпеху".
22.30 Калямбур.
23.05 Навіны.
23.15 М/ф "Лятучы галяндзец".

КАНАЛ "РАСЕЯ"

7.00 Лукамор'е.
7.40 "Качанка і грывіды". М/ф.
9.05 Праграма мультфільмаў.
9.45 "Качанка і прывіды. Працяг гісторыі". М/ф.
11.10 Прысяга.
11.35 "Чэленджэрс".
12.30 Чалавек на Зямлі.
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 "Блукар". М/ф.
16.25 "Ва ўсіх на вуснах".
16.40 Сад культуры.
17.05 Увесь сьвет.
17.45 Мужчына і жанчына.
18.25 Караоке па-расейску.
19.30 Надвор'е на заўтра.
19.35 Тэлескоп.
20.15 "Фрак народа".
21.10 У Ксюшы.
21.40 М/ф "Чатыры вясельлі і адно пахаваньне".
23.45 Патрыёця Каас у Расеі.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

9.10 Па рацэ пльве сякера.
9.40 Увесь гэты цырк.
10.10 "Гонар маю".
10.40 "Неўтаймаваная Афрыка".
11.10 Ток-шоў "Наўздагад".
11.40 Жарсьці-мардасьці.
11.55 Мультфільм.
12.15 "Калі сьвяткуе маршуюць". М/ф.
13.55, 15.55, 18.55 Інфарм ТБ.
14.10 Яшчэ адна Расея.
14.45 Расейская сядзіба.
15.10 Спартовы агляд.
15.25 Парадоксы гісторыі.
16.10 Дзіцячае ТБ.
16.40 Мультфільм.
17.00 "Музычныя пароды".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.25 "Пітэр і яго таварышы". М/ф.
21.05 Блеф-клюб.
21.45 "У Ігара Д."
22.30 "Грэх. Гісторыя жарсьці". М/ф.

НТВ

7.00 Сёньня зранку.
9.00 М/ф "Зялёны фургон".
10.30 "Зразумей мяне".
11.00, 15.00 Сёньня ўдзень.
12.00 М/ф "Развод па-італьянску".
14.00 Д/ф "Саюз савецкіх сацыялістычных рэкордаў".
16.00 М/ф "Укол парасонам".
17.30 "Вуліца Сэзам".
18.00, 21.00 Сёньня ўвечары.
18.30 "Справы сьмешныя. Справы сямейныя".
19.00 М/ф "Маска".
20.45 "Недацёпа".
21.35 М/ф "Бездань. Кола сёмае".
23.35 Лепшыя шоў і вар'етэ сьвету. "Мэйл Барышнікаў на Брадвэі".

СУБОТА, 4

БТ

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45 "Музычная абойма".
7.50 Мультфільм.
8.00 Навіны.
8.15 Сугучча.
8.35 Здароўе.
9.15 Урокі Н.Наважылавай.
9.45 "Казка пра закаханага маляра". М/ф.
1.00 Усё пра ўсё.
11.25 "Трапічная сьпёка".
12.25 Сьвет прыроды і захапленьняў.
12.50 "Лісты каштанаў". Тэлеспэктакль.
14.30 Музыка бязь межаў.
15.00 Навіны.
15.45 Канцэртны сэзон.
17.05 Алімп: ад падножка да вяршыні.
17.25 Шматгалосьсе.
18.00 Навіны.
18.15 "Трапічная сьпёка".
19.15 Тэма дня.
19.30 "Музычная абойма".
19.35 "Чацьвертае вымярэньне".
20.00 Галерэя.
20.30 Музычны антракт.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 М/ф "Татальная сьлежка".
23.35 "Музычная абойма".
23.50 Навіны.
24.00 Відзьма-нявідзьма.

ОРТ

9.00 Навіны.
9.15 "Непуцёвыя нататкі" Д.Крылова.
9.35 Пакуль усе дома.
10.15 Ранішняя зорка.
11.05 Слухну Расеі!
11.30 Грай, гармонік любы!
12.00 Праўдзівыя гісторыі.
12.30 "Падводная адысэя каманды Кусто". "Усьмешка маржа".
13.25 Сьмехапанарама.
14.00 Навіны.
14.20 "Заграшонныя да музыкі".
15.05 Клюб падарожнікаў.
15.55 "Адзін на адзін".
16.35 Мультфеэрверк.
17.25 Шчасьлівы выпадак.
18.15 Надвор'е.
18.20 "Адысэя капітана Блада". С. 2.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.40 М/ф "Індзеец у Парыжы".
22.30 Навіны.
22.40 Футбольны агляд.
23.10 М/ф "Жменя цудаў".

КАНАЛ "РАСЕЯ"

7.00 "Пра прынцэсу Ясачку і крылатага шаўца". М/ф.
8.25 "Прыгоды Бураціна".
9.30 Па вашых лістах.
10.00 Весткі ў адзінаццаць.
10.30 У сьвеце жывёлаў.
11.00 Мультфільм.
11.10 Паэт у Расеі — больш, чым паэт.
11.35 "Чэленджэрс".
12.30 Ананімныя суразмоўцы.
13.00 Весткі пра...
13.20 "Блукар". М/ф.
16.45 "Старая кватэра. Год 1947".
17.55 Суботні вечар з В.Маньшовым і В.Алентавай.
19.00 Весткі.
19.35 М/ф "Яе шлюбная ноч".
21.10 Надвор'е на заўтра.
21.15 Бегатня вакол раяль.
21.30 Рэпартэр.
21.45 Праграма "А".
22.35 "Кола каханьня". М/ф.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

8.30 Ацаяльнае слова.
9.00 Тата, мама і я — спартовая сям'я.
9.30 "Чым і К".
10.00 Кубак сьвету па лыжных гонках. Мужчыны.
12.45 "Дзікі Гаўрыла". М/ф.
13.55, 15.55, 18.55 Інфарм ТБ.
14.10 Яшчэ адна Расея.
15.10 Валеры Афанасьеў грае І.Брамса.
16.10 Мультфільм.
16.25 Дзіцячае ТБ.
17.00 Раўнеяцца каханьне...
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Скарбы Пецярбурга.
19.25 "Макараў". М/ф.
21.00 Сьвецкая хроніка.
21.15 Ноў смокінг.
21.55 "Сапраўднае каханьне". М/ф.

НТВ

7.00 Сёньня зранку.
9.00 М/ф "Дзе ты, Багіра."
10.20 Мультфільм "Сланя".
10.30 "Зразумей мяне".
11.00, 15.00 Сёньня ўдзень.
12.00 Хакей. Паўфінал маладзёжнага чэмпіянату сьвету.
14.30 Панарама.
16.00 Кніжная крама.
16.30 М/ф "Расейскі бізнэс".
18.00, 21.00 Сёньня ўвечары.
18.30 "Справы сьмешныя. Справы сямейныя".
19.00 М/ф "Стралец непрыкаяны".
20.45 Лялькі.
21.35 М/ф "Тупы і яшчэ тупейшы".
23.25 Троцкае вока.
0.10 Начны канал "Плэйбой-шоў".

НЯДЗЕЛЯ, 5

БТ

8.00 Спорт і адкрыцьцё.
8.20 Кола часу.
8.50 "Дым на холсьце". Д/ф.
9.20 "Конан".
9.45 Студыя "Калыханка".
10.45 Верхавіна сьвету.
11.15 Арсэнал.
11.50 "Усё нармальна, мама!"
12.20 Тураб'ектыў.
12.40 "Цыркі сьвету".
13.55 Студыя "Вакно".
14.05 Вяскоўцы.
14.35 "Вайна ў паветры".
15.00 Навіны.
15.10 Асілак.
16.10 Мультфільм.
16.25 Гісторыя каханьня.
16.45 Зорная ростань.
17.30 "Пастка для самотнага мужчыны". М/ф.
19.05 Абібок.
19.40 Калыханка.
20.00 Рэзананс.
20.50 Спартовы тэлекур'ер.
21.10 Навіны-ТБ.
21.30 Ток-шоў "Карамболь".
22.10 М/ф "Басэйн".
0.10 Аксамітавы сэзон.

ОРТ

8.00 Навіны.
8.15 "Новая ахвяра".
9.00 У сьвеце жывёлаў.
9.40 Пакуль усе дома.
10.15 Грай, гармонік любы!
10.45 "Здарылася гэта ўзімку". Мультфільм.
11.00 Навіны.
11.10 "Зорачкі ў стагу".
11.40 "Шэрая Шыйка". Мультфільм.
12.05 М/ф "Навагоднія прыгоды Машы і Віці".
13.15 Брэйн рынг.
14.00 Навіны.
14.20 "Касьмічныя выратавальнікі лейтэнанта Марша".
14.45 М/ф "Тры таўстуны".
16.15 Аповесьць пра нармальнага чалавека.
16.30 "Вакол сьвету".
17.00 Навіны.
17.20 "Новая ахвяра".
18.05 Надвор'е.
18.10 Час пік.
18.30 Джэнтэльмэн-шоў.
19.00 "Мая сям'я".
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.45 М/ф "Наш дом".
22.35 Навіны.
22.45 Прэмія "Трыюмф".

КАНАЛ "РАСЕЯ"

7.00, 10.00, 13.00, 16.00, 22.00 Весткі.
7.15 Рэтра-шлягер.
7.40 Мультфільм.
7.55, 20.10 L-клюб.
8.25 Лята-мільён.
8.40, 17.45 "Трускавачка"
9.10 "Санта-Барбара". М/ф.
10.15 Гандлевы дом Лемонц".
10.30 Расейскае лято.
11.10 Дзелавая Расея.
11.50 "Чэленджэрс".
12.45 Там-там навіны.
13.20 Крама нерухомасьці.
13.25 "Блізьняты ў заагарку". М/ф.
15.00 "Сюжэт".
16.15 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
16.55 Чароўны сьвет Дысная.
18.15 Момант праўды.
18.40 Асабліва важныя пэрсоны.
19.00 Люстэрка.
20.00 "Дывайн-96" называе лепшых.
20.40 Надвор'е на заўтра.
20.50 "Санта-Барбара". М/ф.
21.45 "Фатум". Мультфільм для дарослых.
22.35 "На кані".
23.00 "Спадчына, альбо Дзяўчаты, плачу за ўсё!" М/ф.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

10.00 Кубак сьвету па лыжных гонках. Жанчыны.
11.55, 13.55, 15.55, 18.55 Інфарм ТБ.
12.10 "Гісторыя каханьня".
13.00 Тэрмін адказу — сёньня.
13.30 Парады садаводам.
13.45 "Асабняк Полацуава". Т/ф.
14.10 "Убойны аддзел".
15.00 "На біс". Сяргей Захараў.
15.25 Ток-шоў "Наўздагад".
16.10 "Чарадзеі".
16.35 Дзіцячае ТБ.
16.50 "Парад парадаў".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.25 "Гісторыя каханьня".
20.15 Залаты гайкан.
20.45 Тэлеслужба бясьпекі.
21.00 "Убойны аддзел".
21.55 Міжнародны агляд.
22.25 Спартовы агляд.
22.35 "Паглядзім".
22.50 Як быць каханым.

НТВ

5.00, 9.00 Сёньня зранку.
9.15 М/ф "Смажаныя зялёныя памідоры".
11.00, 13.00, 15.00 Сёньня ўдзень.
12.00 Расейскія ўніверсытэты.
13.20 Вялікая Часінка.
15.35 Дыстанцыя 60.
16.35 М/ф "Малпа, якая гаворыць".
18.00 Сёньня ўвечары.
18.30 "Справы сьмешныя. Справы сямейныя".
19.00 "Гангстэрскія хронікі: амэрыканская гісторыя". С. 1.
20.00 Вынікі.
21.10 М/ф "Атамная бомба" (США).
22.55 Луіс: сапраўдная гісторыя рок-н-рола Тома Апдыка.
23.40 М/ф "Рымін, Рымін: год пасьля".

КІНО. МЕНСК

30.12 – 05.01

АЎРОРА *(Прытыцкага, 23, тэл. 533-360, 533-361)* — Карына! Карына! (У галоўнай ролі Вупі Голдбэрг) 30-5 — 18.30, 20.30 Дзікая парачка 30-5 1630 Для дзяцей: Пудзіла 30-5 14.30 Златаўласка і залатая крэпасьць 30-5 12.10

БЕРАСЬЦЕ *(пр. газэты "Праўда", 25, тэл. 728-660, 716-888)* – Глыбінная зорка 30-5 14.20 (ільготны) Канец сэксуальнага дыктатара 30-2 18.40, 20.20 Інфармацыйна-забаўляльная праграма для моладзі 3-5 20.20 Для дзяцей: Інфармацыйна-забаўляльная праграма 30-5 16.00

ВІЛЬНЯ *(Каліноўскага, 55, тэл. 655-262)* – Стан сэрца (баявік з удзелам Дэнзэла Вашынгтона і Боба Хоскінса) 30-5 14.40 На халяву (маладзёжная камэдыя) 30-5 1620, 21.10 Гудбай, Эмануэль (новы эратычны фільм) 30-5 17.50. 19.30 Інфармацыйна-забаўляльная праграма "Усьмешка" 1, 4-5 21.00 Альтэрнатыўная дыскатэка 2 21.00 Танцавальны вечар "Для тых, каму за 30" 3 20.30 Кіна-дыска-шоў для дзяцей і падлеткаў 1,3,5 15.00 У дні школьных вакацыяў ільготныя сэансы: Чалавек з бульвара Капуцынаў 30 13.00 Ванільна-трускаўкавыя лёды 2 13.00 Копі цара Саламона 4 13.00

ЗЬМЕНА *(Даўгабродзкая, 4, тэл. 353-903)* – Да дня беларускага кіно: Альпійская баляда 18 — 11.00 Франка (паводле раману Э.Ажэшка "Хам"), На сустрэчы з кінагледачамі — В.І.Садаль, пісьменьнік, літаратуразнаўца, рэдактар тэлечасопіса "Роднае слова") 22 — 12.00 Кінапраграма па прафіляктыцы СНІДу: Анты-СНІД. Гэта жахліва (і іншыя дакумэнтальныя фільмы) 18-19 — 13.00, 14.30 Жанчына ў полымі (эратычная мэлядрама) 16-22 — 16.00, 20.00 Глыбінная зорка (фантастыка) 16-17, 20-21 — 14.00, 18.00 18-19, 22 — 18.00 Для дзяцей: Казка пра цара Салтана (мультфільм) 20 — 10.00, 21 — 12.00

КАМСАМОЛЕЦ *(Жылуновіча, 39, тэл. 454-194)* – Праз час 30-31 12.00, 18.20, 20.00, 1-4 11.30, 18.20, 20.00 Ліхая парачка 30-5 14.00, 20.30 Свавольнік з псыхушкі 30-5 13.00, 17.00 Выдатны паліцыянт 30-5 15.00, 19.00 Заля індыйскага кіно: Танцор "Дыска" (2 сэрыі) 30-5 16.00 Відэапаказ: Гном, якога завуць Гном (фантастыка) 30-5 18.00 Містэр "Цуд" 30-5 ¦ 16.00 Для дзяцей Прынц Хадон і прынцэса Ранран 30-5 10.30 Мультфільмы 1 12.00, 2 10.30, 12.00, 3 12.00 Ну, пачакай! (вып. 9-16) 4-12.00

КАСТРЫЧНІК *(пр. Ф.Скарыны, 73, тэл. 329-325, 329-429)* – Максымальная рызыка 30 17.40, 19.20, 21.00, 1-4 14.30, 17.40, 19.20, 21.00, 5 14.00 (ільгоны) Уладар старонак 1-4 16.10, 5 15.40

КІЕЎ *(бульвар Шаўчэнкі, тэл. 373-270)* – Прывітаньне, малышка! 31-1 15.00 Тайныя асалоды 31-5 16.40, 18.30 Відэапаказ 30 16.00, 18.00. 20.00, 1-3 14.00, 16.00, 18.00 Для дзяцей: Бітва за Маскву (кінаэпапея, для навучэнцаў СШ №2 15.00, фільм 1-ы, 1-я сэрыя 4 15.00, фільм 1-ы 2-я сэрыя 4 15.00, фільм 2-ы 1-я сэрыя 3 15.00, фільм 2-ы 2-я сэрыя 5 15.00 Даверлівы дракон (мультфільмы) 31 13.30 Стары Хатабыч 3, 5 13.30

МАСКВА *(пр. Машэрава, 13, тэл. 231-448, 231-533)* – Ліквідатар 30 21.20, 31 16.10, 18.10, 1 15.00, 17.00, 2-5 17.00 Дваццатае стагодзьдзе (1 частка) 1-5 19.00 Дваццатае стагодзьдзе (2 частка) 1-5 21.10 Для дзяцей: Дыскатэка "Лімпапо" 30 31, 2-5 12.00 Навагодняя гісторыя і інш. мультфільмы 30-31, 2-5 14.30

МІР *(Казлова, 4а, тэл. 333-771)* – На залатым ганку сядзелі... (стэрэафільм) 30, 1-5 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00, 31 12.00, 14.00, 16.00, 18.00 Недатыкальныя 30, 1-5 12.20, 16.40, 21.00, 31 12.20, 16.40 Целаахоўнік на лініі агню (2 сэрыі) 30, 1-5 14.20, 18.40, 31 14.20

ПАРТЫЗАН *(Талбухіна, 18, тэл. 663-526)* - Імпатэнт 30, 1-5 17.00, 19.15, 20.30, 31 17.00 Калядныя казкі 30 14.30 Навагодняя праграма для дзяцей "Сустрэча з казкай" Дзед Мароз, Сьнягурка і іншыя казачныя героі, м/ф "Калядныя казкі" 31-1 14.30 Казка пра купецкую дачку і таямнічую кветку (кошт квітка 3000 рублёў) 30-5 16.00, 18.15 Залаты цюлень 2-3 ¦ 14.30 Кінг-Конг (2 сэрыі) 4-5 13.30

ПЕРАМОГА *(Інтэрнацыянальная, 20, тэл. 237-245)* – Скальпы 30-3 15.00, 17.00, 19.00, 4-5 19.00 Навагоднія забаўлянкі (інфармацыйна-забаўляльная праграма, танцы, гульні, конкурсы і прагляд м/ф "Палёт у краіну пачвар") 4-5 14.30 Інфармацыйна-забаўляльная праграма 1-3, 5 21.00, 4 20.30 Дэнс-шоў 3-4 24.00 да 6.00 У дні школьных вакацыяў: Зорныя войны 30-3 12.30, 4-5 12.00

ПІЯНЭР *(Энгельса, 20, тэл. 278-945)* – Тры мушкетэры 30 13.00, 31 13.00, 17.00, 1 13.30, 17.30, 2 13.50. 17.50, 19.50, 3 14.00, 4-5 16.10 Цуды на Каляды 30-31 15.00, 1 13.30, 17.30, 2 11.50, 15.50, 4-5 12.00 Для дзяцей: Чараўнік смарагдавага гораду 30-31 10.00, 1 12.00 Хон Гіль Дон 30-31 11.20 Кэці 2-5 10.30 Зорныя войны 3 11.50, 4-5 14.00

РАДЗІМА *(Лізы Чайкінай, 16, тэл. 426-779)* – Калматы сэрцаед-2 30 14.00 (ільготны), 18.00, 1-5 14.00, 18.00 Малыш каратэ 30, 1-2 16.00, 19.30 Навагодняя музычна-забаўляльная праграма 1, 3-5 20.00 да 24.00 Клюб знаёмстваў "Для тых, каму за 30" 20.00 да 24.00 Відэа-дыскашоў для падлеткаў 1 16.30 да 19.30 У кінатэатры працуе кавярня "Малютка" 4 з 11.00 да 14.00 Для дзяцей: Калядныя казкі 1, 4 12.30, 2 10.30 Новыя прыгоды капітана Ўрунгеля 3, 5 12.30

РАКЕТА *(Рабочы зав., 3, тэл. 260-620)* - Маладая лэдзі Чатэрлей 30, 2 17.00, 20.30, 31 15.00, 1 17.00, 4-5 15.00, 18.30, 20.00 Максымальнае паскарэньне 30,2 18.30, 4-5 16.30

САЛЮТ *(пр. Ракасоўскага, 150а, тэл. 474-167)* – Паліцэйскі з таго сьвету 30 14.00 Эйр Амэрыка 30-1 15.30, 19.20, 2-3 16.00, 19.40, 4-5 15.50, 19.40 Чатыры пакоі 30-1 17.30, 21.20, 2-3 18.00, 21.40, 4-5 17.50, 21.40 Чартоўка 31 14.0 Вампір апоўначы 1 14.00 Бум-1, 2 14.00 Бум-2, 3 14.00 Дасягаючы немагчымага 4 14.00 Вялікі 5 14.00

СУЧАСЬНІК *(Харкаўская, 70а, тэл. 515-563)* – Неператузыдзеныя злодзеі 16-17, 19-21 — 14.30 Маладая лэдзі Чатэрлей-2 16-17, 19-22 — 16.30, 18.00, 19.30, 21.00, 18 —16.30, 19.30, 21.00 Да беларускага кіно: Канец бабінага лета 17 — 18.00 Для дзяцей: Марозка 18 — 14.30 Давід і Сэндзі 19 —13.00 Вялікія прыгоды Зора 22 — 14.30

СЬЦЯГ *(Вялікаморская, 3, тэл. 211-009)* – Праз каналізацыю 30, 3 16.10, 18.00, 4-5 12.10, 16.10, 18.00 Ніколі не кажы ніколі (2 сэрыі) 30,3 19.50, 4-5 14.00, 19.50 Для дзяцей: Залатыя рогі 3 14.40 Міс "Новы год" (мультфільмы) 4 10.50 Сьмех і гора ў Бела мора 5 11.00

УДАРНІК *(Жукоўскага, 15б, тэл. 259-630)* – Помста ў вялікім сьвеце 30-5 15.30 Сьмяротны танец 30-5 17.20 Парама (2 сэрыі) 30-5 19.00

ЦЭНТРАЛЬНЫ *(пр. Ф.Скарыны, 13, тэл. 208-297)* – Рэмба. Першая кроў. 30, 2-5 11.15, 12.50, 16.00, 19.20, 31 11.15, 12.50, 16.00, 1 16.00, 19.20 Пад вопраткай нічога 30,1-5 14.25, 17.40, 21.00, 31 14.25, 17.40

ЭЛЕКТРОН *(Казінца, 117, тэл. 789-563)* – Чужы 30-1 11.00, 2-5 12.30 Чужыя-2 (2 сэрыя) 30-1 13.00, 2-5 14.30 Вулічны паляўнічы 30-1 13.00, 2-5 17.30, 20.50 Дрэнныя дзяўчаты 30-1 17.10, 20.40, 2-5 19.10 Для дзяцей: Падлеткі ў Сусьвеце 2 1.00 Востраў скарбаў 3 11.00 Палёт навігатара 4 11.00 Скарб рыцара Мілёты 5 11.00

РАСЕЙСКІ ТЭАТАР

А.Дударава "У прыцемках" прэм'ера 30 сьнежня

ТЭАТАР імя ЯНКІ КУПАЛЫ

2 студзеня "Тапалёвая завея"

ОПЭРНЫ ТЭАТАР

30 сьнежня раніцай "Пітэр Пэн", увечары гэтага ж дня "Новы год у опэры". 2 студзеня Яўген Анегін

ТЭАТАР МУЗЫЧНАЙ КАМЭДЫІ

2 студзеня канцэрт

КЛЮБ імя ДЗЯРЖЫНСКАГА

30 сьнежня імпрэза "Новы год у гасьцях у клоўнаў" а 11 і 14 гадзіне

КАНЦЭРТНАЯ ЗАЛЯ "МЕНСК"

2 студзеня (пачатак а 15:00 і 18:00) м'юзікл паводле казкі Джані Радары "Джэльсаміна"

КАНЦЭРТНАЯ ЗАЛЯ ФІЛЯРМОНІІ

Навагодняя імпрэза для дзяцей "Шоу-у-у" 30 і 31 сьнежня, 1 студзеня а 14:00, а пачынаючы з 2 студзеня а 11 і 14 гадзіне

ЗАЛЯ КАМЭРНАЙ МУЗЫКІ

31 сьнежня сьвяточны навагодні канцэрт К.Шарава (арган).

ВІДЭА 30 сьнежня

НОВЫЯ ВІДЭАФІЛЬМЫ:

1. "ДЗЁННЫ СЬВЕТ"

1996, 108 хвіл, Daylight; узроставае абмежаваньне: ад 16 гадоў

Рэжысэр Роб Коэн ("Сэрца Дракона"), у ролях: Сыльвэстар Сталонэ, Сэйдж Сталонэ, Віго Мортэнсэн, Стэн Шаў. Моцны баявік. Сюжэт кіноказкі разварочваецца ў тунэлі паміж Манхэтэнам і Нью-Джэрсі, дзе рванулі атрутныя адыходы, пасьля таго як у іх урэзаўся аўтамабіль рабаўніка. Погляду гледачоў прадстаўляюць горы скарожаных машын, абломкі арматуры, завалы з каменьняў і дзясяткі акрываўленых трупаў. Невялікай колькасьці людзей цудам удалося выжыць у першыя хвіліны пасьля аварыі, але іх чакае павольная сьмерць ад удушша, таму што ўваход і выход з тунэлю поўнасьцю завалены, а кіслароду хопіць усяго толькі на тры гадзіны. Няшчасным застаецца толькі маліцца і спадзявацца на адчайнага хлопца (актор Сыльвэстар Сталонэ), які сьпяшаецца да іх на дапамогу. Герой Слая, як заўсёды, аказаўся ў патрэбны час у патрэбным месцы: былы член каманды выратавальнікаў, у 1994 годзе ён ужо спрабаваў дапамагчы людзям, якія апынуліся ў каменным палоне ў гэтым жа тунэлі, але тады ўсе загінулі, так і не пабачыўшы дзённага сьвету. Што ж будзе цяпер? Тэрмінова дастаньце сабе задавальненьне і паглядзіце новы яркі фільм з Сыльвэстрам Сталонэ, тым больш, што ў адной эпізадычнай ролі зьняўся ягоны паўналетні сын (які ўжо піша сцэнары новых кінапраектаў для таты)!

2. "ПРЫСУД ЧАСУ"

1996, 93 хвіл, Past Perfect; узроставае абмежаваньне: ад 16 гадоў

У ролях: Эрык Робэртс, Нік Манкузо. Фантастычны баявік у стылі "Патруль часу". Часам адзін зьдзейсьнены альбо нязьдзейсьнены ўчынак карэнным чынам можа зьмяніць Ваша жыцьцё. У пачатку 21 стагодзьдзя створаная нейкая служба, якая зьдзяйсьняе ваяжы ў мінулае для таго, каб будучыня была больш сьветлай. Прадстаўнікі гэтай урадавай службы зьнішчаюць злачынцаў, маньякаў і гвалтаўнікоў яшчэ да таго, як яны зьдзяйсьнялі свае самыя гнюсныя злачынствы. Злачынцы караюцца, іх ахвяры застаюцца ў жывых і нават не падазраюць пра тое, што на іх зьбіраліся напасьці. Усё цудоўна!? Але так ня думае адзін паліцыянт (Эрык Робэртс). Ён лічыць, што чалавеку (няхай нават патэнцыяльнаму злачынцу) трэба пакінуць права выбара і даць апошні шанец выправіцца...

5. "НЕЗАБЫЎНАЕ"

1996, 113 хвіл, Unforgettable; узроставае абмежаваньне: ад 16 гадоў.

Рэжысэр Джон Дал, у ролях: Рэй Ліёта, Лінда Ф'ёрэнтына. Псыхалягічны трылер-дэтэктыў. Дэвід Крэйн быў галоўным падазроным у расьсьледаваньні аб забойстве сваёй жонкі. Сьледчаньне закрылі з-за недахопу улік. Але абывацелі ўпэўненыя, што гэта справа рук Дэвіда. Сам ён імкнецца разблытаць клубок гэтага жудаснага злачынства, зьдзейсьненага пры таямнічых і загадкавых абставінах. У гэтым яму можа дапамагчы мікрабіёляг Марта, якая праводзіць досьледы над жывёламі. У выніку гэтых дасьледаваньняў зьявілася магчымасьць пераносіць зьмест памяці адной жывой істоты ў памяць другой. У рэшце рэшт дабро нейкім фантастычным чынам усё ж перамагае зло, а галоўны герой набывае душэўны спакой і сымпатыі прыгажуні-мікрабіёляга. Сьпяшайцеся ўбачыць!

4. "СТРЫПТЫЗ"

1996, 117 хвіл, Striptease; узроставае абмежаваньне: ад 16 гадоў

У ролях: Дэмі Мур, Робэрт Патрык, Бэрт Рэйналдс. Камэдыйная гісторыя з элемэнтамі баевіка і драмы. Акруговы суд вынес канчатковы вэрдыкт: пасьля развода дачка застаецца з бацькам, а маме дазволена толькі адзін раз у два тыдні бачыцца зь ёй пару гадзінаў. І няшчаснай мамачцы, якая страціла да развода працу сакратаркі ў аддзеле ФБР (?!), прыходзіцца зарабляць на жыцьцё і на магчымасьць пераглядзець справу ў судзе, танцуючы амаль поўнасьцю голай у стрыптыз-бары! Але на галаву беднай жанчыне так і сыпяцца непрыемнасьці. У бары яна аказалася ўцягнутай у вельмі непрыемную гісторыю, зьвязаную з палітычным шантажом. Пад ціскам абставінаў яна вырашаецца на адчайны крок -выкрадае ўласную дачку. Цяпер за ёй палююць усе: паліцэйскія, забойцы з цукровай карпарацыі, былы муж і нават сэнатар (стары лявэляс!).

3. "КОЛА КАХАНЬНЯ"

Расея, 86 хвіл; узроставае абмежаваньне: ад 16 гадоў.

Рэжысэр Эрнэст Ясан, у ролях: Ганна Самохіна, Ігар Дзьмітрыеў. Эксцэнтрычная камэдыя на "інтымную" тэму. Маладому чалавеку па-

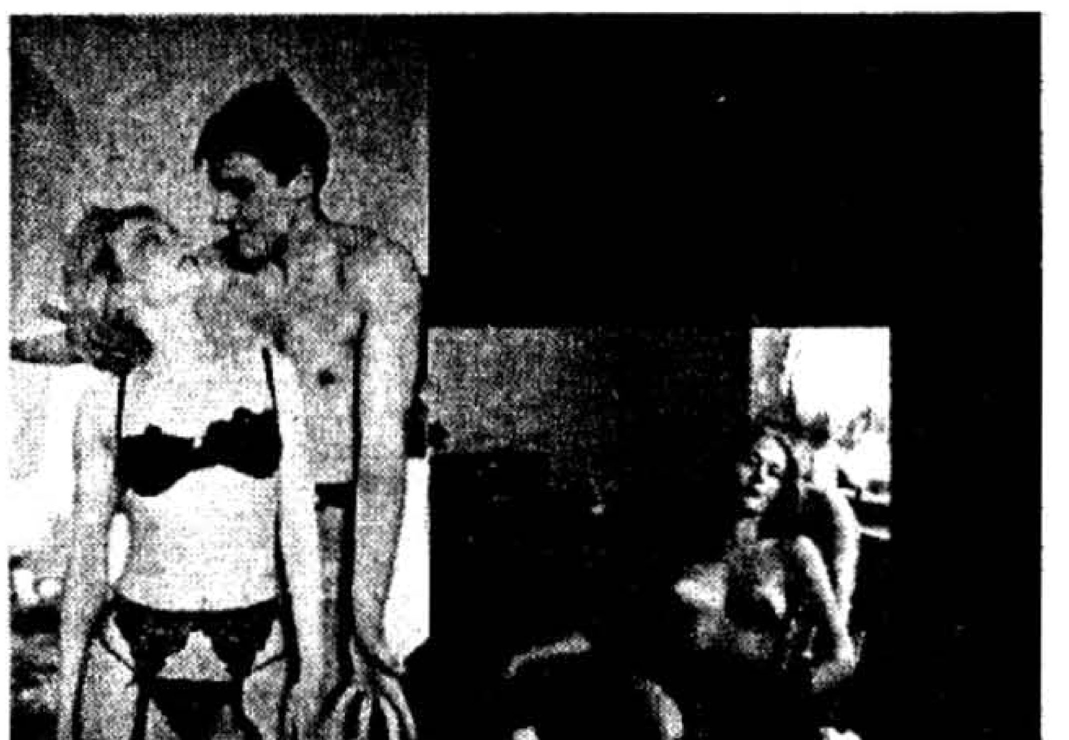

дабалася займацца "гэтым" і не хацелася працаваць. Таму ён даў аб'яву ў газэце, якая ўтрымлівала інфармацыю пра інтымныя паслугі для любой жанчыны за невялікую плату. Непрылашчаныя паўсядзённым жыцьцём ды ўціснутыя іншымі абставінамі, прадстаўніцы прыгожай паловы чалавецтва кінуліся ў абдымкі сьмелага галянтнага чалавека. Адна з клієнтак (уладальніца буйной фірмы) прапанавала прадпрымальнаму маладому мужчыне за пэўную досыць шчодрую плату і пад надзейным прыкрыцьцём "працаваць" для высокапастаўленых і багатых жанчын гэтага гораду. Герой-каханак згадзіўся і... кола каханьня завярцелася!

ФІЛЬМ-БЛІЦ:

/каротка пра галоўнае!/

"АСЫ НАД МАСКВОЙ"

(Top Gun Over Moskow; дакумэнтальны фільм);

"МАРС АТАКУЕ!"

(Mars Attaks!; фантастыка-камэдыя. У ролях: Джэк Нікалсан, Глен Клоўз, Дэні Дэ Віта, Пірс Броснан, Майкл Джы Фокс, Марцін Шорт);

"ВЕЧНАЯ НОЧ"

(The Everlasting Night; мультфільм);

"БУНТ У КОСМАСЕ"

(Chase Morgan; фантастычны баявік);

"ВОГНЕННАЯ БУРА"

(Firestorm; баявік);

"ЧАС ЗАБІВАЕ"

(A Time To Kill; баявік, зборы ў кінапракаце больш за 110 мільёнаў даляраў! У ролях: Сандра Балак, Сэмюэль Лі Джэксан);

"БЛЯШАНЫ КУБАК"

(Tin Cup; спартовая камэдыя. У ролях: Кэвін Костнэр, Рэнэ Русо);

"ВЯСЁЛКА"

(Rainbow; камэдыя. У ролях: Дэн Эйкройд, Боб Хоскінс);

"ПРЭЗЫДЭНТ І ЯГО ЖАНЧЫНА"

(Мэлядрама з Расеі. У ролях: Алена Сафонава).

**Фільмы прадстаўленыя студыяй "TON video" т. (017) 233-92-30.

Піла каву зь піражным і вельмі перажывала за кінагерояў Тоня ВІДЗЯНКОВА

ПРЫСАДА ЗАЛАТОЙ АНТЫЛОПЫ:

- Зорка фільмаў-баевікоў Жан-Клод Ван Дам гатовы ўдзельнічаць у наступнай бойцы, але на гэты раз супраць свайго ўласнага злоўжываньня мэдпрэпаратаў. Актор згадзіўся ў сераду легчы ў адну клініку Лос-Анджэлеса, каб прайсьці аздараўленчую праграму, якая разлічаная на 30 дзён. Апошняе публічнае зьяўленьне Ван Дама было адзначанае на мінулым тыдні ў Лос-Анджэлесе пад час прэм'еры фільма "Daylight". У Ван Дама цяпер вельмі цяжкія ўзаемаадносіны зь яго чацьвертай жонкай Дарсі. Яна падавала на развод у лістападзе 1994 году. А яшчэ не было і года, як пара пажанілася. Але да развода тады не дайшло і яны вярнуліся разам, а ў верасьні 1995 году ў іх нарадзіўся сын Нікалас. Тым ня менш ужо ў чэрвені 1996 году Дарсі Ван Дам зноў падае на развод, спасылаючыся на непрымірэнчыя рознагалосьсі. У выніку яны зноў аб'ядналіся, не даводзячы справы да канчатковага разрыву.

- Стывэн Спілбэг будзе прад'юсаваць чарговую анімацыю-прыгоды "Уварваньне Амэрыкі" (Invasion America) для телекампаніі WB Network, але пад "сьцягам" Dreamworks. Леанард Німоў агучыць аднаго з галоўных герояў.

- Стывэн Спілбэрг вырашыў дадаць апошнія штрыхі "Згубленаму сьвету" (The Lost World). Легендарны рэжысэр згортвае здыманьне на студыі Universal, дзе адбывалася пачатковая вытворчасьць карціны, і накіроўваецца на Гаваі, каб напрацягу 3-х дзён скончыць натурныя здыманьні. Спілбэргу да таго ж удалося патраціць на вытворчасьць фільму менш за заплянаваны бюджэт.

Зусім замерзла і ў самоце блукала Тоня ВІДЗЯНКОВА

САМАЕ СЬВЕЖАЕ ЗЬ ВІДЭАХІТОЎ

TON video т. 233-92-30

ГРАМАФОН.

МАТЭЙ ЛАГОДНЫ

Я ГОРА-ГРАК
Я зваўся чорнай птушкай вольнай,
Я Грак зь цёмна-сінім скрыдлом,
Мяне сумненьні б'юць ня больна,
Шуруплю ж толькі я крылом.
Свабоду страціў, подых волны,
Застаўся толькі смутак ціхі,
І ні на чога я ня здольны,
Бо мне і ліха ўжо ня ліха.
Плыву ў нязграбнай чорнай зграі,
Над раўлёй яна ўецца,
Што чорны вопраткі ўзаралі...
Свабоды ж зерняткаў дзе сьмех?
— Яна ўжо нам не засьмяецца?
— Бо мы яе ўсю склявалі?
Я гора Грак, я бусел чорны,
Мне ўсё ўжо так, бо я надольны,
Бо страціў смак свабоды вольнай,
Я гора Грак, я бусел навакольны.
08.10.96

ВЕЧАР НА БЕЛАРУСІ
Сонца ціха згарэла й сышло,
быццам лёс,
З галавешкі чырвонай на сподак
нябёс
Раптам расыпаліс вуглі
гарачыя гвёзд,
І замігцелі мільярдамі сьлёз.
Стрыножаны коні,
Стрыножаны коні...
Ня трэба ім волі
І долі ня трэба,
І сінята неба ня трэба, ня трэба...
Што коням патрэбна?
Ім срэбра ня трэба,
Пахучага сена ім трэба стажок,
У стойла ж загоняць
За шыю прычэпяць стальны
ланцужок,
Каб нікуды ня ўцёк.
Спазаранку надзенуць аброць,
Хамуточак прыладзяць
І ў поле пагоняць зямельку араць.
Стрыножаны коні,
Ня трэба ім волі,
Ім думак ня трэба
І сініга неба ня трэба, ня трэба.
17.10.95

СЯРГЕЙ ПРЫЛУЦКІ

НЕПАЗЬБЕЖНАСЬЦЬ
Гупае дынамічны гул
Уздоўж нэонавых вітрын.
Прайшоўся, горыч праглынуў
І ўліўся ў восеньскую плынь.
Уварваўся ў пахмурнасьць натоўпу.
Ды толькі сьвеціцца палын
Сьвятлом да болю мне знаёмым.
прысеў ціхенька ля сьцяны
На тратуар, куды кідаюць
Адбітак свой дзеля забавы
Цьмяныя вокны з вышыні.
Выцьцё машын, крокі людзей,
Мігціць рэклямай ласы дэтэктар.
Сыгналы хуткага Сусьвету
Дайсьці да гораду пасьпелі
Нібы пранізьлівы пражэктар
Халоднае сьвятло кідае месяц
На завадзкія сылюэты.
Стаіць і курыць каля лесьвіц
Непрыбіраемых пад'ездаў
І моладзь, й тыя, хто старэйшы.
Кумірам ім — келіх гарэлкі,
Ложкам — счарнелая лістота.
Труной доля іх — хвароба сьвету.
Схаваны вецер шэпча ўпотай
Аб непазьбежных пераменах,
Аб паскарэньні дробных крокаў.
Там, дзе праўду абыходзяць
старанай
Хтосьці чуе як сьпяваюць птушкі,
Мне ж больш чуцен стогн зямлі
жывой.
Пыл сівых шляхоў уздымаецца
бясконцай стужкай
Там, дзе праўду абыходзяць
старанай.
Абяцаюць усе вакол сьвітаньне,
Толькі сонца гэтае не мае.
У вочы б'ецца цеплынёй
праменьне,
Ды здаецца іл жывым мне яно.
Бездань цемры ветрам ночы вые
Над бясконцасьцю немага лесу.
Хто запаліць зорку на небе?
Чуе хто стагнаньне песьні?
Над самотна-чорным Палесьсем
Сьвішча сівер паўночны з Расеі,
Спадцішку, праз усходнія крэсы,
Крадуцца халодныя сьцюжы-завеі.
Хто ж сказаў, што хутка будзе ранак?
Мо' скрозь сон сарвалась зь языка?
Пераблытаць могуць й дзень
Жальбы са сьвятам,
Мне ж пакуты не даюць маўчаць.
Хто — аб'явіць цемру боскай зьявай,
У кагосьці птушкай стане воўк,
Хтосьці — у царкве адчыніць краму.
Сьвятасьць лёгка прадаюць за
поўны рот.
Куды ні глянь — валяюцца ў брудзе
Кветкі-папараці пялёсткі.
Падыміце, людзі! Хто забудзе —
Той будучыні мець ня будзе.
Якое трэба чалавеку шчасьце?
Ложак, коўдра, цеплыня, спакой?!
Раніцой хадзіў уздоўж могілкавых
сьцежак —
Цішыні самота, жудасны спакой.
Завіхаецца над гмахамі вятрыска,
Урываецца ў хату праз вакно,
Ірве без шкадаваньня
непрачытаныя лісты,
У нябёсы цягне боль радкоў.
Аблокі плывуць сагнаным натоўпам
У палаючую чырвань
сонечнага сьвятла.
пад ажухлай лістотай
Стыне мёртвая зямля.
Кастрычнік, 1996.

НАША БУДУЧЫНЯ
Усё яшчэ наперадзе, сябры:
Хлусьня, падлізьлівыя жэсты,
Арышты, кроў, даверлівасьць старых,
Бязьмерная любоў да Незалеж-
насьці, да роднае зямлі
Зьняважанай нацыяйальнай рэшты.
Але ёсьць шанц падняцца ў поўны
рост
З абылганага сьвіньнямі
падпольля,
Забыць пра КДБ і МУС,
Пра асаподу злых спакус
І выпусьціць энэргію з сардэц.
Сабраць у душы ўсю сьмеласьць і
рашучасьць —
Пайсьці са сьцягам у руцэ,
Са зьбітай Праўдай за сьпіной
У сьвяшчэнны бой
За сьветлы Беларускі дом!
Сыны Свабоднай й Незалежнай,
беларусы!
Наблізіўся змаганьня час
І хутка прагрыміць адчаю гром —
Гром болю, гневу, хваляваньняў,
Няроўнага і жорсткага змаганьня.
Пачуйце ж стогн Радзімы,
Абараніце свой адзіны дом!
28.05.96

КРЫВАВАЯ ВЯСНА
Цемра, цемра, цемра ўсюды!
Што за людзі, што за людзі —
Запаўзлі сьлізьнякі-юды
У норы шэрыя. — Жорсткія судзьдзі.
Манкуртаў раскалыша толькі
Вялікае, салёнае, чырвонае гора —
Гора, якое кране толькі іх.
Бо быдлу ж не патрэбны
Душа і сэрца.
Ім бы паесьці ды распладзіцца.
Што ж гэта робіцца?!
Годзе, годзе
Нагамі таптацца па жывой
прыродзе —
Прыродзе вернасьці,
адданасьці сьвету.
Вы паглядзіце на гэтую
Амаль сонную плянэту.
Сонную.
Так, амаль сонную,
Вы не памыліліс.
Зь зямлі роднай яшчэ ня змыліс
Гарачыя сьлёзы Людзей.
І яны не забыліс —
Памятаюць пра цябе, Радзіма.
Яшчэ б'ецца ў грудзях сэрца
Для цябе.
Ужо ліецца кроў па вуліцах —
Кроў за цябе.
Камусьці холадна
У турэмных кратах
За цябе...
І гэты холад,
І гэты голад
З усьмешкай успрымаюцца
Ахвяраваным чалавекам.
Так, ён ня лаецца — ён усьміхаецца
У твар Чырвоным камісарам!
Ён змагаецца і
Ніколі не зламаецца.
Ён — мы,
Мы — разам. Назаўсёды.
Нам нечага баяцца панцугоў.
Уперад! Крок уперад —
Ніводнага назад!
Нажаль ня будзе згоды.
Як больш за сто гадоў назад
Прыйдзецца йсьці ў атаку зноў.
5.06.96

+++
Асьляпляльна крыштальны пакой.
У паветры — нябачны мядовы туман.
Мы адны ў пустэчы немай, глухой.
Ты — насупраць, але
Толькі вочы твае заўважаю.
Путы — моцныя. Тану
У бяздоннай душы,
Твайго сэрца біцьцё адчуваю.
Чакаю гучаньня малінавых вуснаў,
Я чакаю...
23.05.96

+++
Зялёныя палі, спакой глухіх лясоў,
Мігценьне зор... Каханы голас
шэпча
У унісон бярозы адзінокай
шамаценьню
Мэлёдыю гарачых словаў.
Поўня за сьпіной
Зьявілась з чорнай невядомасьці
Сусьвету
І асьвяціла сьвет асьлепленых
каханьнем юнакоў
Усяго на імгненьне
Дыўжынёй у сто гадоў.
І цемра зноў.
Насупраць — чысьціня вачэй.
Вачэй, чыя бяздоннасьць дасягае
сэрца.
Вось
Нясьмелы першы крок насустрач,
Другі...
Адлегласьці паміж ценямі ўсё
карацей...
Доўгачаканы палкі пацалунак.
Уцеклі думкі — у галаве туман,
Атручана душа напоем шчасьця.
Спалохана пратрапятаў кажан...
Загрукатаў гадзіньнік у хаце.
Праменьчык сонечны прабег
Па маіх вуснах,
Пераскокнуў на ікону.
У заспаных вачах бяздоннасьць
ёсьць яшчэ
І любая мая ня страціла карону.
2.09.96

ЧАРНЯКЕВІЧ ЮРЫ

Ападае лістота.
Ціха, ціха...
Жоўтае ўсё навакол
Шамаціць пад нагамі лістота
Вельмі ціха...
Бачу як адрываецца ліст...
Восень, прыгожая восень:
Верасень — з дажджамі,
З добрым ураджаем
Кастрычнік — лісьце залаціць
А лістапад — прыгажун лістапад...
У лесе — у кастрычніку —
Хто не бываў,
Той не пазнае прыроды,
Бо толькі ў кастрычніку
І ў лістападзе
ападае лістота...

СЯРГЕЙ ПАТАРАНСКІ

ВЕРШЫ ДА КАХАНЫХ ЖАНЧЫН

***
Каханьне п'еш, нібыта ў першы раз
віно старое прыгубляеш,
табою пітае ў ранейшы час,
але ізноў тамячае, бы памяць.
і ў вуснах вільгаць, і на языку
расталася з гарчынкаю зьнямога.
і соладка мне ад свайго граху,
бо сораму няма даўно былога.

***
У ложак з чорнай пустотай
іду я хмяльны і бясьсільны
зь нейка чужою, сотай
і непатрэбнай жанчынай.
Нішто нас не абавязвае.
Пасьцель наша — месца маркоты.
Адное нас толькі зьвязвае —
магчымасьць хоць нейкай пяшчоты.

***
Я вам удзячны, што Вы ёсьць
на сьвеце.
Хоць Вы з другім, і аднаму віну
вядома мук маіх бясспаўнае
сукрецьце
Я Вас люблю. Сябе кляну.
Вы не мая. Другому мужу
аддадзена, але хоць ноч адну
даруйце мне замест прытворнай
дружбы.
Я Вас люблю. Сябе кляну.

***
Табой яшчэ пахне ложак.
Сышла ты, як з ноччу цьма.
Паклічу цябе, быць можа,
быць можа вярнесься сама.
Начным я жыву атхланьнем.
Трывогай начной жыву.
Цябе не абражу чаканьнем,
цябе я сам пазаву.

***
Ты палюбіш мяне старым,
спусташоным і непатрэбным,
праматаным па брудных тавэрнах,
разьмяняўшым свой дар на піры.
Ты палюбіш мяне ня тым,
распрыгожым наіўным адданым,
а, як ветхі касьцюм, страпаным,
і, як посуд парожні пустым.
І ў сумненьні ў самой сябе
мой партрэт ты з сабой параўнаеш.
Нават ты мяне ў твар не пазнаеш,
калі я падыйду да цябе.

***
Цудоўная цацка — прыгожы хлапчук:
што хочаш рабі, ён нічога ня скажа.
Для страсьці тваёй і назойлівых
рук —
надзейны аб'ект эпатажу.
Ні гонар яго, ні багацьце душы
наіўнай тваё не цікавяць
сумленьне,
а толькі жаданьне — хутчэй
зьняць трусы
і трахацца ў задавальненьне.

***
Я вас недакахаў,
сябе неперасіліў.
Я ролю недайграў,
бо хутка абясьсіліў.
Я неперахварэў
на вас і ваша сэрца
я недаразумеў,
каб жыць па вашай мерцы.
Я недаразбрасаў
магчымых вашых масак.
Я нерассмакаваў
пяшчоты вашых ласкаў.
І як у першы раз
мяне сумленьне гложа...
Недакахаў я вас,
і слава Богу, можа.

УЛАДЗІСЛАЎ РЭЎТ

+++
Галіны велічнага бэзу,
Сузор'ямі ўсыпаныя кветак,
Нясуць духмяны пах забыты,
Той пах, духмяны, успаўляе
Былую веліч той дзяржавы,
Дзе нарадзіўся я і вырас,
Дзе я памру, нібы галінка бэзу,
Завяўшая, пакрасаваўшы ўволю.
Вечар зімовы
Вечар зімовы патух у вадзе,
Неба сапфірнага цёмным прудзе.
Падаюць зьнічкі ў прасторы
высока,
Куды вы ляціце здалёка-далёка?
Ціха навокал, замерла жыцьцё,
Сузор'і нам сьвецяць праз
час і быцьцё.
Месяц узьняўся; ні воблачка —
неба
Пужае сваёй глыбінёй чалавека.
Сьвеціць ледзь-ледзь ён,
ціха — памрэ,
Каб уваскрэснуць ізноў і памерці,
Памерці і ізноў сябе нарадзіць,
Але пасьвяціць, пасьвяціць,
пасьвяціць...

ЗАКЛІК
Жыві не ўмірай,—
Доўга жыві!
Век свой чаруй
І жахі гані,
Ляці ў вышыні,
Надзеяй зіхці,
Узьнясіся высока
Над краем зямлі.
Адоляй чужынцаў —
Маланкай стань,
А роднаму люду
Шчасьце нясі.
Змагіся ўстаць.
Твар адарві,
Заліты крывёю,
Ад долу, пылі.
Сваіх, ты, сыноў,
Зьбяры пад крыло.
Ізноў уваскрэсьнеш —
На тое пайшло!
01.10.96

+++
Час ляціць,
А мы не прыкмячаем,
Як зьмяняюцца начамі дні,
Як пяцяць удаль прываблiва зіхая,
Прыцемкі апошнія твае.
Хочацца застацца і вярнуцца,
Хочацца назад, давай хутчэй назад,
А жыцьцё ўпярод ляціць мільгне,
Пралятае над гадамі з гад.
І ад прошлага, далёкі ўспаміны,
Хай застануцца навекі за табой,
Хай застануцца — крый Божа,
ты хвіліны,
Калі хочацца на край галіны,
Зачапіць — забыць там розум свой.
Ты сьмяесься — успамінаеш словы,
Што казаў у дзяцінстве сам з сабой.
Цёплы ветрык шавяльне тваю сядзіну,
І пойдзеш ты, паклічучы спакой...
15.05.96

В.ПСЭЎДОНІМ

+++
Той дзвож,
што мой родны
народ
да слупоў
прыбівае ганебных;
калі закрываюць
паэту
рот,
значыць, гэта
КАМУСЬЦІ
патрэбна?
?!
Няўжо нашы высілкі марныя?!
Няўжо расплывемся ў пакоры?!
Дзе беларускі Кантарыя?!
Дзе беларускі Ягораў?!
Калі ўжо раніцай сьпелай
Уздыме свабоды прагра
Сьцяг бел-чырвона-белы
Над беларускім Рэйхстагам?!

МЭТАМАРФОЗА (ПРАШУТЫСТ)
Я таксама супакоюся калісьці
І балотнай твані непралазнай
Якасьці найноўшыя пабачу.
Рамантычных дзён сухое лісьце
Можа калі ўспомню ў век маразму
І з усьмешкай вопыту аддзячу.
Адаманты пошукаў духоўных
Растаплю ў лагоднасьці матэрый
І зь цяжарам сьціпласьці
дыхтоўнай
Мудрай дуляй
ападу
на маці-terr'у.

ЯНКА НАРАЧАНСКІ

ПАДАЕ ЗОРКА
Дзесьці, там, далёка
Ад Млечнага шляху
Падае раптоўна зорка
Набірае хуткасьць змаху
І праз некалькі імгненьняў
Гіне ў касьмічных далях
Чалавечых, як памкненьняў
Тонуць у абыдзеных хвалях
Людзі часам, як і зоркі
Рухаюцца, каб спаткацца
Крыху прайдучыся побач
Ня вечнасьць, каб растацца
Падае імклівая зорка
Можа быць майго каханьня
На душы заўсёды горка
Пасьля доўгага расстаньня
11.06.96 г.

АНДРЭЙ ХРАПАВІЦКІ

МАГМА
Я жыву ў патухлым вулькане,
І ледзь адчуваю ўнізе штуршкі,
Але ён калісь у імжэ й тумане
Выбракне свой пабалелы адкід.
Я веру, магма свабоды разбудзіць.
Навакольле суму й вечнай жуды,
Народзяцца ў магме новыя людзі
І вольна заб'юць на ўвесь сьвет
званары.
І хай я буду Маленькім Прынцам,
Мая плянэта — мой вулькан,
Я дзякую Богу, што даў нарадзіцца
Ў краіне, дзе сумна пятае бацян,
Што верай напоўніў, прынес
мне надзею,
Якая дае мне натхненьне й моц,
І ні дыктатару, ні чарадзею
Ніколі ня ўдасца заціснуць мне рот.
Мэтафізыка млосьці
Бязьмерна праходзіць лета,
Гэтак жа ўсё жыцьцё.
Парнаса прагнуць паэты,
Філёзафы — зьведаць быцьцё.
Хто выведзе сьвет зь бездарожжа
Пакуль ён дарэмна ня зьнік?
Ці гэта утопія можа,
Мой экзыстэнцыйны тупік?
Пазнаць мэтафізыку жаху
Ня кожны далюка змог,
Жыць у прадчуваньні краху,
Вызваліць толькі Бог!
Чытаеш міт пра Сызыфа
Ілюзія ці жыцьцё.
Ці ёсьць рэальнасьць мітам?
Куды грамадзтва зайшло?
І вось тут робіцца млосна,
Табе падбіраюць стандарт.
І ты беларус ускосна,
Слава табе, Жан Поль Сартр!
UNDERGROUND
Народ трывае не адно стагодзьдзе,
Трывае доўга. Перамена — транс.
І ў гэтым сумным і звычайным
асяродзьдзі
Жыве гвалтоўны дэкаданс.
Так, ёсьць свой сюр, парасткі
дадаізму,
Вэрлібры ганарыста ўзьнімаюць сьцяг.
За незалежнасьць, супраць камунізму
Страсае underground наш абсяг.

ІГАР ЛІСТАПАД

РАСТВО
Вы чулі, як пяюць сьняжынкі
Карункавы зьдзяйсьняючы танец?
Як прыгажосьці фатаздымкі
Сваёй даруя нам на памяць.
У сьвятле ліхтара, у цемры ночы
Пануе цішыні раскоша,
Бяздоньнем паглынае вочы
Гукаючы ў іншы сьвет, харошы.
Няма там мітусьні. Лагодна
... А сьнег вялікасна танцуе
У сваёй кружыцца асалодзе
І так, па добраму смуткуе.
Вось такі цуд стварае казку.
Успамін тых песень, што ня сьпелі.
... Мяне пагушкай, калі ласка,
На часу казачных арэлях.

***
Вясна, ты абыйшла нас міма,
Дарма чакаўшы на ахвяру.
Згубіў на нас, нікчэмных, сілу
І марнай засталася мара.
На жаль, ня вартыя мы сонца...
Навошта сьвет? Вакол сьляпыя,
Што ганарацца тым бясконца,
Відушчых лічачы чужымі.
І ашуканства стала верай
Раўніва праўду задушылі
І сэнс увесь згублен,
Зь якою ў некуды схадзілі.
І рушыць чарада сьляпая,
Сыйдзя са шляху, кінуў Бога
У пагібель (нібы да рая)
Шукаючы сабе дарогу.
Уцёкі ў цень
Я захварэў
Мне цяжкі кожны дзень
Мой розум у павуціньні чыйсьці
І ўсё здаецца, што калісьці
Мяне чакаюць
Ўцёкі ў цень
У жыцьці я стаў.
Як нібыта ў замежжы.
Жыцьцё — Замежжа
Трызьніцца?
Дык не!
Да якой ж эміграцыі належыць
Усё тое, што адбываецца ўва мне.
Мной правяць псы
У залачоных перстнях
І прымушаюць
Прысягаць зьвязьдзе.
Мне псы — Айцы?
Яны ня любяць песьні
І ня схавацца мне ад іх нідзе

***
Блакітнай Птушкі
Болей я ня ўбачу
Яна цяпер
Мінае гэты край.
Яна павольна!
Нашым псам — адчай,
Што ўсё ж ня трапіць
Птушка ў справаздачу.
Таксама я
Жадаю быць павольным,
І не зайздросьціць
Уласным летуценьням.
Хвароба —
гэта,
Калі сэрцу больна!
І да сустрэчы,
Хворыя,
У ценю.

***
Зайчык сонечны ўпаў
Мне на столю.
У дрыжжы б'ецца.
Ах, чаму ж ён
Не сьмяецца?
Ён злуецца,
Ён злуецца,
Што палонным зайцам стаў.

АЛЕГ НІКУЛІН

ПАТРЫЯТЫЧНАЯ КАМЭДЫЯ

Пэзма
(скарочаны варыянт)

ПЕСЬНЯ ПЕРШАЯ

1
Ідуць па плошчы Незалежнасьці
сьвятыя,
Лунаюць бел-чырвона-белыя сьцягі...
Насустрач ім міліцыянты, бы нямыя,
Брынчаць па-рыцарску шчытамі...
Ля нагі
Малодшага сяржанта ўжо ляжала
Ахвяра зь перабітым пазванком —
Жанчына, якой год ужо нямала.
"Сынок, за што? — спытала. —
Ці ж наш дом
Павінен быць падзелены між намі?"
А той дубінкай гумавай дадаў
Ёй па патыліцы і зьбіў яшчэ нагамі...
"Павінен быць падзелены!" — сказаў.

2
Лілася кроў. Тапталі дэманстрантаў
Хлапцоў шалёных боты-керзачы,
Як у часы фашысцкіх акупантаў...
"Маўчы, народ! Лепш сьціхні,
не крычы!" —
Палкоўнік нейкі вельмі расьпінаўся
І пісталетам тыкаў у шчаку
Студэнту маладому, каб баяўся...
"Прымі ты, бацька, грэшную руку
І больш не падымай яе на сына, —
Сказаў студэнт і ў вочы паглядзеў
Сівому афіцэру. — Нас краіна
Адна ўзрасьціла. Каб на ўвазе меў..."

3
І сонца ўсё імкнулася схавацца
за хмары, каб ня бачыць сьлёз
людзей...
Людзям больш не хацелася ўсьміхацца
Сьвятлу, якому столькі ўжо надзей
Было падорана ў краіне Беларусі,
Што не зьлічыць дарэмных тых ахвяр...
Рым некалі адратавалі гусі,
А Беларусь, каб ратаваць бяз мар,
То трэба мець хоць нейкія ўспаміны
Аб сьмелых продках, моцных ваярах,
Якіх цяпер пустыя дамавіны
Плывуць па невядомых нам марах.

ПЕСЬНЯ ДРУГАЯ

1
У змрочнай рэзыдэнцыі тырана
Зьбіраўся сход наёмнікаў яго.
Хоць праца пачыналася ня рана,
Але ж яны сьпяшалі да свайго
"Любимого народом" прэзыдэнта...
Што ён "любимый" — ведаў толькі той,
Хто сам сабе на цэлых сто працэнтаў
Стварыў высокі рэйтынг, як герой
Ужо ня рыцарскіх, а ўласнага гатунку
Раманаў і пародый на фашызм.
"Ад зла, — казаў тыран, —
няма ратунку
У нас тут, мусіць, нейкі экстрэмізм".

2
Паслухаўшы кіраўніка дзяржавы,
Наёмнікі пыталіся ў яго:
"Чаму ж аб нас тады так многа
славы?"
Ён мовіў ім: "Яна на аднаго
Мяне разьлічана, бо я яе стваральнік".
Яны спыталі: "Хто ж праславіў нас?"
Ён адказаў: "Той, хто яе начальнік.
Той, хто бясконца лётаць на Парнас
Гатовы ў кожную гадзіну і хвіліну.
А гэта я — ня вы, мае рабы.
Каб на Парнасе пасадзіць, як дрэва, міну,
Патрэбны стыль праўдзівы, хоць
любы".

3
Урокі беручы ад дарагога
Свайго настаўніка, раўніўца і цара,
Наёмнікі казалі: "Вы ад Бога".
А потым дадавалі, што пара
Яму за свой народ сур'ёзна брацца,
Бо вельмі ўжо разбэсьціўся народ;
Сам Багдановіч некалі сьмяяцца
Пачаў зь яго, гаворачы, што крот
Народ наш, бо сьляпы і вельмі
цёмны.
І гэта праўда, — вымавіў тыран. —
Увесь жа сьвет гаворыць
навакольны,
Што мой народ — зьбянтэжаны
баран".

ПЕСЬНЯ ТРЭЦЯЯ

1
На плошчы Незалежнасьці
страляюць
Па душах вечных кулямі бяды.
Наёмнікі тырана пакідаюць,
Страляючы, крывавыя сьляды
На трупах душ, якім заўжды ня месца
У роднай Беларусі — і таму,
Што некаму заўсёды добра есца,
Што нехта часта сядзіць у турму
Жывых людзей, ствараючы зь іх
быдла,
А зь іх крыві ствараючы напой
Ці смачнае чырвонае павідла,
Якое называецца "Спакой".

2
Зямля дрыжыць пад цяжкімі нагамі.
Каму патрэбна ганьба, той глядзіць
Як скоўваюць злачынцы ланцугамі
Яе. Абы нічога не рабіць...
Абы патроху ежу выдавалі
За праслаўленьне д'ябальскага зла,
А потым каб яшчэ і налівалі
У раскрыты рот гарэлку, ды з гарла —
Як нейкаму абжору і прапойцу...
Бяры, мужык (ці баба), еш і пі!
Прадай душу тырану і забойцу,
А потым рот свой глінай заляпі.

3
У Беларусі шмат шляхоў да Бога,
Але народ не выбірае іх.
Таму на ўсіх адзіная дарога —
Адзіная дарога дзеля ўсіх
Ствараецца пакутамі зямнымі,
Чарнобыльскай аварыяй і інш.
Глядзі, народ, што робяць са
сьвятымі!
Чаму заплюшчыў вочы й не глядзіш,
Як гэтыя сьвятыя паміраюць
За родны кут, за волю, за цябе...
Яны, народ, цябе абараняюць,
Хоць веры не хапае ў барацьбе.

ЯЎГЕН ГУЧОК

***
Здаецца, бачу я Хрыста
ўкрыжаваньне...
О Божа мой, як нашы людзі
Штодня наўкол сябе крыжуюць.

***
Ну хоць бы галаву адну сустрэць,
А то ззадкі ўсё,
Адны наўкол ззадкі.

***
Пускайце слова Божае ў друк,
Але ніколі —
Каб хлусьлівае людзкое.

***
Я ім кажу: "Чытайце Слова Божае!"
А мне: "Навошта?
Ды яічэ на гэтай мове?!"

***
Я эстафэту ў Эўропе ўзяў
І ў родны край прынес,
Але яна амаль нікому не патрэбна.

***
І кніга — ёсьць гадзіньнік...
І вось па ёй відаць,
Што мы жывем назад.

● НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Арлоў Ул. Адкуль наш род. Апавяданьні па гісторыі Беларусі: Для малодшых школьнікаў. — Менск: ВЦ "Бацькаўшчына", 1996. —106 с.: іл. ISBN 985-6026-12-1

Арсеньнева Н. Яшчэ адна вясна: Выбр. вершы / Укл. і прадм. А.Сямёнавай; фота А.Клешчука. — Менск; Мастацкая літаратура, 1996. — 271 с. (Галасы беларускага замежжа). ISBN 985-02-0086-3

Вольскі А. Каваль — Залатыя Рукі: Кніга казак: Для малодшага школьнага ўзросту (Маст. Р.Цімохава. — Менск: Юнацтва, 1996. — 192 с.: іл. 3000 ас. ISBN 5-7880-0988-X

Гістарычны слоўнік беларускай мовы. Вып. 15. Кать — коречный / (Склад. А.Булыка і інш.; Рэд. А.Булыка). — Менск: Беларуская навука, 1996. — 311 с. ISBN 985-08-0011-9

Граматыка беларускай мовы і матэматыка ў табліцах: Дапам. для вучняў пачатк. кл. / Склад. Е.Бандарэнка. — Менск: "Полиграфмакет", 1996. — 80 с. 30 000 ас. ISBN 985-6359-01-5

Кур'ян А. Соль надзеяў нашых. Нарысы, апавяданьні. — Менск: Бел. Выд. Тав-ва "Хата", 1996. — 136 с.: іл. 2600 ISBN 985-6007-30-5

Нам засталася спадчына / Уклад. Т.Тарасава. — Менск: Выд. ТАА "Красікапрынт", 1996. — 104 с.: іл. 10 000 ас. ISBN 985-6261-04-X

Рассадзін С. Землі амаль невядомыя: Будучая Беларусь паводле антычных манускрыптаў. — Менск: Полымя, 1996. — 95 с.: іл. ISBN 5-345-00758-6

Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: Больш за 65.000 слоў / Пад рэд. М.Судніка, М.Крыўко, Афармленьне А.Хількевіча. — Менск: БелЭН, 1996. — 784 с. 5000 ас. ISBN 985-11-0057-9

Церкви и приходы Минска. — Менск: Свято-Петро-Павловский собор, Белорусское Православное Братство Трех Виленских Мучеников, 1996 — 192 с. ISBN 985-6143-05-5

Юпатаў С., Калтанюк У. Хірургічныя хваробы: Вучэбны дапаможнік. — Менск: Вышэйшая школа, 1996. — 351 с. 1000 ас. ISBN 5-339-00984-X

КАЛІ, ШТО, ДЗЕ...

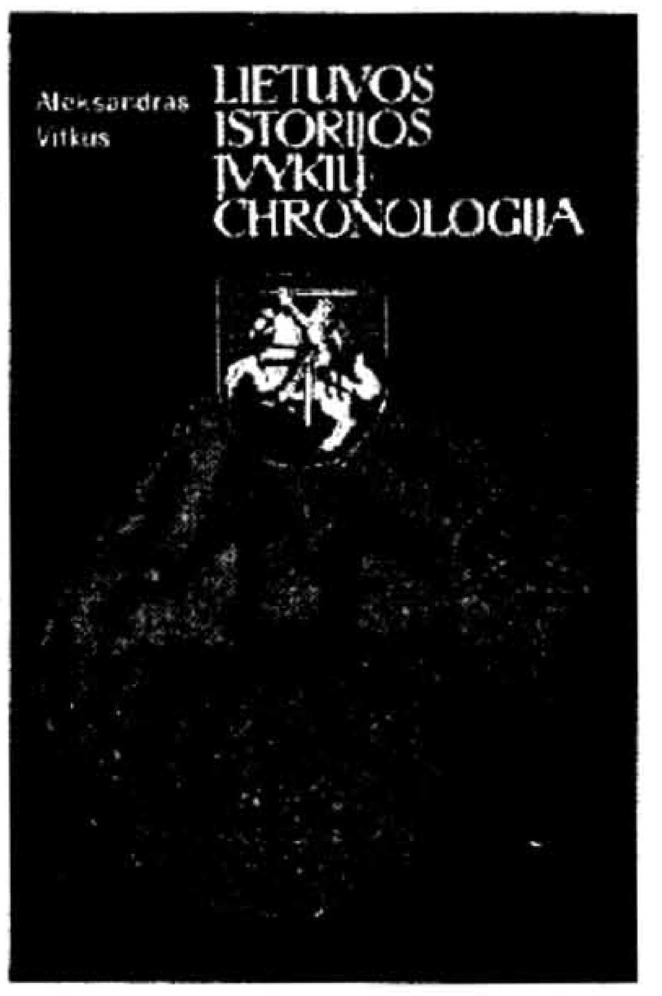

Aleksandras Vitkus. Lietuvos Istorijos įvykių chronologija. —Kaunas: Varpas, 1996.

Так пабудаваў сваю кнігу літоўскі гісторык-аматар Аляксандрас Віткус, дацэнт-мэдык. Кніга — храналёгія падзей "літоўскай гісторыі": калі і што адбылося і дзе аўтар узяў зьвесткі. Апошнія выбіраліся з 49 працаў літоўскіх аўтараў, лічачы энцыкляпэдыі. Як бачым, схема нескладаная, але са сваімі праблемамі. Пра некаторыя зь іх А.Віткус распавёў у кароткай прадмове. Аказваецца, прафэсійныя гісторыкі не заўсёды дакладна датуюць падзеі, і не абы якія, а вырашальныя для Літвы. Каранацыю Міндоўга літоўскія гісторыкі пазначаюць трыма датамі (1253 год з двума ўдакладненьнямі), а хрышчэньне таго самага Міндоўга — чатырма датамі ў межах 1250-51 г. Для гісторыка-аматара падобныя разьбежкі складаюць вялікія цяжкасьці, і А.Віткус выбраў самы просты шлях — не вырашаць іх, а абысьці, у сэнсе даваць іх усе з адпаведнымі спасылкамі на пэўных гісторыкаў.

Так, зьдзіўлены чытач знойдзе ў кнізе тры даты выбраньня на польскі трон Яна-Ольбрахта ў 1492 г. паводле розных літоўскіх гісторыкаў: маўляў, за што купіў, за тое прадаю. Для вайны Расеі з Рэчай Паспалітай 1632-34 г. прапануецца і "альтэрнатыўная" дата — 1633-34 г. Для прафэсійнага гісторыка няма ніякай цяжкасьці разабрацца, дзе праўда, А.Віткус прапануе зрабіць гэта чытачу.

Некаторыя падзеі (і важныя падзеі) А.Віткус датуе толькі годам, не схацеўшы адшукаць дакладную дату: сьмерць Жыгімонта III, падпісаньне Берасьцейскай царкоўнай уніі 1596 г. Яшчэ адная прыкмета аматарства працы — год 1600 аўтар адносіць да XVII ст., хоць гэта яшчэ XVI ст., і г.д. Можа, калі б А.Віткус карыстаўся найбольш грунтоўнымі працамі пра кожны гістарычны пэрыяд, у тым ліку іншамоўнымі, то варыянтаў датаў значна паменшала б, а іх дакладнасьць вырасла.

Храналёгія А.Віткуса скразная, але зь цікавымі выключэньнямі. Напрыклад, маецца разьдзел — храналёгія папскіх булаў XIII ст., што датычаць балцкіх земляў. Маюцца кароткія храналёгіі падзей XIII ст. у гісторыі асобных балцкіх плямёнаў Прусіі і Латвіі, а таксама Эстоніі. Увогуле трэба адзначыць, што далягляд у А.Віткуса значна шырэйшы, чым у беларускіх храналёгіяў, у яго працы знайшлі пачэснае месца шмат якія падзеі Польшчы, Украіны і Расеі, не кажучы ўжо пра Беларусь.

Прыгадаўшы беларускія храналёгіі, варта параўнаць апошні здабытак нашай гісторыі ў гэтай галіне — "Ілюстраваную храналёгію Беларусі" — з працай А.Віткуса. Возьмем, як прыклад, Паўночную вайну 1700-21 г.

Той факт, што вайна пачалася з нападу Аўгуста II на Рыгу, зацікавіў толькі А.Віткуса. Беларуская храналёгія як першую падзею вайны згадвае ўступленьне швэдзкіх войскаў у межы Рэчы Паспалітай і ўзяцьце Горадні, затым — дамова 1702 г. паміж ВКЛ і Расеяй пра ўзаемадапамогу. А.Віткус ведае і пра гэта, нават дае дакладную дату дамовы — 3 красавіка. Пад тым жа 1702 г. беларуская храналёгія прыгадвае штурм і разбурэньне швэдамі Лідзкага замку. Увогуле пад 1702 г. беларускае выданьне зьмясьціла 4 падзеі, а літоўскае — 44. З усіх здарэньняў наступнага году беларуская храналёгія адабрала 1 падзею. А.Віткус — 22. У 1704 г. расейскія войскі ўвайшлі ў Беларусь, і цар Пётар і заняў Менск, Гародню. Гэта занатавала беларуская храналёгія, літоўская ведае пра Гародню і дадала праа захоп Вільні. У 1705 г. беларуская храналёгія нічога не знайшла вартага ўвагі, А.Віткус прыгадаў 13 падзеяў, у тым ліку побыт Пятра ў Полацку і яго сустрэчу з Аўгустам у Горадні. Пра ўцёкі расейскай арміі з Горадні на пачатку 1706 г. ведаюць абодва бакі (да таго, у А.Віткуса гэтая падзея пададзеная зь цікавымі падрабязнасьцямі), але пра рэйд швэдаў па Беларусі і разбурэньне Нясьвіжа, Клецка, Полацка, Навагрудка згадалі толькі беларусы. 1708 г. прынес новыя баталіі. 6 або 16 лютага (А. Віткус вагаецца) Карл XII захапіў Гародню, 21 — Вільню, а 18 — чэрвеня — Менск. Пасьля гэтага А. Віткус спыняецца, але эстафэту падхоплівае беларуская храналёгія, якая да таго маўчала: 14-15 ліпеня адбылася буйная бітва швэдаў з расейцамі пад Галоўчынам, пасьля швэды захапілі Магілёў, расейскія войскі адступаючы спалілі Віцебск, Дуброўну, Воршу, Магілёў, Мсьціслаў, Быхаў і іншыя гарады. На дзіва, А. Віткус не прыгадаў бітву пад Лясной, затое Палтаўскую баталію 1709 адзначыў нават двума стылямі — 8 ліпеня (27 чэрвеня), што для яго працы зьява выключная. Наступныя падзеі вайны траплялі ў абедзьве храналёгіі даволі рэдка аж да заключэньня Ніштацкага міру 1721 г. А. Віткус яго пазначыў 10 верасьня, а беларускае выданьне — 30 жніўня (ня вытрымаўшы стылю).

Падсумуем параўнаньне: карысна мець абедзьве кнігі, яны шмат у чым дапаўняюць адна другую, але "па ачках" перамагае А. Віткус, і са значным адрывам. У яго працы і фактаў больш, і на стары каляндар ён ня збочвае. Беларускі чытач не памыліцца, калі набудзе храналёгію А. Віткуса, а да яе — літоўскі слоўнік.

Валеры Пазьнякоў

Кніга — поштай

На складзе БГФ "Наша Ніва" ёсьць кнігі:

1. **Адам Глёбус. Толькі не гавары маёй маме... Зборнік інтымнае прозы.** - Менск: Сучасная літаратура, 1995. - 310 с. 40.000 БРБ
2. **Адам Глёбус. Скрыжаваньне.** - Менск: БАДППР - "Ковчег", 1993. - 46 с. 10.000 БРБ
3. **Юліяна Вітан-Дубейкаўская. Мае ўспаміны.** - Вільня, 1994. - 192 с. 24.000 БРБ
4. **Баляслаў Лесьмян. Пан Блішчынскі** / Пераклад з польскай. - Вільня-Менск: "Наша Ніва" - "Мастацкая Літаратура", 1994. - 93 с. 10.000 БРБ
5. **Вітаўт Кіпель. Беларусы ў ЗША.** - Менск, 1993. - 352 с. 25.000 БРБ
6. **Брэтон Ф., Пру С. Выбух камунікацыі.** - Менск: БФС - "Тэхналёгія", 1995. - 336 с. 24.000 БРБ
7. **Говард Майкал. Сучасная культурная антрапалёгія.** - Менск: БФС - "Тэхналёгія", 1996. - 486 с. 30.000 БРБ
8. **Лоўзі Дж. Гістарычныя ўводзіны ў філязофію навукі.** - Менск: БФС - "Тэхналёгія", 1995. - 328 с. 24.000 БРБ
9. **Энтані Сьміт. Нацыяналізм у дваццатым стагодзьдзі.** - Менск: БФС - "Эўрафорум", 1995. - 272 с. 20.000 БРБ
10. **Джын Эйчысан. Гаваркія істоты: Уводзіны ў псыхалінгвістыку.** - Менск: БФС - "Кліч", 1995. - 312 с. 20.000 БРБ
11. **Браян М. Фэйган. Уводзіны ў археалёгію.** - Менск: БФС, 1996. - 272 с. 24.000 БРБ
12. **Беларускі рок-н-рол: Тэксты ("Бонда", "Крама", "Мроя", "Новае Неба", "Уліс").** - Менск: "Ковчег", 1994. - 64 с. 10.000 БРБ
13. **Беларускі вайсковы строй і зброя XII-XVIII ст.** Камплект каляровых паштовак (12 асобнікаў). - Менск: НВФ "Vaŭkalaka", 1996. 25.000 БРБ
14. **Беларускі гістарычны агляд.** 1996, т. 3, сшытак 1. 35.000 БРБ
15. **Ш.Дэбаш, Ж.-М.Пант'е. Уводзіны ў палітыку.** - Менск: БФС - "Эўрафорум", 1996. - 624 с. 35 000 БРБ
16. **М.Грыгор'еў. Войска ВКЛ ад Сасаў да Касьцюшкі (1765-1794).** - Менск, 1994. - 168 с., каляровыя іл. 20 000 БРБ
17. **Z.Fedecki. Цёплыя вечары... ды халодныя ранкі, czyli co śpiewano w Feliksowie.** - Warszawa, 1992. - 160 с.20 000 БРБ
18. **Юрг Штайнэр. Эўрапейскія дэмакратыі.** —Менск: БФС — "Лекцыя", 1996. — 343 с. 45.000 БРБ.
19. **Джон Бэрдшоў. Эканоміка. Ч. 1: Мікраэканоміка / Дапаможнік для студэнтаў.** — Менск: БФС — "Тэхналёгія", 1996. — 560 с. 50.000 БРБ.
20. **Ўэстан Ла Бар. Асабістасьць з псыхааналітычнага пункту гледжаньня.** — Менск: "Тэхналёгія", 1995. — 47 с. 15.000 БРБ.
21. **Фрагмэнты (філязофіі, культуралёгіі, літаратуры). №1, 1996.** 35 000 БРБ.
22. **Жана Эрш. Філязофскае здумленьне: Гісторыя заходняе філязофіі.** — Менск: Эўрафорум-БФС, 1996.- 400 с. 35 000 БРБ.
23. **Унія: часопіс хрысьціянскага сумоўя. №4 — 1995.** — 48 с. 15.000 БРБ
24. **Жан-Батыст Дзюрасэль. Эўропа з 1815 году да нашых дзён (палітычнае жыцьцё і міжнародныя адносіны).** — Менск: БФС —»Крыніца», 1996. — 384 с. 25 000 БРБ.
25. **П'ер Брунэль, Клёд Пішуа, Андрэ-Мішэль Русо. Што такое параўнальнае літаратуразнаўства.** — Менск: БФС —"Эўрафорум", 1996. — 30 000 БРБ.
26. **Клаэс Г. Рын. Дэмакратыя і этычнае жыцьцё.** — Менск: БФС — БГАКЦ, 1996. — 30 000 БРБ.

Зьвяртайцеся праз тэл. 239-78-49, спытайце Тацяну.

НАВІНКА!

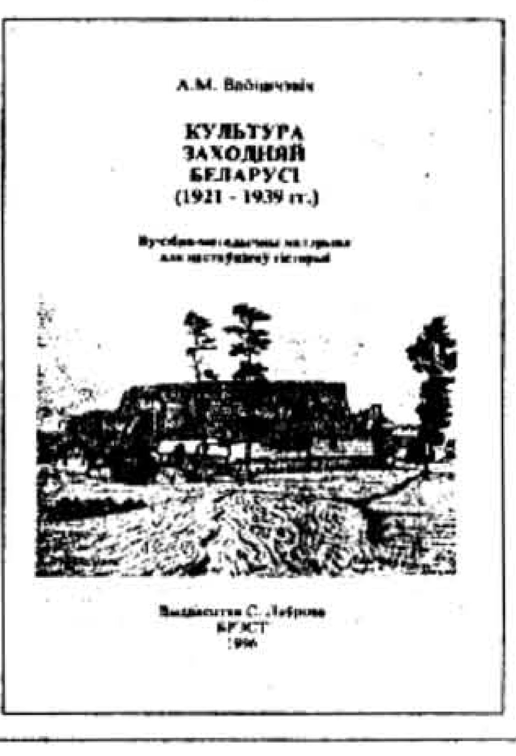

Якія ўмовы для культурна-нацыянальнага разьвіцьця існавалі ў Заходняй Беларусі, што паводле Рыскай мірнай дамовы апынулася ў складзе Польшчы? Што там рабілася дзеля захаваньня беларускай культуры? Якія набыткі ў галіне асьветы, гісторыі, этнаграфіі, музэязнаўства, выдавецкай справы, літаратуры, мастацкага жыцьця занялі належнае месца ў агульнанацыянальнай скарбніцы? На гэтыя і іншыя пытаньні можна знайсьці адказы ў невялікім выданьні Аляксандра Вабішчэвіча "Культура Заходняй Беларусі (1921-39 г.): Навучальна-мэтадычны матэрыял для настаўнікаў гісторыі" (Берасьце: Выдавецтва С.Лаўрова. 1996. — 32 стар.). Гэты дапаможнік можна выкарыстоўваць ня толькі на занятках гісторыі Беларусі, але і на факультатыўных курсах, пры паглыбленым вывучэньні гуманітарных дысцыплінаў, у самастойнай працы.

Ахвотныя могуць замовіць кнігу. Кошт асобніка — 14.000 руб. Форма аплаты — любая. Зьвяртацца на адрас: 224665, Берасьце, бульвар Касманаўтаў, 21. Унівэрсытэт, катэдра ўсеагульнай гісторыі і гісторыі сусьветнай культуры. Вабішчэвічу А. Тэлефон для кантактаў: (8-0162) 23-01-39 — дэканат-катэдра.

КАСЭТЫ — ПОШТАЙ

На складзе БГФ "Наша Ніва" ёсьць касэты (кошт — 30.000 БРБ):

1. **НОВАЕ НЕБА.** Сон у трамваі (1995).
2. **НОВАЕ НЕБА.** Go home (1995).
3. **НОВАЕ НЕБА.** Дзеці чорнага гораду (1991).
4. **КРАМА.** Камэндант (1995).
5. **КРАМА.** Хворы на Rock-n-Roll.
6. **КРАМА.** Гэй там налівай! (1994).
7. **N.R.M.** LaLaLaLa (1995).
8. **ULIS.** Life (1996).
9. **УЛІС.** Чужаніца (1991).
10. **УЛІС.** Краіна доўгай белай хмары (1990).
11. **БОНДА.** Найлепшыя песьні.
12. **МЯСЦОВЫ ЧАС.** Наша ўскраіна (1991).
13. **ПАЛАЦ.** Палац (1996).
14. **Песьні беларускіх бардаў** (1992).
15. **РЭНЭСАНС** (беларускі джаз).
16. **БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ КАЗКІ.**
17. **БЕЛАРУСКАЯ МУЗЫЧНАЯ ЛІТАРАТУРА** (т.т. 1-4)
18. **БЕЛАРУСКАЯ ГІТАРНАЯ МУЗЫКА.**
19. **ЗАЛАТЫ ФОНД БЕЛАРУСКАГА РОК-Н-РОЛУ** (т.т. 1-5).

Т.1: Бонда. Уліс. Мроя. Рэй. Мясцовы Час. Блізьняты.
Т.2: Бонда. Уліс. Мроя. Крама. Новае Неба. Мясцовы Час. Тутэйшыя хлопцы.
Т.3: Золотая середина. Отражение. Алексей Шедько & "Доктор Моро". Гранит. Метро. Сузор'е. Зартипо.
Т.4: Палац. Уліс. Крама. Новае Неба. Мроя.
Т.5: Зиндан. Why Not. Отражение. Инспектор. Red Dynamite. Флэт.

20. **МРОЯ.** Найлепшыя песьні з праграмаў 1987-90 г.
21. **УЛІС.** Блуканьне (1996).
22. **ВІКТАР ШАЛКЕВІЧ.** Смутны беларускі блюз (1996).
23. **КАМЭЛОТ.** У краіне талераў (1995).
24. **ZINDAN.** (1994).
25. **КРАМА.** The Best (1996).
26. **Андрэй Мельнікаў. Гэта - Мы!** (1996).
27. **NRM.** Одзірыдзідзіна (1996).
28. **ANDREJ MIELNIKAŬ.** Kamiani majho vohniŝĉa (1991-1994).
29. **ANDREJ MIELNIKAŬ.** Pieśni vyhnańnia (1991-1993).
30. **ANDREJ MIELNIKAŬ.** Uspamin (1994-1995).
31. **ANDREJ MIELNIKAŬ.** Salam Saŭkam (1993).
32. **VALŽYNA CIAREŠČANKA** (1991-1995).
33. **ЛІЦЬВІНЫ.** 5 сакавіка (1996).
34. **БЕЛАРУСКАЯ СЫМФАНІЧНАЯ МУЗЫКА** (1996).

Зьвяртайцеся праз тэл. 239-78-49.

РАРЫТЭТ

Паведамленьне для аматараў "Нашай Нівы"

У рэдакцыі "Нашай Нівы" Вы можаце замовіць рарытэтныя нумары з моманту аднаўленьня газэты ў Вільні:

№1-4 за 1991 г., №6-8 за 1992 г., №10, 12-18 за 1993 г., №1, 2, 6, 8-9, 12 за 1994 г., №5-8 за 1995 г.

Ахвотныя могуць замовіць ксэракопію любога іншага нумару.

Кантакт: тэл. 239-78-49 у Менску; спытайце Тацяну.

ЛІТОЎСКІ СТАТУТ

У Менск завезеныя т.2 і т.3 віленскага акадэмічнага выданьня **Першага Літоўскага Статуту** 1529 г. Том другі ўяўляе сабой факсімільнае перавыданьне Статуту; том трэці — старабеларускі, старапольскі і лацінскі тэксты Статуту сучаснай графікай.

ЛІТОЎСКАЯ МЭТРЫКА

У Менск завезеныя т.6 і т.8 **Літоўскае Метрыкі** — збору дакумэнтаў Вялікага Княства Літоўскага — выданьня цікавага як для спэцыялістаў, так і для аматараў гісторыі.

Кантакт: тэл. 239-78-49 у Менску; спытайце Тацяну.

ВОЛЯ І ЎВАГА

Увага — гэта здольнасьць чалавека засяроджвацца на пэўных дзеяньнях ці прадметах, а воля — аснова гэтай здольнасьці. Наколькі моцная наша воля, настолькі звычайна пасьпяховая і наша праца, навучаньне, любой від дзейнасьці. Калі чытаем захапляльную кнігу, яе зьмест настолькі захапляе нас, што мы не заўважаем нічога вакол нас і без асаблівых намаганьняў разумеем і запамінаем усе сюжэтныя хады, імёны і вобразы дзейсных асобаў. Але калі перад намі сумная інструкцыя, то думкі нярэдка імкнуцца збочыць у бок. Трэба мабілізаваць сілу волі, каб засяродзіцца і засвоіць тое, што чытаем.

На прыведзеныя ніжэй пытаньні трэба адказваць "так", "ня ведаю" (ці "бывае", "здараецца"), "не". Паспрабуйце адказаць з найбольшай аб'ектыўнасьцю.

1. Ці ў стане Вы скончыць пачатую працу, якая Вам нецікавая, незалежна ад таго, што час і абставіны дазваляюць Вам адцягнуць увагу і потым ізноў зьвярнуцца да працы?

2. Вы без асаблівых намаганьняў пераадольваеце ўнутраны супраціў, калі трэба зрабіць нешта непрыемнае Вам (напрыклад, пайсьці на дзяжурства ў выходны)?

3. Калі Вы трапляеце ў канфліктную сытуацыю (на працы ці ў побыце), ці ў стане Вы ўзяць сябе настолькі ў рукі, каб зірнуць на сытуацыю цьвяроза, з найбольшай аб'ектыўнасьцю?

4. Калі Вам прапісаная дыэта, ці здолееце Вы пераадолець усе кулінарныя спакусы?

5. Ці знойдзеце Вы сілы ранкам устаць раней звычайнага, як было запланаваным увечары?

6. Ці застанецеся на месцы здарэньня, каб даць паказаньні сьведкі?

7. Ці хутка Вы адказваеце на лісты?

8. Калі ў Вас выклікае боязь хуткі палёт на самалёце ці наведваньне стаматалягічнага кабінэта, ці здолееце Вы без асаблівых цяжкасьці пераадолець гэта пачуцьцё і ў апошні момант не перамяніць сваё рашэньне.

9. Ці будзеце Вы прымаць вельмі непрыемныя лекі, якія Вам раіць доктар?

10. Ці стрымаеце дадзенае зганача абяцаньне, нават калі выкананьне яго прынясе Вам нямала турботаў, іншымі словамі — ці ёсьць Вы чалавекам слова?

11. Вы без ваганьняў накіроўваецеся ў камандзіроўку (дзелавую паездку) у незнаёмы горад?

12. Ці строга прытрымліваецеся распарадку дня (часу абуджэньня, прыёма ежы, прыборкі і іншых справаў)?

13. Ці ставіцеся Вы як чытач няўхвальна да бібліятэчных запазычвальнікаў?

14. Самая цікавая перадача не прымусіць Вас адкласьці выкананьне тэрміновай і важнай працы. Ці так гэта?

15. Ці здолееце Вы перарваць сварку і змоўкнуць, якімі б крыўднымі не здаваліся Вам словы "іншага боку"?

За адказы "так" запішыце сабе 2 балы, "ня ведаю" (ці "бывае", "здараецца") — 1 бал, "не" — 0 балаў. Сумуйце атрыманыя балы.

0-12 балаў. Зь сілай волі справы ў Вас няважныя. Вы проста робіце тое, што лягчэй і цікавей, нават калі гэта можа Вам пашкодзіць. Да абавязкаў ставіцеся нярэдка з прахалодай, што бывае прычынай Вашых розных непрыемнасьцяў. Вашая пазыцыя выражаецца вядомым выказваньнем: "Што мне, болей за ўсіх трэба?". Любую просьбу, любы абавязак Вы ўспрымаеце ледзь не зь фізычным болем. Справа тут ня толькі ў сіле волі, але і ў эгаізме. Паспрабуйце паглядзець на сябе менавіта з улікам гэтай ацэнкі. Можа, гэта дапаможа Вам зьмяніць Вашае стаўленьне да навакольных і тоесёе перарабіць у сваім характары. Калі атрымаеце — ад гэтага Вы толькі выйграеце.

13-21 балы. Сіла волі ў Вас сярэдняя. Калі сутыкнецеся зь перашкодай, то пачнеце дзейнічаць, каб пераадолець яе. Але калі пабачыце абходны шлях, то скарыстаецеся ім. Не перабаршчыце, але дадзенае слова стрымаеце. Непрыемную працу паспрабуеце выканаць, хаця будзеце буркатаць. Па добрай волі лішнія абавязкі на сябе ня возьмеце. Гэта можа адмоўна сказацца на стаўленьні да Вас кіраўнікоў, ня зь лепшага боку характарызуе і ў вачах навакольных. Калі жадаеце дасягнуць у жыцьці большага, загартоўвайце волю.

22-30 балаў. Зь сілай волі ў Вас усё добра. На Вас можна абаперціся — Вы не падвядзеце. Вы не баіцеся ні новых даручэньняў, ні новай паездкі, ні тых справаў, якія палохаюць іншых. Але зрэдку Вашая цьвёрдая і непрымірымая пазыцыя па непрынцыповых пытаньнях замінае навакольным. Сіла волі — гэта вельмі добра, але неабходна валодаць і такімі якасьцямі, як гнуткасьць і дабрыня.

КУПОН

Бясплатнай прыватнай абвесткі

Імя і прозьвішча

Адрэса, тэлефон

Тэкст:

Запоўніце гэты купон і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна.

220123, Менск, а/с. 71

НАША НІВА

У ПАПЯРЭДНІХ НУМАРАХ (№1 – 35):

Кошты на менскіх рынках: Кошты на запасныя часткі для аўто (ІНФ.№27); Кошты на авія і чыгуначныя квіткі (ІНФ.№28).

Спажывец: Тэст: Натуральныя віны (ІНФ. №31); Тэст: Стэрэамагнітолы і музычныя міні-цэнтры (ІНФ. №32); Тэст: Каляровыя фотастужкі (ІНФ. №34); Тэст: Зімовыя аўтапакрыўкі; Пункты прыёму замоваў на будаўніча-рамонтныя працы (ІНФ. №35) Тэст: посуд Zepter, Winston, IMCO (ІНФ. №36).

Інструктар: Друкарня ў кожнай кватэры; За родную школу; Зьбіраемся ў падарожжа (ІНФ. № 19); Апэрацыя "ВАГІ" (ІНФ. №24) Міжнародны пакт аб грамадзянскіх і палітычных правах; Як разглядаецца скарга на сваю дзяржаву (ІНФ.№32); Сучасная вытворчасьць трунаў у Італіі; 15 карысных парадаў для спальні (ІНФ.№34); Міжгароднія тэлефонныя коды (ІНФ. №36)

Шуфляда: Кроніка дэмакратычнай апазыцыі і палітычных рэпрэсіяў у Беларусі (ІНФ.№32); Беларускі непадцэнзурны друк (ІНФ.№33-36).

Грамафон: Старонка вершаванага радка (ІНФ. №6, 8, 11, 17, 19, 20, 24-26, 33).

Бібліятэка: Новыя паступленьні ў кнігарні. Рэцэнзіі (ІНФ. №9, 10, 11, 15, 16, 18-36).

Беларусь і сьвет: Індзейцы у Беларусі (ІНФ. № 21); Дыпляматычны корпус у Менску (ІНФ.№27-29, 34).

Адвакат: Ахова правоў чалавека. Міжнародная Амністыя (ІНФ. №17); Пералік указоў прэзыдэнта РБ, прызнаных КС РБ незаконнымі (ІНФ.№33).

Беларускі кампутар: Кірыла, Мятод ды іншыя (ІНФ.№35)

20 гадоў сну, альбо як не згарэць на працы за 90 дзён

Сярэдні час жыцьця Homo sapiens у заходнім сьвеце — 60 гадоў. Гэтая лічба, канешне, толькі прыблізная, паколькі жанчыны-вучоныя жывуць даўжэй, таму што яны ня маюць жонак — гэтага пастаяннага раздражняльніка, які выклікае павышаны крывяны ціск, інфаркт міякарда і іншыя захворваньні, якія спадарожнічаюць шлюбу*. Акрамя таго, навуковая кар'ера жанчын сканчаецца альбо ў момант выхаду замуж, альбо ў 40 гадоў. Пагарджаючы гэтым эфэктам, можна прыняць 60 гадоў за аснову. Гэты час разьмяркоўваецца наступным чынам:

Дзяцінства і юнацтва (пачатковая школа, сярэдняя школа, каледж, унівэрсытэт) — 24 гады

Сон (8 гадзінаў у суткі, сон пад час навуковых дыскусіяў, лекцыяў і сэмінараў ня ўлічваецца) — 20 гадоў

Водпуск (плюс выходныя дні і сьвяты, 73 дні ў год) — 12 гадоў

Ежа (1 гадзіна ў дзень) — 2,5 гады

Іншыя патрэбы (1'2 гадзіны ў дзень) — 1,25 гады

Разам: 59,75 гады

Чысты працоўны час — 0,25 гады, г.зн. каля 90 дзён.

Падводзячы вынікі рэзультатаў прыведзеных разьлікаў, мы заключаем, што навуковец у сярэднім працуе 1,5 дні ў год, альбо, калі выключыць "дзяцінства", — 2,55 дні ў год, што добра адпавядае з раней апублікаванымі зьвесткамі. Пры гэтым мы ня ўлічвалі такіх датковых выдаткаў часу, якія выпадаюць на долю сярэдняга навуковага супрацоўніка, як сапраўдная служба ў арміі і хада па крамах разам з жонкай і замест жонкі.

Мы ўпэўненыя, што калі кіраўнік дасьледчай установы павесіць такую шыльдачку ў сябе ў кабінэце на бачнае месца, гэта добра дапаможа яму ў тым цяжкім выпадку, калі які-небудзь навуковы супрацоўнік пачне адпрошвацца з працы на пахаваньні сваёй цешчы.

НАДРУКУЕМ, ПАМНОЖЫМ

БЛЯНКІ, ВІЗЫТОЎКІ, РЭКЛЯМОВЫЯ ДЫ ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ ЎЛЁТКІ.

Хутка — **1.000** асобнікаў за **10** хвілінаў. Танна — ад **190** рублёў за копію. На паперы якое заўгодна шчыльнасьці і на картоне

39-78-49

АГУРКІ ВАС ПАГУБЯЦЬ!

Кожны зьедзены агурок набліжае Вас да сьмерці. Дзіўна, калі людзі да цяперашняга часу не распазналі сьмертаноснасьці гэтага расьліннага прадукта і нават прыбягаюць да яго назвы для параўнаньня ў станоўчым сэнсе ("як гурочак!"). І ня гледзячы ні на што, вытворчасьць кансэрваваных гуркоў расьце.

З гуркамі зьвязаныя ўсе галоўныя цялесныя захворваньні і ўсе наогул людзкія беды.

1. Практычна ўсе людзі, якія пакутуюць хранічнымі захворваньнямі, елі гуркі. Эфэкт відавочна кумулятыўны.

2. 99,9% усіх людзей, што памерлі ад раку, пры жыцьці елі гуркі.

3. 100% усіх загінулых салдат елі гуркі.

4. 99,7% усіх асобаў, якія сталі ахвярамі аўтамабільных і авіяцыйных катастроф, ужывалі ў ежу гуркі напрацягу двух тыдняў, якія папярэднічалі фатальнаму няшчаснаму выпадку.

5. 93,1% усіх малалетніх злачынцаў выходзяць зь сем'яў, дзе гуркі ўжывалі ўвесь час.

Ёсьць зьвесткі і пра тое, што шкоднае дзеяньне гуркоў трывае вельмі доўга: сярод людзей, якія нарадзіліся ў 1839 г. і якія харчаваліся пасьля гуркамі, сьмерць роўная 100%. Усе асобы нараджэньня 1869-1890 гг. маюць скуру старую, з маршчынамі, згубілі амаль усе зубы, практычна асьлеплі (калі захворваньні, выкліканыя спажываньнем гуркоў, не зьвялі іх ужо даўно ў магілу). Яшчэ больш запэўнівае вынік, атрыманы вядомым калектывам навукоўцаў-мэдыкаў: марскія сьвінкі, якім прымусова скармлівалі па 20 фунтаў гуркоў у дзень на працягу месяца, згубілі ўсялякі апэтыт!

Адзіны спосаб пазьбегчы шкоднага дзеяньня гуркоў — зьмяніць дыэту. Ешце, напрыклад, суп з балотных архідэяў. Ад яго, наколькі нам вядома, яшчэ ніхто не паміраў.

Парады экзамэнатару на зімовую сэсію...

1. Спачатку растлумачце экзамэнанту, што ўся яго прафэсійная кар'ера можа рухнуць з-за яго непасьпяховага адказу. Падкрэсьліце яму важнасьць сытуацыі.

2. Адразу задайце самыя цяжкія пытаньні. Калі першае пытаньне дастаткова цяжкае альбо заблытанае, экзамэнант вельмі разнэрваваўся, каб адказваць на наступныя пытаньні, як бы простымі яны не былі.

3. Зьвяртаючыся да экзамэнанта, захоўваеце стрымленасьць і сухасьць, з экзамэнатарамі будзьце вельмі вясёлым. Эфэктна зьвяртацца час ад часу да іншых экзамэнатараў з насьмейлівымі заўвагамі з нагоды адказаў экзамэнанта, ігнаруючы самога, як быццам яго няма ў памяшканьні.

4. Патрабуйце ад экзамэнанта вырашаць задачы Вашым мэтадам, асабліва калі гэты мэтад незвычайны. Абмяжоўвайце экзамэнанта, устаўляючы ў кожнае пытаньне мноства патрабаваньняў і агаворак. Ідэя складаецца тут ва ўскладненьні задачы, якая бяз гэтага была б вельмі простай.

5. Вымусіце экзамэнанта зрабіць трывіяльную памылку, і няхай ён ламае галаву над ёй як мага далей. Адразу ж пасьля таго, як ён заўважыць памылку, але як раз перад тым, як ён зразумее, як яе выправіць, э пагардай папраўце яго самі. Гэта патрабуе высокай пранікальнасьці і дакладнасьці выбара моманту, што дасягаецца толькі вялікай практыкай.

6. Калі экзамэнант пачне патанаць, ніколі не дапамагайце яму выбрацца. Пазяхніце... і перайдзіце да наступнага пытаньня.

7. Задавайце экзамэнанту час ад часу пытаньні тыпу: "Хіба Вы не праходзілі гэтага ў пачатковай школе?"

8. Не дазваляйце задаваць экзамэнанту тлумачальныя пытаньні і ніколі не паўтарайце ўласныя ўдакладненьні і сьцьверджэньні.

9. Кожныя некалькі хвілінаў пытайцеся, ці хвалюецца ён.

10. Надзеньце цёмныя акуляры. Непраніклівасьць нэрвуе.

11. На прыканцы іспыту, скажыце экзамэнанту: "Чакайце за дзьвярыма. Мы Вас паклічам".

ЯШЧЭ РАЗ ПРА СОН

Ніводзін аратар, якой бы не была ягоная энэргія, ня мае шанцаў перамагчы санлівасьць слухачоў. Кожны ведае, што сон пад час доўгага выступу значна глыбей за стан гіпнатычнай здранцьвеласьці, вядомае пад назвай паўдрэмы. Вы добра адпачылі. Вы цьвёрда ведаеце, што вечар не прапаў дарма. Нешматлікія з нас маюць мужнасьць спаць адкрыта і шчыра пад час афіцыйнай прамовы. Пасьля дэталёвага дасьледаваньня гэтага пытаньня я магу прадставіць на разгляд чытача некалькі арыгінальным мэтадаў, якія да цяперашняга часу не друкавалася. Сядайце ў крэсла як мага глыбей, галаву схіліце крыху наперад (гэта вызваляе язык, ён вісіць свабодна, не абцяжарваючы дыханьне). Гучны храп выводзіць зь сябе нават самага пакорлівага аратара, таму галоўнае — пазьбягайце храпу, усе дыхальныя шляхі павінны быць вольнымі. Цяжка даць дасканалую інструкцыю па захаваньню пад час сну раўнавагі. Але каб галава не маталася з боку на бок, зрабіце ёй зь дзьвюх рук і тулава трывалую апору ў форме трыножніка — яшчэ Архімэд ведаў, што гэта вельмі трывалая збудова. Тым самым памяншаецца рызыка падзеньня на падлогу (бо выбрацца з-пад стала звычайна прыходзіцца пры вельмі непрыемным ажыўленьні публікі). Так у Вас і галава ня зваліцца на грудзі, і сківіца не адваліцца. Закрытыя вочы трэба хаваць у далонях, пры гэтым пальцы павінны сьціскаць лоб у гармонік. Гэта робіць уражаньне напружанай працы думкі і некалькі азадачаных аратараў. Магчымы выкрыкі пад час жахаў, але на гэтую рызыку прыходзіцца ісьці. Прачынайцеся павольна, азірніцеся і не пачынайце апляваць адразу. Гэта можа быць і недарэчы. Лепш ужо пачакайце, пакуль Вас разбудзяць заключныя апладысмэнты.

Юда Макавэй Рэчы Паспалітай

Працяг са старонкі 4.

кіх бязладзьдзяў, што адбываліся з Бэрэкам у яго родным легіёне, не павінна быць у францускай арміі, ды бярэ Ясялевіча пад сваю апеку. Ён дае Бэрэку званьне капітанкватэрмайстра 1-га гановэрскага драгунскага палка, 500 франкаў кампэнсацыі і добрага каня. У той жа час яму прысуджаецца вышэйшая ўзнагарода Францыі — ордэн Ганаровага легіёну.

Пачыналася вялікая эпоха напалеонаўскіх войнаў. Мірныя пэрыяды ў жыцьці Ясялевіча, пасьля таго як ён зьбег з Аўстрыі — толькі кароткія перапынкі між змаганьнямі. У аўстрыйскай кампаніі 1805 году Бэрэк удзельнічае ў бітвах, якія вядомыя нам са школьнай парты — Вэртыген, Аўстэрліц, Ена. Ён ня быў кар'ерыстам. Даведаўшыся аб тым, што генэрал Дамброўскі стварае на тэрыторыі былой Рэчы Паспалітай у Пазнаньскім ваяводзтве легіёны, накіраваныя супраць Аўстрыі й Расеі, Бэрэк пакідае свайго дабрадзея Марцье ды сьпяшаецца на Бацькаўшчыну, дзе ён быў прызначаны ў 1 полк конных стралкоў Казіміра Турко. Зноў шэраг бітваў — Тчэў, Гданьск, Мальтэзр-Візэ, Фрыдлянд. За ўдзел у іх 8 сакавіка 1808 году ён быў ўзнагароджаны крыжам "Віртуці Мілітары".

Мабыць, адчуваючы, што французы абышліся зь Ясялевічам нашмат лепш, чым свае, у легіёнах зьмяняюцца адносіны да "бязроднага габрая". Пасьля Тыльзыцкага міру яго робяць шэфам швадрону і ў якасьці кампэнсацыі за непрыемнасьці ў корпусе Князевіча ўзводзяць у званьне падпалкоўніка. Бэрэк даволі эфэктна выглядаў у строі, скроеным паводле вугорскага ўзору. Высокая мядзьвежая шапка была адзнакай, што ён служыць у элітарных частках. Ня выключана, што тады ж Бэрэк прыняў хрост і ператварыўся ў Бэрко, Бэркуя ці Бэрка, а прозьвішча Ясялевіч (ад Ёсла) перарабляецца ў хрысьціянізаванае Язэп.

Пад час міру полк Ясялевіча стаяў у Раве, потым на радзіме героя паўстаньня 1794 году ў Вялікім Княстве Літоўскім Якуба Ясінскага на Куявіі ў Пыздрах. Яго ведаюць ды паважаюць і ў легіёнах, і ў францускай арміі. Здаецца, тут не абышлося бязь нейкага ўласнага магнэтызму, бо Бэрэк Ясялевіч не займаў уплывовага становішча ў эміграцкіх палітычных колах і ў арміі. Ды паводле ўдзелу у бітвах ён ня быў рэкардсмэнам — у імпэратарскай Старой гвардыі многія маглі б даць яму фору. Адзіным месцам, дзе Бэрэк меў вышэйшую ступень, была масонская ложа "Вялікі Ўсход", у якую ён быў прыняты пасьля Тыльзыту. Яго начальнік палкоўнік Турко ў ложы быў толькі "чаляднікам". Мабыць, менавіта сярод масонаў Бэрэк упершыню адчуў сапраўдную роўнасьць, бо там паходжаньне ня мела ніякага значэньня. Тым больш, што Адміністратар "Вялікага Ўсходу", вядомы праціўнік Суворава пад час Італьянскай кампаніі, маршал Андрэ Масэна, герцаг Рывалі, князь д'Эсьлінг сам паводле паходжаньня быў габраем.

Мір працягваўся нядоўга. Раптоўна выбухнула Аўстрыйская кампанія 1809 году, якая стала апошняю ў жыцьці Ясялевіча. Бэрэк загінуў. У мяне не паварочваецца язык казаць "недарэчна". Бо Бэрэк на чале швадрону быў мудрым камандзірам. Але тут бачыцца нейкая жорсткая насьмешка лёсу, бо трэба ж было ўцалець у некалькіх кампаніях, у змаганьнях сусьветнага значэньня, каб загінуць у дробнай сутычцы.

Ужо з самага пачатку ён біўся пад Грыбавам, потым на чале двух швадронаў уланаў ішоў у авангардзе другой часткі арміі генэрала Язэпа Панятоўскага на Асецк і Жэліхаў да аўстрыйскае мяжы. Пад час пераходу ён даведаўся, што ў Коцка над правым берагам Вепра знаходзяцца два швадроны вугорскіх гусараў. Бэрэк разьлічвае раптоўным ударам выбіць іх на другі бераг, што і робіць 5 траўня 1809 году.

... Ён зьявіўся як віхор. Вугорцы панічна пабеглі цераз мост на другі бераг. Але знайшоўся сярод іх адзіны чалавек, які ня страціў галавы. Калі праз мост пранёсься захоплены перасьледам Бэрэк, а зь ім яшчэ некалькі вершнікаў, вугорац апусьціў шлагбаўм. Гэта быў капрал Мешэліц, за свой учынак узнагароджаны срэбным медалём "За храбрасьць". Перашкоды, якую стварыў Мешэліц, было дастаткова, каб гусары апамяталіся і контратакавалі. Бэрэк зразумеў, што трапіў у пастку. Акружаны з усіх бакоў, ён вырашыў прадаць сваё жыцьцё як мага даражэй...

Ёсьць розныя меркаваньні пра тое, што было далей пасьля пачатку контратакі вугорцаў. Паводле адной вэрсіі, вугорцы, акружыўшы падпалкоўніка, прапанавалі яму сыйсьці з каня і здацца, але ён не пачуў, пасьля чаго атрымаў удар у галаву ад гусара Стэфана Тота (таксама мэдаль "За храбрасьць"), упаў і быў затаптаны канямі. Паводле другой вэрсіі, Бэрэк проста не пажадаў здацца, ну і паводле трэцяй, якая зазначаная ў Польскім слоўніку біяграфічным, ён сам прасіў аб літасьці, але быў засечаны.

Смутак апанаваў легіёны. Бэрэк сапраўды быў сымбалем барацьбы за Бацькаўшчыну і стаў легендаю пасьля сьмерці. Пра Бэрэка ўспаміналі, калі краіна ўздымалася супраць акупантаў у 1831, 1863 гадах. Газэта "Манітор" ад 19 чэрвеня 1809 году пісала: "Бэрэк Ясялевіч — першы габрай Рэчы Паспалітай, які паказаў сваім адзінаверцам шлях гонару і даў прыклад гераічнага служэньня Бацькаўшчыне".

Андрэй Шпунт

* Рэгімэнт — полк.

** Швадрон — кавалерыйская адзінка, складалася зь дзьвюх харугваў; 1 харугва — 100 вершнікаў.

*** Камісіянэр — пасярэднік у зьдзелках.

**** Фактарства — блізкае паводле сэнсу да камісіянэрства; спасярэдніцтва паміж сваім патронам ды іншымі асобамі.

М у з э й

Ручнік і намітка ў прасторы і часе

Зтае пары, калі памяшканьне былой пошты на вуліцы Савецкай, 8 у 1992 годзе было ператворанае ў экспазыцыйную залю Гомельскага абласнога краязнаўчага музэя, тут адкрытая ўжо дванаццатая выстава. Яна прысьвечаная найстаражытнейшаму прадмету беларускай культуры — ручніку.

Што сталася падставаю для выставы? Па-першае, праграма Беларускага Інстытуту праблемаў культуры "Беларускі ручнік", па-другое, значная колькасьць ручнікоў, назапашаных у фондах Гомельскага абласнога і Веткаўскага музэяў, па-трэцяе, вынікі фундамэнтальнай дасьледчай работы супрацоўнікаў Веткаўскага музэя па сэмантыцы арнамэнтаў і характарыстыках ручнікоў Веткаўшчыны і навакольляў.

Дырэктар Веткаўскага музэя народнай творчасьці Галіна Нячаева, якая прысьвяціла гэтай тэме 15 гадоў сваёй працы, і стала аўтарам навуковай канцэпцыі выставы "Ручнік і намітка ў прасторы і часе". У зьбіраньні экспанатаў па вобласьці шмат дапамаглі супрацоўнікі абласнога і раённых цэнтраў народнай творчасьці. Стваралі экспазыцыю Г.Нячаева, Т.Літвінава, А.Дваронін, В.Лямцава пры ўдзеле іншых калег. Праца была цікавая, але і цяжкая. Уявіце сабе груды з амаль што пяці соцень падоўжаных узорыстых тканін. Зь цягам часу кожны ручнік адшукваў сваё месца, а калі займаў яго, пачынаў "размаўляць" з рэчамі, якія абкружаць яго.

Захаваныя ў фондавых шафах, гэтыя ручнікі арганізуюць цэлыя тэматычныя зоны шляху ручніка ад яго паходжаньня да ўдзелу ва ўсім жыцьці беларуса: у будзённасьці і сьвятах, у сельскагаспадарчых і сямейных абрадах, у заклінальнаахоўных маленьнях. Такія дэкаратыўна выкананыя вобразныя зоны паступова ўзьнікаюць адна за адной. Спачатку, натуральна, "Стварэньне сусьвету". Гэта кампазыцыя, дзе з "хлябей нябесных" сыплецца дождж ткацкіх прыладаў. Пасланае зь нябёсаў уменьне і прызначэньне ткаць выконвала жанчына-"радзіцельніца". З марамі і пажаданьнямі дабра сваёй сям'і і блізкім, доўгімі вечарамі ў час посту "нараджала" яна сьвятыя тканіны.

Усё, што зьяўляецца на зямлі, крочыць па жыцьці ў часе, г.зн. рухаецца. Зона "Перавоз" ці "Плаваньне" арганізаваная вялікім чоўнам, які плыве па ручніку-рацэ ці ручніку-шляху. З бортаў зьвісаюць арнамэнтаваныя жыцьцёвымі знакамі ручнікі, сымбалізуючы ўсё тое, што

дапамагае рухацца: вёслы, крылы, ці плаўнікі. Побач, як маленькі карабельчык, — дзіцячая люлька, у якой чалавек пачынае "плысьці" па жыцьці. А завяршае тэму жыцьцёвага шляху — крыж з ручніком. Гэта тая дарога, якая ўжо скіраваная вышэй зямлі, да неба. Накрыты ручнікамі крыж адпраўляў пасланьне зь зямлі ў вышэйшы сьвет. Крыжы-абярэгі ставілі на скрыжаваньні дарог, каб абясшкодзіць зло.

Пакланяючыся нябёсам, людзі ніколі не забывалі тых, хто сыходзіў у зямлю, — сваіх продкаў. У сьвятах памінальня памерлых родзічаў заўсёды ўдзельнікаў ручнік. Асноўныя дні ўспаміну — вясной Радаўніца і Дзяды восеньню. Вобраз радунічных мо-

гілак з адноўленымі на крыжах ручнікамі і зьмітравай памінальнай суботы ўтварае задні плян зоны "Перавоз".

Сымбаль-схема роду чалавечага з каранямі патомствам — дрэва заўсёды шанавалася ў народзе. Яго замольвалі вывешваньнем ручнікоў на галінах, яго выяўлялі ў ручніковай арнамэнтыцы. Цэнтральная сьцяна нашай выставы — гэтая карціна, у цэнтры якой — раскідзістае Дрэва. Ягоныя гальлё і ствол выкананыя з тканых ручнікоў са знакамі Дрэва жыцьця ці Сусьветнага Дрэва.

Каб жыцьцё не прыпынялася, каб была магчымасьць плысьці, патрэбная вада. Зігзагападобныя выявы вады ёсьць на многіх ручніках. Молячы аб вадзе, ручнікамі ўпрыгожвалі сьвятыя крыніцы. Месцам, дзе бездань вады, заўсёды лічыліся крыніцы і калодзежы. Каб быў дождж, да іх прыносілі ахвяры для Маці-Сырой-Зямлі.

Вось мы ідзем, нясем,
Чыстае слова мовім
І аб дажджы цябе молім.
Зьмілуйся, усплач над намі,
Маці з душой-калодзежам —
Усякага ты напоіш,
Усякага ты абмыеш...

Г.Нячаева "Маленьне аб дажджы" (паэтычны пераклад з мовы арнамэнту)

Тэматычныя зоны "Маленьне аб вадзе" і "Бераг" пераходзяць у кампазыцыю "Поле". Рамбічныя знакі нівы, у якую кінулі зерне, а пасьля зь іх прараслі новыя каласы з новым зернем — гэта ўсё маленьне: "Пашлі нам, Божа, многа збожжа!" Каб зьдзейсьнілася гэта, ніву-маці трэба разараць, засеяць, даждом паліць, і яна народзіць хлеба, каб было людзям "поўна, сыта!" У плеценыя кубелы засыпаны ўраджай, ручніком абвязаны апошні дажыначны сноп. Гэты сноп у хаце на покуці будзе справаздачай дзядам-дамавікам аб добрым сёлетнім ураджаі і зваротам да Бога аб будучым.

Кампазыцыя "Хата" фрагмэнтарна дае асноўныя традыцыйныя зоны ўнутранага ўбранства жыльля. Тут і тэма ніколі ня згаснага хатняга агмяню — печы з ручнікамі, арнамэнтаванымі вогненнымі знакамі, і "краснага кута", дзе зьмяшчалі абразы, упрыгожаныя ручнікамі-набожнікамі. У гэтай хаце вясельле, на якое тры сыны гаспадароў сасваталі нявестак з розных рэгіёнаў Гомельшчыны. У кожнай свой пасаг зь вялікай колькасьцю нарыхтаваных загадзя ручнікоў. Кожнай зь іх вось-вось абкруцяць вакол галавы доўгі тонкі ручнік-намітку. І кожная зьявіцца сьвету ў новай якасьці — жонкі. Яна пачне новую сям'ю, будзе засьцілаць на стол абрус з двух сшытых паміж сабою ручнікоў — злучэньне двух родаў у адзін. Сям'я будзе расьці, усе будуць зьбірацца за гэтым аб'яднальным сталом. Так было і будзе заўсёды. Нездарма ж на вясельлі маладых зьвязвалі адным ручніком-шляхам. Ніколі не перарвецца Род чалавечы, а ручнік са сваёй таямнічай ахоўнай сілай будзе зьвязваць нас зь Нябёсамі і зь Зямлёй продкаў.

Спагадны сьвет! Бязьмежны сьвеце!
З дажджамі, зоркамі, вятрамі,
ня дай задзьмуць
жыцьцёвай сьвечкі —
ня дай душу зямлі параніць.
Пайду па ўсёй зямлі радзімай,..
Сусьвету нізка пакланюся
і памалюся на дарогу,
што ад мінуўшчыны у вечнасьць
радзінным ручніком спавіта.

Таццяна Літвінава

Сяржук Сокалаў

Дзіцячыя вершы

* * *

У таты сталі вялікімі вочы.
Ня знае, якому маліцца Богу.
Чакае маму і ўдзень, і ўночы:
І ўдзень, і ўночы
глядзіць на дарогу.

* * *

Елі піцу два браты —
Я і ты,
Пазапэцкалі раты
Я і ты.
А на вопратцы таксама:
Плямы, плямы...
І сказала мама нам —
Двум "панам":
Каб ня брудзіліся дзеткі,
Ёсьць сурвэткі!

* * *

Вучыць мама, вучыць тата:
— Нельга брату крыўдзіць брата,
З братам трэба сябраваць,
Брата трэба шанаваць,
А таксама, я засвою,
Трэ любіць усё жывое.

* * *

Калі Сонца ўстане —
Нам даюць сьняданьне,
Прабяжыць паўнеба —
Нам абедаць трэба.
Пойдзе сонца спаці,
Нам — вячэра ў хаце.

ДЗЕ ГЭТА — ЗЬЛЕВА
І ДЗЕ ГЭТА — СПРАВА?

Наша праблема —
Важная справа:
Дзе гэта — зьлева,
І дзе гэта — справа?

Сядзем за стол на крышку.
— Лыжкі, скажыце: дзе вы?
— Справа! — сказалі лыжкі.
— Дзе вы, відэльцы?
— Зьлева!

— Хто там любімы самы
З вуліцы йдзе дахаты?
— Справа ад таты — мама,
— Зьлева ад мамы — тата.

Гэта вядома даўно,
Што тут гадаць дарма? —
Зьлева ў машыны стырно,
Справа стырна няма.

Ведаю назубок,
І пакажу вам жвава:
— Зьлева мой левы бок,
Справа, вядома ж — правы!

* * *

Я ужо зусім вялікі:
І, разуўшы чаравікі,
Пачынаю меркаваць,
Як іх трэба абуваць?..

Паспрабуем думаць самі...
Ды паставім іх насамі
Проста ўперад: раз і два...
Думай, думай, галава...

Чаравікі — сябрукі,
Толькі часам здарыцца:
Адвярнуць насы ў бакі,
Так, нібыта сварацца.

Мы іх месцамі мяняем:
Нос да носу туліцца!
Так і трэба! Абуваем,
Ды ідзем на вуліцу.

* * *

— Ня трэба сьлёзы ліць з вачэй, —
Скажу табе па-шчырасьці, —
Што той ня плача, хто хутчэй
Вялікім хоча вырасьці.

Што ён з усьмешкай спаць ідзе,
З усьмешкай прачынаецца,
І без прычыны анідзе
Ён са сьлязьмі ня знаецца.

Праблему можна разьвязаць,
Праблема перайначыцца,
Калі бацькам сваім сказаць,
Чаму нам сёньня плачацца...

Севярын Квяткоўскі

Сяброўка Прэзыдэнта

Апавяданьне

Выпадкова кантралёрка заўважыла, што ўсё зьмянілася ў ейным жыцьці. Гэта было не прыемнае адчуваньне, бо сапраўднае жыцьцё пачалося ня так даўна, каля дзесяці гадоў таму, калі ў горадзе праклалі першую лінію мэтро. Тады кабета зразумела, што мусіць прысьвяціць усю сябе для служэньня людзям, і зрабілася кантралёркай.

Як хораша было ў тыя гады! Цэлы дзень не сьціхаў звон манэтак — любых зь дзяцінства "пятачкоў". Нескančальны струмень маленькіх грошыкаў нібы зліваўся зь людзкою плыняй. Прапускаючы праз свой пільны позірк людзей да падземных харомаў, кантралёрка нібы прапускала празь сябе іхнюю радасьць. Радасьць ад спрычыненьня да грандыёзнай казкі.

Натуральна, усякае бывала ў гэтым вялікім бясконцым жыцьці. Часам радасьць плямілася горыччу: сьлязьмі, крыкам, і нават кроўю. Але гэта толькі ўзмацняла адчуваньне сапраўднасьці жыцьця. І вось, сёньня кантралёрка ўцяміла чаму апошнія некалькі гадоў яна пачала адчуваць няўтульнасьць у сваёй душы.

Не, справа ня ў тым, што зьнік звон манэтак. Гэта яна адзначыла даўно. Але зараз — перад ёй прайшоў адзін, другі, трэці... пятнаццаты пасажыр, і ня кінуў жэтон у аўтамат. Кантралёрка злавіла сябе на тым, што ня сочыць, ці паказваюць ёй дакумэнты ільготнікі і ці сапраўдныя дакумэнты тое, што яны паказваюць. То бок, кантралёрка адчула, што перастала быць патрэбнай гэтым людзям. Ім, якім аддала лепшыя гады свайго жыцьця!

— Стой, прад'яві студэнцкі!
— Няма, цёценька...
— Тады купляй жэтон.
— Няма грошай.
— Тады йдзі пешшу.
— Што з Вамі, цёценька? Хіба сёньня акцыя?
— Не затрымлівай.
— Ці, можа, Вас асабіста Прэзыдэнт папрасіў? — сыранізаваў стомлены студэнт.
— Так, Прэзыдэнт папрасіў мяне АСАБІСТА!

Студэнт ужо даўно зьнік за шклянымі дзьвярыма ўваходу, а кантралёрка ўсё ўслухоўвалася ва ўласныя словы, якія рэхам пульсавалі ў сейнай сьвядомасьці — "папрасіў, папрасіў... асабіста, асабіста..." Цяпер яна ўзгадала штосьці падобнае. Хутчэй, гэта была ня згадка, а цень згадкі. Так, так, аднойчы, ці, нават, некалькі разоў, Прэзыдэнт зьвяртаўся да яе праз тэлевізар. Ён штосьці казаў... Не, ён прасіў. Прасіў і прасіў, а яна, дурніца, ня слухала, бо ў стоме пасьля працоўнага дня засынала проста перад экранам. Ёй было хораша чуць гэты незвычайны голас. Яна забывалася на нявыкінутае сьмецьце, на зламаны ўнітаз, на нявыбітыя дываны, і на цела мужа, якое ляжала ў вітальні ў клубох сьпірытусовае пары. Голас абуджаў у ёй даўно забытыя жаданьні, выклікаў салодкую млосьць, яна засынала ў мроях...

Станцыя, дзе працавала кантралёрка, месьцілася побач з Унівэрсытэтам. А студэнты — гэткае "племя", якое не абыходзіць сваёй увагай касту вахцёраў, ліфцёраў, дыспэчараў і, тым больш, кантралёраў. Кожны, хто быў студэнтам, можа прыгадаць мянушкі, больш падобныя да ганаровых званьняў, якія прысвойваліся ўлюбёным "пэрсанажам" гэтай адмысловай касты, кшталту "Гітлераўна", "Сыльвэр", "Грамазека", ці проста "Гарыныч". Ня дзіўна, што праз пэўны час распаўсюдзілася "зьвестка", што на станцыі працуе Сяброўка Прэзыдэнта.

Кантралёрка абсалютна не зьдзівілася, калі ў першы раз пачула ад незнаёмай старой жанчыны просьбу да Прэзыдэнта. "Добра, — адказала яна, — я абавязкова перадам. Ня ведаю дакладны тэрмін, але неўзабаве ў нас будзе прэзыдэнцкая праверка, і мы аб усім перамовім. Толькі трэба пісаць просьбы на паперцы, каб я не забылася". Кантралёрка завяла невялікую скрынку, здаецца, з-пад ківі, куды пачала зьбіраць просьбы людзей. Паўната жыцьця вярнулася да яе.

Цяпер праца стамляла нават больш, чым пасьля адкрыцьця мэтро, калі плынь людзей была шчыльная, як ледавік. Якая гэта была стома! Людзей пабольшала, але амаль усе яны ўсьміхаліся, віталіся, прамаўлялі цёплыя словы, і, натуральна ж, паказвалі дакумэнты. Яна ўглядалася ў твары людзей, і штохвіліны чакала ЯГО. "Праверка — сустрэча — салодкая млосьць. Плынь людзей — пошук — жаданьне". Тым часам стос паперак-прашэньняў рос гэтаксама, як колькасьць экскурсіяў на станцыю, якія ладзілі прадпрымальныя студэнты. Здавалася, увесь горад жыў чаканьнем СУСТРЭЧЫ.

Так здарылася, што кабета зьмяніла месца жыхарства. Перад тым кантралёрка жыла непасрэдна побач з станцыяй, на якой працавала. Яна ня памятала, калі апошні раз карысталася грамадзкім транспартам. Пэўна, гэта было перад пабудовай мэтро. Вакзал, рынак, ГУМ, ЦУМ, дзіцячы парк, і нават шпіталь, карацей, усё, што патрэбна для нармальнага жыцьця, месьцілася ўздоўж запаветнай лініі. А за ўваход на працу супрацоўнікі, вядома, ня плоцяць. Але цяпер кабета мусіла клапаціцца пра аплату ўласнага праезду.

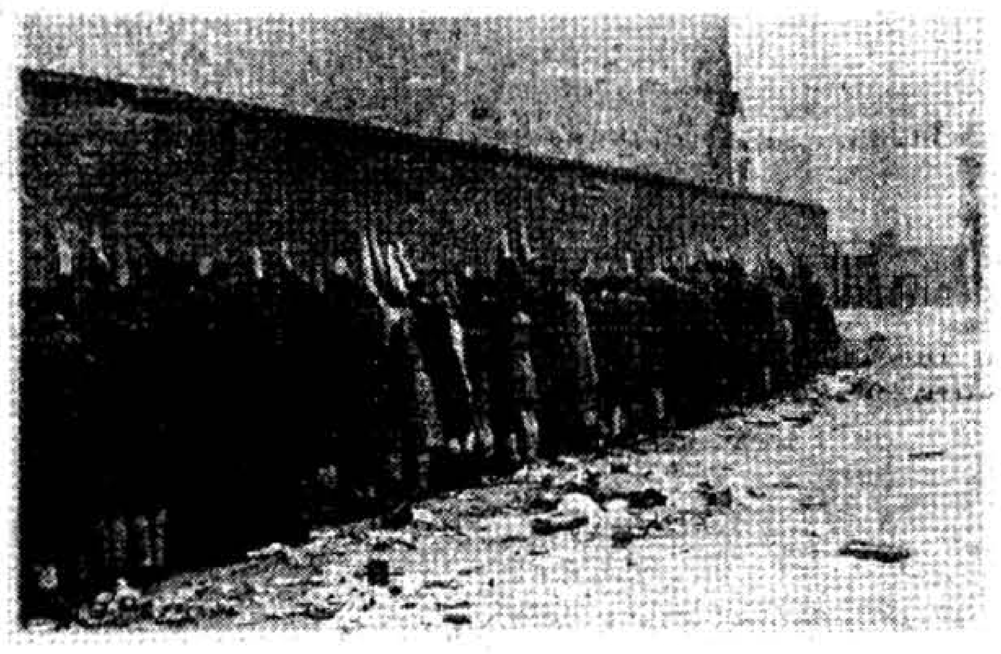

Калі кантралёрку штрафавалі першы раз, яна ледзь ня страціла прытомнасьць. З таго часу штосьці зьмянілася ў ейных вачох. Не, яна не спыніла радавацца жыцьцю. Ёй па-ранейшаму ўсьміхаліся пасажыры, яна па-ранейшаму складала паперкі ў скрынку, і ўсе разам працягвалі чакаць СУСТРЭЧУ. Проста, яна адчула, што губляе моц на сваім штодзённым пасту. Але ж у цяперашні час моц сталася патрэбнаю, як ніколі. ЁН, ейны Сябра сказаў нядаўна, што безьліч нябачных ворагаў улілася ў шэрагі пасажыраў, каб падбухторваць іх не плаціць за праезд, і не паказваць кантралёрцы дакумэнты. Жанчына пачала больш пільна ўзірацца ў твары мінакоў, што імкнуліся пад зямлю. Жанчына падрыхтавалася да ЗМАГАНЬНЯ.

Калі ня маеш звычкі купляць кветкі — лепш набыць праязны. Але кантралёрка ня мела звычкі набываць праязны. Таму ня дзіўна, што адным сьцюдзё-

Кніга і кампутар

Біркерц у

Сёньня мы прапануем вам запіс он-лайнавай (у на ўпроставым інтэрнэтаўскім этэры) канфэрэнцыі пад назвай "Ці праўда, што кібэрпрастора разбурае грамадзтва?" з удзелам Свэна Біркерца, прадстаўніка рэдакцыі інтэрнэтаўскага часопіса The Atlantic Monthly Online Скота Стосэля (вядучага дыскусіі) і тых, хто, седзячы перад маніторамі сваіх кампутараў, праз Інтэрнэт маглі задаваць свае пытаньні.

Вядучы. Свэн Біркерц ня надта любіць кампутары. Напэўна, лепей было б сказаць, што ён іх ненавідзіць, прынамсі так, як нехта ненавідзіць салдатаў варожай арміі. Біркерц ненавідзіць ня нейкі асобны кампутар, а тую пагрозу, што сыходзіць ад ідэалёгіі непрыяцеля. Пра гэта сьведчыць ягонае эсэ "Кніжныя войны", дзе паміж сабою ў сьмяротным двубоі схапіліся тэхналёгія і чалавечая душа, дзе на кон пастаўлены, ня больш ня менш, лёс усяго чалавецтва.

У сваёй новай кнізе "Гутэнбэргавы элегіі. Лёс чытаньня ў электронную эпоху" (глядзі "НН" №37) Біркерц падрабязна гаворыць пра тое, што ў "Кніжных войнах" лічылася толькі невялікім адхіленьнем. У кнізе, якую складаюць жыцьцёвыя і аналітычныя эсэ, ён сьцьвярджае, што такое адхіленьне вядзе да горшага, і што ўсе мы знаходзімся ў стане надзвычай небясьпечнай інтэлектуальнай сытуацыі, выкліканай нашым жаданьнем кінуцца ў абдымкі новых тэхналёгіяў, ахвяраваўшы пры гэтым друкаваным словам.

Кніга Біркерца — рэдкі прыклад шчырай і гарачай апалёгіі чытаньня. Але разам з тым — гэта заклік да зброі, адзінокі голас у пустэльні пра нашае грамадзтва, што робіцца ўсё болей электронным і гіпэрзьвязаным. Біркерц піша: "Мы сьляшаемся падлучыцца да наўпроставых кампутарных лініяў, і натуральным вынікам гэтага непазьбежна робіцца тое, што сама ідэя непаўторнай чалавечай індывідуальнасьці ставіцца пад сумнеў". Кампутарныя сеткі, сотавыя тэлефоны, сатэлітарная тэлевізія — усе яны, замест таго, каб спрыяць руху грамадзтва ў слушным кірунку, пагражаюць "пераўтварыць кожнага з нас у частку агульнай сеткі". Мы губляем тое, што робіць нас людзьмі, асобамі.

Карацей кажучы, разьвіцьцё тэхналёгіяў адбываецца цяпер з такой хуткасьцю, што мы робімся бездапаможнымі перад іх некрытычным засваеньнем традыцыйнай культурай. Ніхто не задасьць вельмі важнага пытаньня: А ці на карысьць нам гэта ўсё? Што робяць з намі ўсе гэтыя тэхналёгіі? "Мы аказаліся пазбаўленымі ня толькі нашых сямейных звычак і сувязяў, але й звыклых пунктаў маральнай і псыхалягічнай апоры", — гаворыць Біркерц. Кнігі, чытаньне і грамадзтва ў цэлым патрапілі ў небясьпеку духоўнага зьбядненьня, да чаго спрычыніліся новыя сродкі перадачы інфармацыі накшталт кампутарнай сеткі Інтэрнэт, якая і зрабіла магчымай гэтую канфэрэнцыю. Прыблізна так лічыць Біркерц.

Свэн Біркерц зьяўляецца аўтарам трох кніг крытыкі і ўладальнікам шматлікіх прэміяў і ўзнагародаў за свае эсэ і артыкулы. Ён выкладае літаратуру ва ўнівэрсытэце Emerson College. Ён ня мае свайго кампутара, і ўвогуле ніколі не карыстаецца ім. Падчас нашай канфэрэнцыі (дзеля якой у яго не засталося іншага выбару, як скарыстацца кампутарам) ён пагаворыць з вамі пра кнігі, кніжныя агляды і лёс чытаньня ў электронную эпоху. Свэн Біркерц сьмелы чалавек. У наўпроставым кампутарным этэры ён будзе размаўляць з варожай (у большасьці сваёй) для яго аўдыторыяй.

Ці любіце вы чытаць кнігі і хвалюецеся за іх лёс у электронным сьвеце? А можа вы лічыце, што новыя тэхналёгіі прывядуць да новага рэвалюцыйнага паляпшэньня нашага жыцьця? А можа вы разрываецеся паміж гэтымі двума палюсамі? Незалежна ад таго, што вы думаеце на гэты конт, сёньня ў вас будзе цікавая дыскусія.

Вядучы. Калі ласка, шаноўная аўдыторыя! Калі ласка, Свэн Біркерц. Свэн, зразумела, што вы доўгі час разважалі пра гэта. Што падштурхнула вас напісаць "Гутэнбэргавы элегіі"?

Біркерц. Як і большасьць маіх твораў, усё вырасла з дробных накідаў. Спачатку я разважаў пра тэлевізію, пасьля пра зьмены ў нашых чытацкіх звычках, пасьля раптоўна мяне апанавала кампутарная тэма.

Вядучы. Паступіла першае пытаньне.

Пытаньне. Ваш удзел у наўпроставай кампутарнай дыскусіі — гэта што, самаіронія? Ці можа яшчэ адна бязглуздзіца постмадэрнісцкага тэарэ-

ным восеньскім днём, калі пачалася Праверка, кантралёрка ехала ў тралейбусе безь білету. Дакладней, квіточак на праезд ляжаў у ейным вацку, але яна забылася скарыстацца кампостарам.

Жанчына сядзела на адзінарным сядзеньні адразу за сярэднімі дзьвярыма, бліжэй да задняй пляцоўкі. Яна думала пра тое, як прыйдзе на працу, пераапранецца і заступіць на сваю пачэсную вахту. А яшчэ жанчына ўзгадвала дзяцінства, і ў гэтых згадках чамусьці прысутнічаў ЁН, ягоныя вялікія рукі, мужныя вочы й непрыгожы прыцягальны голас, які выклікае салодкую млосьць ва ўсім целе...

Тралейбус рэзка затармазіў і спыніўся пасярод праспэкту. Чыясьці мужная рука проста на хаду адчапіла “рожкі” ад дроту. Людзі пасыпаліся ўперад салёну. Хтосьці застагнаў, пачуўся дзіцячы енк... Кіроўца, перапэцканы крывёю з расьсечанага брыва, схапіўся за манціроўку, каб пакараць невядомага ліхача. Ён расчыніў дзьверы, і адразу абмяк, нібы садзьмуты балёнік. У салён тралейбуса ўвайшоў ЁН.

— Прэзыдэнцкая праверка! Усе застаюцца на месцах. Прад’явіць бялецікі!

— Ваш білецік? Добра. Ваш? Вельмі добра. А ў Вас, жанчына?

— Зараз, зараз, — рукі кантралёркі дрыжэлі, гэтак як вусны, як сэрца, — Вы ведаеце, я кантралёрка, памятаеце, Вы мяне прасілі?.. Я ўсё зрабіла. Там на станцыі... Я ўсё падрыхтавала...

— У Вас што, няма білеціка?! А можа ты ня чула мой учорашні ўказ?!!

— Зараз, зараз, любы мой сябра...

— Гэтую вывесьці, — загад быў кінуты іншым членам Прэзыдэнцкай праверкі. — Далей, Ваш білецік?..

Кантралёрку ахайна ўзялі пад локці, вывелі на тратуар, бліжэй да сьцяны Галоўнай Гарадзкой Крамы, і расстралялі.

Прагледзелі фартуну, каханьне, ідэю, сустрэчу, сьмерць, волю, слабасьць, вясну, вечар — Жыцьцё — гэта значыць сябе, Чалавека.

Ня справіліся, ня здолелі, не спрасьціліся, не напружыліся, не зажыцьцёвіліся — пазбавілі сябе Чалавека.

Спрадметніліся. Задаволіліся. Зруйнаваліся. Зьнечалавечыліся... Хачу быць канём — хачу сьцьвердзіцца, памацаць, паіскрыцца, пакрычэць... Хачу быць канём!

Каб на звычайныя чалавечыя ўчынкі атрымаць надзвычайную рэакцыю, трэба стаць канём.

... Прыхільнікі натхнілі.

Славамір Мрожак

Хачу быць канём

Божа ж мой! Як я хачу быць канём! Як толькі б убачыў у люстэрку, што замест ног і рук маю капыты, ззаду хвост і сапраўдную конскую галаву, зараз бы кінуўся ў выканкам.

— Калі ласачка, мне сучасную вялікую кватэру, — сказаў бы я.

— Пакіньце заяву і чакайце сваёй чаргі.

— Га-га-га, — зарагатаў бы я, — ці ж спадарства ня бачыць, што я не звычайны, так сабе шэры чалавечак! Я іншы, экстра.

І адразу б атрымаў сучасную вялікую кватэру з ванным пакоем.

Выступаў бы ў кабарэ, і ніхто б не сказаў, што я няздольны. Нат калі б мае тэксты былі ня вельмі. Наадварот.

— Як для каня, дык нішто сабе, — хвалілі б мяне.

— Ён з галавою, — адзначалі б іншыя.

Не кажу ўжо пра карысьць, якая б выпала мне з прымавак: здаровы, як конь; рагатаць, як конь; у каня чатыры нагі, і той спатыкаецца...

Натуральна, будучы канём, маеш і нэгатыўныя моманты. Сваім ворагам я даў бы зброю. Пісаць ананімкі такога кшталту: “Ці Вы — конь? Ці Вы — поні?”.

Жанчыны б цікавіліся мною:

— Вы такі непаўторны мужчына, — казалі б яны.

Набліжаючыся да неба, гэта факт, я б атрымаў крылы. І тады стаў бы пэгасам. Конь з крыламі! Ці ж можа быць штосьці больш прыемнае для чалавека?

Прадмова і пераклад з польскай
Вольгі Караткевіч

Адам Глёбус

Занатоўкі эгаіста

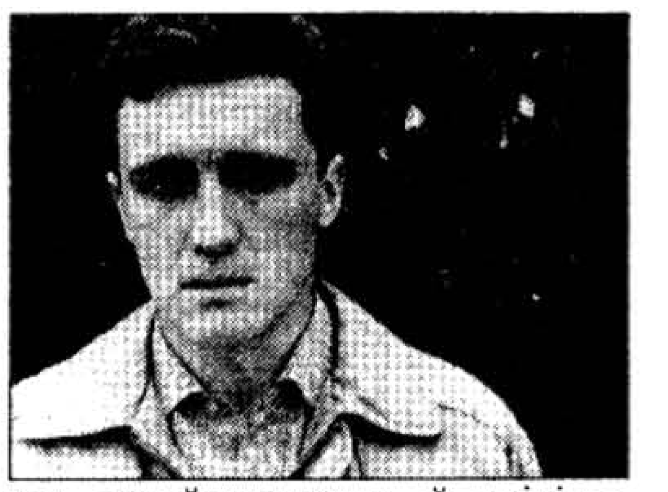

Месца, дзе час плыве марудна...

На транспартных прыпынках спыняесься ня толькі сам, але й час замаруджваецца, і спрабуеш яго падштурхоўваць позіркам на гадзіньнік.

У замкнёнай невялікай прасторы час паўзе. Ты імкліва ляціш у самалёце, а час пасоўваецца марудна, нібыта ў турэмнай камэры.

Вельмі павольна хвіліны цякуць у чэргах. Наогул, чарга — сымбаль маруднасьці.

Для пацыента ў бальніцы час цяжкі, доўгі і маркотны.

На паседжаньнях, сходах, канфэрэнцыях час крочыць неталопка. У якасьці доказу на сталах і крэслах застаюцца скрэмзаныя шматкі паперы. Бяздумнае крэсьленьне на аркушах імітуе дзейнасьць і запаўняе час.

Назіраньне за стрэлкамі і цыфэрблятам істотна замаруджвае час. Побач з храномэтрамі імгненьні ператвараюцца ў хвіліны. Калі ты чакаў каханую пад гадзіньнікам, дык ведаеш месца, дзе час плыве марудна.

Месцы, дзе час пралятае імгненна...

У ложку з каханай жанчынаю час пралятае імкліва, як нідзе.

На барцоўскім кіліме, на рынзе, на футбольным полі, на баскетбольнай пляцоўцы час рухаецца хутка, але найхутчэй ён бяжыць на полі бою, у рукапашнай схватцы.

За картачным сталом гадзіны пераўтвараюцца ў хвіліны. Азарт зьядае час, як воўк ягня.

Каля магнітафона, тэлевізара, кампутара час паскараецца. Тэлефон гэтаксама здатны ўсмоктваць хвіліны.

Месцы, дзе ўзьнікае жаданьне забіць час...

У жытнёвым полі, на санцапёку можа ўзьнікнуць жаданьне спыніць час, не прыпыніць, не замарудзіць і не паскорыць, а забіць.

Вінцэнт Ван Гог і застрэліўся, ахоплены пякельнай прагай забіць час пасярод жытнёвага поля.

У фальклёры ёсьць вобраз пачвары, якая ўзьнікае ў самы санцапёк апоўдні — Кадук. Ён здатны глынаць людзей, жыцьцё і час.

А дванаццатай ночы, на адзіноце, ў пустым памяшканьні само сабою зьяўляецца памкненьне прыпыніць час. Асабліва моцна жаданьне выяўляецца ўзімку, калі ночы бясконца-доўгія. Можа таму так урачыста, ярка, вогненна сьвяткуецца Новы Год.

На золку, пасьля пакутлівага бяссоньня ледзь стрымліваесься, каб ня скончыць з часам раз і назаўсёды.

16.12.1996

Інтэрнэце

тыка?

Біркерц. Гэта хутчэй прафіляктычная мера... Я мяркую, што такія рэчы важна абмяркоўваць.

Пытаньне. Чаму вы лічыце, што кібэпрастора — гэта кепска?

Біркерц. Я не перакананы, што гэта кепска, але думаю, што і ня добра, бо сотні мільёнаў людзей марнуюць незьлічоную колькасьць гадзінаў, утаропіўшыся вось у гэткія маніторы.

Пытаньне. Што вы маеце на ўвазе пад тэрмінам “падлучанасьць”? У “Гутэнбэргавых элегіях” вы пішаце, што людзі, злучаючыся паміж сабою праз Інтэрнэт, патрапляюць у сьмяротную небясьпеку.

Біркерц. Я не кажу пра небясьпеку. Хутчэй трэба казаць пра тое, што замест “рэальнага” жывога сумоўя людзей ўсё болей і болей распаўсюджаным робіцца эрзац і зносіны праз электронны мэдыюм. Я настойваю на тым, што кантакты мусяць адбывацца паміж жывымі асобамі твар у твар.

Пытаньне. У сваёй кнізе вы спасылаецеся на кнігу Уолтэра Бэнджаміна “Твор мастацтва ў эпоху мэханічнага памнажэньня”. Хіба кнігі — вынік мэханічнага памнажэньня? Хіба аўтарская “аўра” ня гэтаксама абмяжоўваецца друкаванай старонкай як і кампутарным маніторам? Хіба сам чалавечы голас, мова як такая, друк і аптычнае валакно не зьяўляюцца проста пасярэднікамі?

Біркерц. Існуе вялікая розьніца, як перадаецца мова. Сродак перадачы ўжо сам па сабе ёсьць часткай зносінаў. Зусім не адно і тое ж словы, высечаныя на камені і выразаныя на дрэве; словы, намаляваныя на небе самалётам, і надрукаваныя на паперы.

Пытаньне. Ці ёсьць канец удумлівага чытаньня вяртаньнем да барбарызму?

Біркерц. Мае апасеньні тычацца таго, што грамадзтва ператворыцца ў дасканала арганізаваны, эгаістычны і бездухоўны мэханізм.

Пытаньне. Ваша тэорыя трохі ўвагнала мяне ў дэпрэсію. Чаму вы лічыце, што чытаньне электронных кнігаў адрозьніваецца ад чытаньня папяровых?

Біркерц. Бо папяровыя кнігі заканчваюцца з апошняй старонкай і вяртаюць вас назад да самога сябе. У той час, як чытаньне электронных тэкстаў адсылае вас у зачараваны сьвет замкнёнага кола гіпэрсувязяў (маюцца на ўвазе ўласьцівыя для Інтэрнэту і ўвогуле для электронных кніг перакрыжаваныя спасылкі, дзе пры згадваньні нейкага тэрміну, падзеі, аўтара і г.д., дастаткова націснуць на яго “мышшу”, каб кампутар перакінуў вас да асобнага тэксту на гэтую тэму, дзе паўтараецца тое ж самае, і так можа доўжыцца да бясконцасьці — У.Б.).

Пытаньне. Як хутка, на ваш погляд, традыцыйныя кнігі пакінуць нашую культуру, будучы выцесьненыя відэакнігамі?

Біркерц. Я ня думаю, што яны цалкам зьнікнуць, але гадоў праз дваццаць кнігі будуць выглядаць як цяпер Джымі Хэндрыкс на старых вінілавых кружэлках.

Пытаньне. Ці не прывядзе разьвіцьцё Інтэрнэту да павелічэньня чытацкага майстэрства і ці не паспрыяе гэта здольнасьці хутка набіраць на кампутары і пісаць без памылак, што зробіць напісанае слова больш выразным і чыстым?

Біркерц. Мая інтуіцыя падказвае, што ў гэтым выпадку будзе больш “КАМПУТАРНАГА НАБОРУ”, чымся пісаньня, і што вынікам такога віду зносінаў будзе пагаршэньне стылістычных і рытмічных якасьцяў нашага сумоўя.

Пытаньне. Свэн, самі думкі ў галаве маюць электрычную прыроду. Дык чаму ім ня стацца элекроннымі па-за нашымі галовамі?

Біркерц. Асабіста я заўсёды лічыў, што думкі ў галаве маюць арганічную прыроду.

Пытаньне. Я неяк чытаў, што тэлевізія мае прыкметы сымптомаў шызафрэніі. Ці зьяўляецца кібэрнэтызаваная сьвядомасьць нагэтулькі ж шызафрэнічнай, як і раздвоеная сьвядомасьць шызафрэніка?

Біркерц. Цалкам згодны. Нават сам характар вось гэтай гутаркі — тыповы прыклад электроннага абмену думкамі — шызафрэнічны. Ну хіба ня так?

Пытаньне. А ці ёсьць якія добрыя бакі кібэрпрасторы?

Біркерц. Я мяркую, што яна можа добра паслужыць для перасылкі, захаваньня і хуткага доступу да базаў зьвестак, але ня трэба блытаць зьвесткі зь іншымі відамі інфармацыі.

Пытаньне. Ці ня лічыце вы, што кібэрпрастора і розныя іншыя “он-лайнавыя штучкі” — гэта вынік натуральнай эвалюцыі камунікацыйнага працэсу? Хіба эвалюцыя кепская рэч? Спачатку мы гутарылі твар у твар, пасьля пачалі пісаць лісты, трохі пазьней сталі карыстацца тэлефонам, а сёньня маем зносіны праз Інтэрнэт.

Біркерц. Я ня думаю, што мы мусім сьлепа ўзаконьваць любыя вялікія зрухі ў нашым калектыўным жыцьці толькі таму, што нехта кажа пра іх непазьбежнасьць ці “эвалюцыйнасьць”.

Вядучы. А можа мудрасьць усё ж неяк захаваецца ў наўпроставым кампутарным этэры?

Біркерц. Не.

Пытаньне. Хіба ня лепей, калі людзі бавяць час у Інтэрнэце, чымся тырчаць перад тэлевізарам, які прамывае ім мазгі?

Біркерц. Абое рабое.

Пытаньне. Асабіста я выкарыстоўваю свой кампутар для сувязі зь іншымі блізкімі мне паводле думак людзьмі. Я жыву за тысячы кілямэтраў ад іх, а дзякуючы Інтэрнэту мы робімся бліжэй адзін да аднаго. Хіба ў гэтым няма карысьці?

Біркерц. Пытаньне толькі ў тым, наколькі бліжэй. У мяне такое пачуцьцё, што цяпер я гавару зь нейкімі фантомамі на няіснай тэрыторыі.

Пытаньне. Гэта так. Але калі б не існаваньне Інтэрнэту НІВОДЗІН з нас НЯ МЕЎ БЫ ніякага шанцу пагаварыць адзін з адным. Як вы можаце казаць, што такое павелічэньне ўзаемадзеяньня і колькасьці кантактаў кепскае???

Біркерц. А чаму мы павінны лічыць такі выбух кантактаў нагэтулькі важным? Я б нават сказаў, што лепей было б, каб у нас было меней кантактаў. Тады было б болей часу зазірнуць у саміх сябе.

Пытаньне. Хіба вы ня згодны, што Інтэрнэт, зьмяняючы парадыгму ліставаньня, стварае больш моцнае пачуцьцё лучнасьці і пакідае мала месца для дыскрымінацыі паводле полу, перакананьняў, расы і г.д.?

Біркерц. Няўжо? Гэта толькі часовая бачнасьць. Лепшымі мы ад гэтага ня робімся. Дыскрымінацыі няма толькі таму, што мы ня бачым таго, хто набірае тэкст.

Пытаньне. Я лічу, што ў сапраўднасьці кампутары прымушаюць нас вярнуцца “да асноваў” чытаньня і пісаньня — занятку, забытага з наступам тэлефонаў. А цяпер нават 5-гадовыя вучні кантактуюць праз набраны пры дапамозе клявіятуры тэкст, а не праз сказанае ў слухаўку слова. Што скажаце наконт гэтага?

Біркерц. Хацелася б верыць.

Пытаньне. Калісьці людзі лічылі, што тэлефон разбурыць грамадзтва, замяніўшы сабою фізычныя зносіны. Але на справе ён даказаў сваю карысьць. Адкуль вы ведаеце, можа і Інтэрнэт дакажа сваю карысьць, асабліва ў адукацыі?

Біркерц. Што я, па-вашаму, вычварэнец, які заклікае пазбавіцца спачатку ад тэлефону, пасьля ад машыны, а затым заняцца прымітыўным земляробствам? Назад шляху няма, і было б дурнотаю гэтага жадаць. Але наперад мы мусім ісьці з усьведамленьнем таго, з чым нам давядзецца разьвітацца раз і назаўсёды.

Вядучы. Апошняе пытаньне. Адзін з вашых любімых аўтараў — Уокер Пэрсі. Калі б ён жыў сёньня і мусіў быў напісаць раман пра Інтэрнэт, што б ён напісаў?

Біркерц. Мяркую, што ў пэўным сэнсе ён яго ўжо напісаў. Гэта — “Згубленыя ў космасе”.

Вядучы. Дзякуй, Свэн. Да пабачэньня.

Падрыхтаваў Уладзімер Бараніч

Музыка

“Блюз жыве ў Менску”

20-21 сьнежня Менск стаў яшчэ і сталіцай міжнароднага блюзавага руху. Да гэткага гучнага параўнаньня падводзіць, папершае, месца правядзеньня фэстывалю — кінатэатар “Масква”, па-другое, імкненьне арганізатараў фэстывалю прадэманстраваць высокі міжнародны ўзровень беларускіх выканаўцаў, пра што вузкае кола прыхільнікаў блюзу ведае, шырокая аўдыторыя здагадваецца, а замежныя госьці нават і ня чулі. Прыкладам таму словы лідара маскоўскага гурту “Лига блюза” Мікалая Аруцюнава, які дагэтуль лічыў, што адзіны варты ўвагі гурт у Беларусі — ”Крама”... Ня тое, што “Крама” — гурт ня варты добрых словаў, але ж джаз і блюз у Беларусі маюць пэўную гісторыю, і пачалася яна задоўга да часоў пераможнага шэсьця “Крамы” па расейскіх прасторах.

Натуральна, прадставіць мінуласьць, цяпершчыну і будучыню беларускага блюзу ва ўсіх ягоных магчымых і немагчымых адгалінаваньнях, у асобах легендарных і маладых выканаўцаў і намагаліся арганізатары фэстывалю: менскі “Star Club” і прадстаўніцтва “Philip Morris” у Беларусі. Дзьмітры Хрол, выступаючы ад імя апошняга, неаднаразова падкрэсьліваў, што такая прадстаўнічая сусьветнавядомая кампанія падтрымлівае праекты, якія ўносяць нешта сапраўды значнае ў разьвіцьцё грамадзтва і краіны, у якой працуе кампанія. Гэткім чынам, арганізатарам вельмі пашчасьціла з фундатарам, знайсьці якога для некамэрцыйнай музыкі — заўсёды пэўны клопат. І што самае прыемнае, канкурэнцыю з сольным канцэртам Філіпа Кіркорава фэстываль “Блюз жыве ў Менску” вытрымаў, чым яшчэ раз апраўдаў свой назоў.

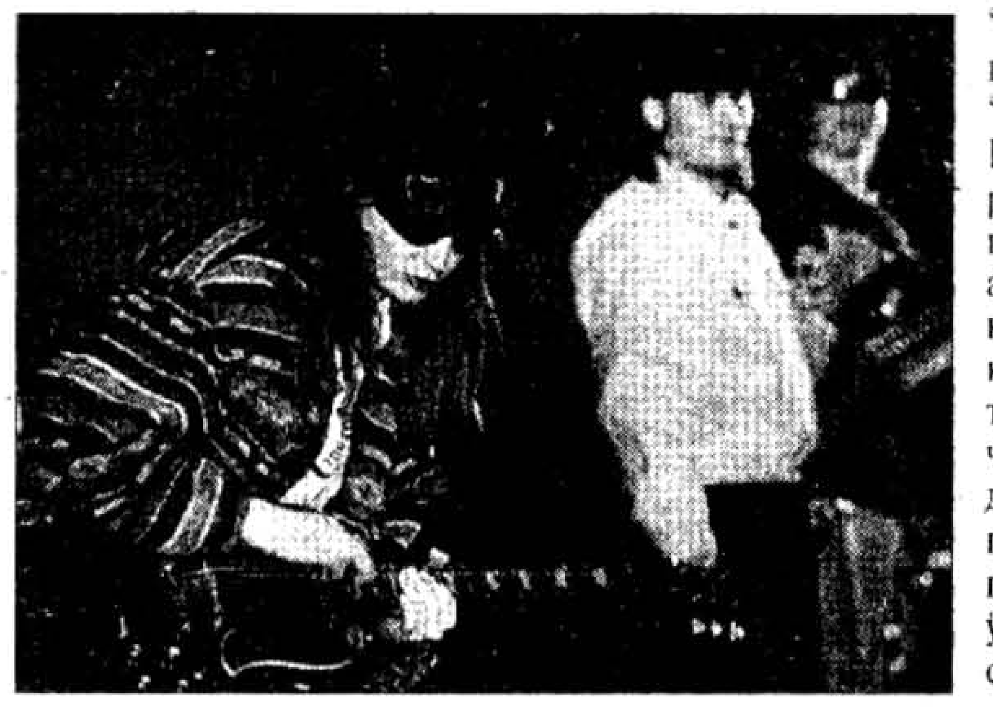

Імпрэза дапраўды прайшла збольшага на міжнародным узроўні, міжнароднасьць забясьпечвалася гасьцямі з краінаў самага блізкага замежжа (Літва, Украіна, Расея) і найблізкага “далёкага замежжа” (малады калектыў з Польшчы “Blues Beer drinkers”, музыкі якога і аказаліся збольшага аматарамі піва).

Першы дзень фэстывалю стаў днём знаёмства з заляй, аўдыторыяй, выканаўцамі, асартымэнтам і цэнамі ў бары і г.д. і ад гэтага днём няпростым для маладых беларускіх калектываў, якія далі зразумець прысутным, што фэстывальны рух у Беларусі будзе жыць і перамагаць, не зважаючы на неспрыяльныя рознага характару ўмовы. Калектыў “Дождж” з Украіны не застаўся па-за ўвагай. Але ж асноўным быў дзень други, і гэта не выклікае зьдзіўленьня, бо ў афішах былі заяўленыя найлепшыя людзі блюзу Беларусі, майстры гітары Іван Маркаў, Аркадзь Юшын, Уладзімір Ткачэнка, Леанід Вярэніч, а таксама маскоўскія госьці — “Лига блюза”.

Прыемна адзначыць той факт, што публіка прыйшла на фэстываль, а не на расейскіх музыкаў, як гэта звычайна здараецца пад час прыездаў тамтэйшых гастралёраў. Блюзавы маратон набіраў хуткасьці, нараджаліся імправізаваныя калектывы: гралі ў дуэце Аркадзь Юшын і Ўладзімір Ткачэнка, гармонік Ігара Варашкевіча ў хвалі шчыльнага гуку мультыінструмэнтальнае “Яблычнае гарбаты” спалучаўся з гітарай Леаніда Вярэніча. Лідар “Лиги блюза” Мікалай Аруцюнаў выдаваў зь сябе поўнае захапленьне. Паводле ягоных словаў, “Лига” — зьява гастрольная і збольшага вандруе па сьвеце, карацей, едуць, куды запросяць, адлегласьць не засмучае, выступленьне ў Менску сталася для іх сапраўдным сьвятам. І што самае галоўнае, сьвятам гэтыя дні сталіся і для музыкаў, якія нарэшце зьведалі заслужаныя аплядысмэнты за выкананьне ўлюбёнай музыкі: хтосьці з гледачоў ізноўку стаў маладым, хтосьці атрымаў доўгачаканы ў Беларусі блюзавы “сатысфэкшн”, хтосьці збольшага пакрыў пралом музычнае неадукаванасьці. Я таксама там прысутнічала, сядзела на лесьвіцы, трымаючы вопратку на каленках (бо на мяне месцаў у гардэробе не хапіла), і радавалася за ўвесь беларускі народ.

Іра Гінэс

Ж.С.У.Н.Б. П.П.Р.Б.

Ня гледзячы на відавочна ўзрослую, як якасна, так і колькасна, любоў нашага народу да ўсялякіх сьвятаў, абумоўленых, мабыць, агромністым уздымам прамысловасьці, сельскай гаспадаркі і ўсіх астатніх галінаў чалавечай дзейнасьці, некаторых прадстаўнікоў беларускага мастацтва па-ранейшаму мучае пэсымізм. І неўзабаве пасьля прэзэнтацыі новай калекцыі рытуальнае мэблі Артура Клінава настрой гэтай акцыі праявіўся і на "рокфронце".

Куміры адносна прагрэсіўнай часткі беларускае моладзі — музыкі "Нэйра Дзюбэля" — запатэнтавалі ўласны спосаб пазбаўленьня жыцьця, напоўніцу альтэрнатыўны такому прымітыўнаму і папулярнаму сярод масаў віду самагубства, як павешаньне. У менскім Палацы шашак і шахмат адбылася прэзэнтацыя новага "дзюбялёўскага" альбому "Жорсткае самагубства ўнівэрсальнай нарэзкай Бэрнэра".

Да беспасярэдняй рэалізацыі ідэяў "НД" пад час імпрэзы, дзякаваць Богу, не дайшло. Магчыма, з тае прычыны, што мала хто з прысутных ведаў, што такое "ўнівэрсальная нарэзка Бэрнэра" і дзе яе шукаць. Канцэрт увогуле прайшоў на дзіва спакойна, без уласьцівага шмат якім падобным падзеям апошняга часу ажыятажу. Публіка, сярод якой пераважалі прыхільнікі каманды тынэйджарскага ўзросту, ціхмяна тусавалася, піла піва і ня надта ціхмяна, але й не зусім бурліва адцягвалася й танчыла. Цікава, што паверхам ніжэй сабраліся мясцовыя аматары шашак і шахмат, але канцэрт і ўсё, што зь яго выцякала, не перашкодзіў іхняй гульні. Чамусьці амаль не было і мэтраў музычных дый калямузычных тусовак, якія апошнім часам справядліва зацікавіліся "Нэйра Дзюбэлем". Зрэшты, апошняе цалкам зразумела: прэзэнтацыя прайшла занадта цьвяроза, як для такіх падзеяў. Карацей, чаканага чаду не было, але ж ня ў ім, пэўне, шчасьце. Адзінае, што прыкмецілася на імпрэзе апроч самога канцэрту — зьяўленьне рэдактара экстрэмальнага часопіса "Яма" Мітрыча, які вырашыў наведаць канцэрт у кампаніі з уласным сабакам, але з гэтае, пэўна, прычыны і "абламіўся".

Сам канцэрт пачаўся з выкананьня ўсіх 14 песень новага альбому, а скончыўся татальным агучваньнем "усенароднalюбімых" хітоў трох-чатырохгадовай даўнасьці. Само выкананьне песень, як заўжды, суправаджалася добрым шоў. На сцэне раз-пораз зьяўляліся пэрсанажы тых ці іншых кампазыцыяў: Юры Гагарын, якому музыкі прылюдна прызнаваліся ў любові і каханьні, Аляксандар Саладуха, які выканаў куплет "Чужой милой" (гэты рымэйк "дзюбялі" зрабілі ў агрэсіўнай хардкоравай манеры). Толькі вось чамусьці пад час выкананьня песьні "П.П.Р.Б." ніхто не зьявіўся.

Новы альбом "Нэйра Дзюбэля" можна бясспрэчна назваць больш сталым за іхнія мінулыя опусы. І сталасьць гэтая праяўляецца найбольш у музыцы. Калі раней гэтаму несумнеўна важнаму кампанэнту асаблівай увагі не аддавалася, дык цяпер сытуацыя зьмянілася ў лепшы бок. Зьявіліся цікавыя спэцэфэкты, напрыклад, булькат вады ва ўнітазе. Усё гэта, вядома, не назавеш новым, але з традыцыямі "бруднага расейскага панку" хлопцы, мяркуючы з усяго, урэшце парвалі. Таму цяпер іхнюю музыку цікава слухаць ня толькі прыхільнікам вышэйзгаданай эстэтыкі, але і тым, каму яна выразна не па душы, у ліку якіх і я.

Тэматычна большасьць кампазыцыяў "Ж.С.У.Н.Б." можна ахарактарызаваць як змрочны і даволі інтэлектуальны сацарт, які найбольш яскрава праявіўся ў згаданым вышэй "Гагарыне" дый пад час заклікаў любіць Аклахому ў аднайменнай песеньцы. Асабліва непакояць хлопцаў рэаліі сацмастацтва дня сёньняшняга, прычым самых розных скіраванасьцяў. Хардкоравая "Милая", "Беларусь юбэр алес", "П.П.Р.Б."... Знаёмае гэта нам усё, пагадзіцеся. Прысутнічаюць і іншыя, больш глыбокія матывы, таксама блізкія сучаснаму мастацтву. Яны, натуральна, не дэкляруюцца, і ня варта ламаць галаву, што значыць выраз "Ехали уроды на поминки" ў кантэксьце сёньняшняй палітычнай сытуацыі.

І што самае цікавае, даволі сур'ёзныя і змрочныя песьні "Дзюбэля" выклікаюць чамусьці зусім іншую рэакцыю, асабліва ў публікі на канцэртах, у якой ёсьць рэдкая цяпер магчымасьць адцягнуцца як мае быць. Творчасьць "дзюбялёў" добра ўспрымаецца, магчыма, таксама й таму, што ў ёй прысутнічае незьлічоная колькасьць алюзіяў на ўсім яшчэ зь дзяцінства вядомыя шэдэўры айчыннай папсы і "песьні для савецкіх дзяцей". Усё гэта, у прынцыпе, вельмі ўласьціва для постмадэрнізму, асабліва нашага, пабудаванага шмат у чым на перайначаньні былых рэаліяў, якія сёньня цалкам зьмянілі для нас сваё значэньне.

Увогуле, ня гледзячы на тое, што "Нэйра Дзюбэль" сьпявае ў асноўным па-расейску, ён ужо пасьпеў стаць адметнай падзеяй у нашай рок-музыцы і наагул у сучасным мастацтве. Можна спадзявацца і на тое, што неўзабаве прызнаньне здарыцца ня толькі ў Беларусі. Аднак ёсьць тут, натуральна, такія-сякія пытаньні. Хацеў бы я паглядзець на таго ангельца, які б зь цікаўнасьцю слухаў пра забойства манціроўкай ці П.П.Р.Б...

Гальляш Сьвірын

Конкурс

Краіна замкаў

Гэта апошняе пытаньне нашага конкурсу. Адказаць на яго, як і на папярэднія, Вы зможаце ў наступным годзе. Такім чынам, часу на ўважлівае прачытаньне і на пошукі адказаў хопіць усім.

Замкі Вялікіх князёў, як спосаб абароны, вельмі хутка страцілі сваё прызначэньне. Ужо на пачатку XVI ст. артылерыя і магутная агняпальная зброя зрабілі сярэднявечныя муры небясьпечнымі для тых, хто ймкнуўся за імі схавацца. Дзеля гэтага каменныя муры былі замененыя на земляныя валы, укапаныя бастыёны і равы. Старажытныя замкі сталі пакрысе ператварацца ў помнікі...

Аднак іхнія рамантычныя ўломкі казыталі мроі, будзілі народную памяць, натхнялі клясыкаў на стварэньне неўміручых твораў. У XIX ст. замкі зажылі іншым жыцьцём і трывала ўвайшлі ў нашую нацыянальную культуру...

Які замак Вы бачыце на здымку? На сутоцы якіх рэк ён стаіць? Хто быў ягоным заснавальнікам?

Зычу посьпехаў! Да сустрэчы ў Новым годзе.

Сяргей Харэўскі

Эстэтыка Панку

Шклоўскі Акадэмічны Панк. Любімыя песьні Сашы Лукашэнкі альбо КАрАвокі па-беларуску, "Luka records inc." & СП "I.Lukjanov production", 1996.

У рэдакцыю прынесьлі касэту. Што адразу кінулася ў вушы пасьля праслухоўваньня — высокі прафэсіяналізм музыкаў. Па шчырасьці, спачатку зрабілася крыху шкада выканаўцаў. Падалося, што людзі з такімі музычнымі дадзенымі маглі б знайсьці сабе лепшае прымяненьне, чым выконваньне нецэнзурных прыпевак, прысьвечаных першаму прэзыдэнту РБ. Але, праз пэўны час я пераканаўся, што гэтае першае ўражаньне было памылковым. На дзясятай прыпеўцы я пачаў крыху пасьмейвацца, а на дваццатай я рагатаў ва ўвесь голас. Гэта быў такі аздараўляльны сьмех, якога ў мяне не было гады два. Вось, уласна кажучы, і ўсё, што вы можаце чакаць ад гэтай касэты. Пры ўмове, што вы здатныя ўспрымаць нецэнзурныя словы ў кантэксьце, як мастацкі сродак і стыль. Гурт “Шклоўскі Акадэмічны Панк” — першы, хто скарыстаў галоўны козыр А.Лукашэнкі, то бок, зьвярнуўся да масаў у зразумелай для іх форме. Праўда, у адрозьненьне ад А.Лукашэнкі, “ШАП” зрабіў гэта эстэтычна.

Севярын Квяткоўскі

Паштовая скрынка

Вялікі дзякуй усім чытачам, якія павіншавалі нашу рэдакцыю з Калядамі і Новым годам. Нашым сталым чытачам і карэспандэнтам Клаўдзіі Анісавай і Міхасю Маліноўскаму, Першаерарху Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы Ізяславу, дыпляматычным прадстаўніцтвам розных краінаў у Беларусі і проста ўсім, усім чытачам, якія даслалі нам свае віншаваньні, — дзякуй.

Генадзю Шэпелеву з Барані. У мінулым нумары мы надрукавалі Ваш допіс пра беларускую школку. Знайшліся людзі, якія хацелі б дапамагчы, але, на жаль, ня маем Вашага дакладнага адрасу. Паведамце, калі ласка.

Дарэчы, зьвяртаемся да ўсіх нашых чытачоў. Пішыце нам пра школы, якія ацалелі пад наступам русыфікацыі і сёньня яшчэ трымаюцца. Будзем самі шукаць сродкі — і маральныя, і матэрыяльныя.

Лелі зь Менску. Сяброў замнога не бывае. Праблема ў тым, што нават калі мы надрукуем Вашую абвестку сёньня, то да Новага году ўжо ніхто не пасьпее адказаць Вам на гэты адрас. Таму паведамце, калі ласка, які-небудзь іншы свой адрас.

Усіх — з Новым годам!

Наступны нумар “Нашай Нівы” выйдзе 13 студзеня.

© НАША НІВА Спасылка на "Нашу Ніву" абавязковая Наклад 5100 Нумар падпісаны ў друк 19.55, 29/12/1996. Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку". Менск, праспэкт Францішка Скарыны, 79. Замова №8119 Кошт свабодны.